

నేపాళనారీమణి

పరవిద్యా పరవేషభాషలు విషప్రాయంబు; సౌశీల్యము |
స్థిరసంవిద్రతి; కాయకష్టము; నిరుత్సేకంబు; సౌభాగ్యబం |
ధురచిత్తోన్నతి; యద్దిరా విహితకస్తూరీమృగాప్యాయినుల్ |
నెరితో దాఁగిలిమూఁతలాడఁగలరీ నేపాళనారీమణుల్ ॥—

పు. కృ. మూర్తి.

సెప్టెంబరు 1935 గృహలక్ష్మి.

గృహలక్ష్మియు స్త్రీజన ప్రబోధనమును

గడచిన ఫిబ్రవరితో గృహలక్ష్మికి ఏడేండ్లు నిండి మార్చితో ఎనిమిదవయేట ప్రవేశమైనది. 'సందెలక్ష్మి, దివ్యలక్ష్మి, దీపలక్ష్మి' యను నిత్యాదిమంగళసూక్తములతో యిల్లాండ్రు తమతమ కాపురపుటిండ్లలో సంధ్యారాగమున దీపారాధనలు జేయుచు తమతమ సంసారములును ఇరుగుపొరుగులును నిత్యవైభములతోడను జ్ఞానప్రభలతోడను చెన్నలరారజేయు సూచనలకాలంబనముగ దీపములవెలిగించున ట్లుద్బోధించు ముఖపత్రములచేతను, స్త్రీజనమునకు పరమప్రీతికరమును దుర్నివార్యవ్రతసమానముననూ తులసీపూజారూప పటములతోడను, స్త్రీత్వప్రయోజన పరమార్థమగు సత్సంతానముతో వెలయు తల్లిబిడ్డల యాకృతులతోడను, గృహిణీ ధర్మమగు రాట్నము వడకు పటములచేతను, ఇంకను నిట్టి యనేకమంగళసూచకములును యభివృద్ధిసూచకములును గృహిణీ ధర్మహితబోధకములును నగు చిత్రముఖపటములతో నలంకరింపబడుచు ఏడేండ్లు వర్ధిల్లినది. ఏటికి నేటికి ఈ గృహలక్ష్మివర్తనమును జూడజూడ దీనియందు స్త్రీజనమునకు కానరాని గారాబమును తమ స్వంతవస్తువను నభిమానమును యుప్పతిల్లుచున్నటుల దోచెడిని. పెద్దపెద్ద కథలు చిన్నచిన్న కాకిపిట్టకథలు, నానావిధములగు పాటలు పద్యములు పసిబిడ్డలు తమయాటలలో పాడుకొను బుజ్జిపాటలు, పాకవిజ్ఞానములు, ఇవి యవి యననేల, నానావిషయములగు చర్యలు యుపన్యాసములు వ్యాసములు యథాశక్తి స్త్రీలచే వ్రాయబడుచున్నవి. అణగియుండినట్టియో

లేక అణగింపబడియున్నట్టిదో ప్రతిభా శక్తులు నిర్వక్రముగను నిరభ్యంతరముగను వికాసము జెందుచున్నవి. అంకురించుచుండు సూచనలజూడ, అవకాశములుగలిగినంతట స్త్రీజనము విద్యాకళా ప్రపంచమున పురుషులతోపాటు సమానముగ స్పర్థించగలరని తోచగలదు. ఇంటగూర్చుండి చదువుటయు వ్రాయుటయుగాక నీడనుండి సుకుమారములగు పనుల చిత్రించుటయు గాక చెయ్యివిరిగిన మగవారితోపాటు కష్టపుపనులునుగూడ నెరవేర్చుచున్నారు.

ఈ వికాసమునకు కొంతవరకు ఆడువారి పాఠశాలలు కారణములు. క్రైస్తవ మతబోధకురాండ్రు కొంతవరకు గృహలక్ష్మి భారతి ఆంధ్రపత్రికలోనగు పత్రికావ్యూహము కొంతవరకు ఆంధ్రస్త్రీజనము మనోహరమగు శైలియు సొంపగుభావములతో గద్యవ్యాసములను పద్యములను రచింపగలిగియుండుటమాత్రము కాదు. వారు వారు సేకరించియుండు నానావిషయములగు గ్రంథస్థవస్తుసామగ్రి ఆశ్చర్యకరముగనున్నది. గడచిన ఏప్రెలునెల గృహలక్ష్మిలో శ్రీమతి దివాకర్ల శారదామణిగారు శారదకు ప్రత్యుత్తరమనుపేర హిందీకంటెను తెలుగే దేశభాషగ నుండవలయునని వ్రాసిన వ్యాసము ఇంగ్లీషులోనున్నయెడల మెకాలె శైలిని విషయసంగ్రహమును ప్రౌఢిమనూ జ్ఞాపకపరచియుండును. మరియు గృహలక్ష్మి నలంకరించుచుండు శ్రీమతులు వరలక్ష్మమ్మగారియొక్కయు, "సరస్వతి" దేవిగారి యొక్కయు దివాకర్ల శారదామణిగారి యొక్కయు వచన వ్యాసములను శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు మొదలగువారి పద్యములును అద్భుతములగు యుపజ్ఞలను (Originality) ప్రకాశించుచున్నవి. గడచిన మే నెలలో "సరస్వతి"గారు భావకవుల నెపమున తనభర్తగారితో జరిగించినసంభాషణ యెన్నిమార్లు చదివినను తనివితీరునట్లు లేదు. ఇదివరకు తెనాలిరామలింగని కాలమునుండి యొక "తిలకాష్టమహిషబంధనము"తో కాలముగడుపుచుండు తెలుగువారి కీమె 'లొట్టాబట్టియము' 'కత్తిరాయి సంవాదము' 'తిరుమలతాతియము'లను భావకవిత్వములక్రింద జూపినది. ఇందు వినోదము చమత్కారము విజ్ఞానముకూడ కలసియున్నవి.

స్త్రీలవిద్యాప్రచారమునకు గృహలక్ష్మి నొకతార్కాణగగొని స్థాలీపులాకమున ఒక్క సంవత్సరచర్యను విమర్శింతము. సాధారణముగ గృహలక్ష్మి సంవత్సరమునకు కొంచెమించుమించుగా వేయి ముద్రితపత్రములు గల కోశమైయున్నది. ఏడవసంవత్సరపు ముద్రితగ్రంథమును ఉదాహరణముగ గోరుదము. 1934 మార్చినుండి 1935 ఫిబ్రవరి కడవరకు గల సంవత్సరము దాదాపు 78 మంది స్త్రీలు 78 వేరువేరువిషయములపై దాదాపు 83 పుటలపై వ్యాపించియుండు పద్యముల రచించియున్నారు. మరియు 157 మంది స్త్రీలు 161 విషయములపై దాదాపు 340 పుటల వచనవ్యాసముల వ్రాసి

యున్నారు. గద్య పద్యములుగలసి దాదాపు 235 మంది యాడువారు దాదాపు 239 విషయములపై దాదాపు 423 పుటలు నింపియున్నారు. వెయ్యిపుటలలో ఈ 423 పుటలు పోగా మిగిలిన భాగమంతయు పురుష లేఖన మనుకొననక్కరలేదు. అట్లు మిగిలిన దాదాపు 587 పుటలలో సగమునకు మించి సంపాదకీయములు, గ్రంథస్వీకారములు, విమర్శనములు గ్రంథపరిచయములు. బాల విజ్ఞానశాఖలు ఇత్యాదివిషయములతో సరి పోవుచున్నది. అవశిష్టార్థమున మగవారి రచన లగపడుచున్నవి. స్త్రీజనమున కింకను ఎక్కువ ప్రోత్సాహముకలిగించినయెడ పురుషులవ్యాసము లక్కరలేకనె కొదవంతయు వారే నిర్వహింపగలరు. అనేకులు, ఈ స్త్రీజనము వ్రాయువ్యాసములజూడక వీరేమి వ్రాయగలరని హేళనయు నిరాదరమును జూపవచ్చును. కొలది యవధానముతో జదివిన నివియు సామాన్యముగ విద్యాధికులగు పురుషుల వ్యాసములతోపాటుగ నుండ గలవు. కొన్ని మిన్నగనున్నవి—అభిప్రాయముల తెలియపరచుటలోనను నిగమనముల స్థాపించుటలోనను ఆగ్రహముతో నిర్వహించుకొనుచున్నారు. (ఆగ్రహమనగ తీవ్రమగు కోపమని వాడుకపడియున్నదిగాని యథార్థమున నీశబ్దార్థము అవధారణము (Emphasis) పట్టుదల (assiduity)అనియె—తాటియాకుల పొత్తములలోని స్త్రీల యబలాత్వములను అశైదగ్ధ్యములను అజితేంద్రియత్వములను కనుపరచు కథలును వ్యాసములను నీరేమాత్రమును యోర్చుటలేదు. సృష్టికంతయు పురుషుడధికారియనియు వారసు అనియు సూచించు వ్రాతల నంగీకరింపరు. పురుషునితోపాటు తామును సమానాధికారులమనియె వారి సిద్ధాంతము—వారివిస్రంభము—స్వాతంత్ర్యము నర్థించుచున్నారు—స్వాతంత్ర్యమున స్వస్వరూపావస్థానమెయని వీరి యాశయము—ఇట్టిభావములయందు దప్పేమియు లేదు. ఉభయులకును సమానోపపత్తుల నమర్చి ఒకకార్యనిర్వహణమునకు ఒకపురుషుని యొకస్త్రీని నియోజించిన పురుషునికంటె స్త్రీయె శ్లాఘ్యతరముగ నాపనిని నిర్వర్తింపగలదని గడచినసంవత్సరమున నెల్లూరిలో వెలసిన మొల్లజయంత్యుత్సవాధ్యక్షురాలుగారు (శ్రీమతి వసుంధరాదేవి M. A. గారు) సెలవిచ్చిరి. ఏ మాసపత్రికనుగాని ఏ నవలగాని జూచినను "సుందరమ్మ"యో "సుభద్ర"యో "రాజేశ్వరి"యో యను మంచిపేరు గల ముద్దియ మగనిచే త్యజింపబడుటనో లేక చిన్నతనముననే విధవయగుటనో యూహించుకొని అచటనుండి ఆ చిన్నదాని కడగండ్ల దీనాతిదీనముగ ఘోరాతి ఘోరముగ వర్ణింపదొడగి తుదకు "తప్పంతా నాదేనా" యని యామెనోట పలికించుట మొదలగు దుస్సహములను దురంతములను యసహజములగు ఫలితార్థములతో ఇట్లు యున్మనస్క కల్పితముల జూచిజూచి విసిగి వెగటొంది గడచిన మాఘమాసపు 'భారతి' లో ఆంధ్రవచన రచనాధురీణ శ్రీమతి కను

పత్రి వరలక్ష్మీదేవిగారు స్వర్ణాక్షరోపమితము లగు "మూడు తీర్మానాలు"* ఉదాత్తముగ నుద్ఘోషించినారు. ఆ వ్యాసమును జూచిన పిదప స్త్రీల నధికరించి వ్రాయుకథలయొక్కయు వ్యాసములయొక్కయు దృక్పథము మారవలసియున్నది. అంతియగాదు—వారి మహాకాంక్షలు స్పృహాలు రెట్టివిగ నుండు నదియు ఆ వ్యాసమువలననే తెలియుగలదు. అందు సాధ్వీమణి రాజేశ్వరమ్మగారికిని హృదయేశ్వరుడగు భర్తగారికిని జరిగిన సల్లాపములో ఆ పురంధ్రి "నేను మొదట స్త్రీని—తర్వాత మీకు భార్యను" అని యంటజెప్పినది.

ఇదివర కయిదారేండ్లక్రిందట "హిందూ" పత్రికలో సుగుణయను నొకమాన్యురాలు వ్రాయుచుండిన లేఖలలో నొకమారు 'మాపైన మగవారి కధికార మెవరిచ్చిరి' యని ప్రశ్నించియున్నది.

ఉదాహృతసంగతులను ఆ కృతిగణము లుగ భావింపనగును. ఇట్టి యాశయముల జూడ ఇవి యెప్పుడును ఆజనమునకు కలిగియే యుండినవనియు పలుకుట కవకాశములబ్బమి మూలననొదిగియుండినవనియు తలంపవచ్చును.

గడచిన సంవత్సరపు "గృహలక్ష్మి"లో స్త్రీజన విరచిత పద్యములు వ్యాసాదులు ఇందు పూర్వగ్రంథమున ప్రస్తావింపబడి ప్రసంగవశమున కొన్ని యితరములును పలుకబడినవి ప్రస్తావనవిషయమునకు మరల వచ్చును.

పద్యములు:—ఎప్పుడో యొకపద్యమో పద్యభాగమో వ్రాయుటగాక కొందఱు స్త్రీలు పలుమారు పలువిషయములపై పద్యరచనలు జేసియున్నారు. కవిరాణి శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబగారు [1] వెంబడి వెంబడిగా మార్చి ఏప్రిల్ జూలై అక్టోబరు నెలలలో రమ్యమగు పద్యముల వ్రాసి

---

* (1) ప్రస్తుతకాలంలో కొందరు పురుషులు వ్రాస్తూవున్న కథలు స్త్రీలకు అవమానకరముగా ఉంటూవున్నవి కావున యిటువంటికథలు వ్రాయడము అనుచితమని సభవారు వారిని హెచ్చరించుచున్నారు.

(2) ఇటువంటికథలను ప్రచురించే పత్రికలు స్త్రీసంఘానికి ద్రోహంచేస్తున్నవి గనుక యిటువంటి పత్రికలను నిరసిస్తూ ఆంధ్రదేశమునందలి మహిళా సంస్థలన్నియు తీర్మానములు చేసి సదరు పత్రికాధిపతుల కందజేయవలయునని సభవారు ఆంధ్రమహిళామణుల ప్రార్థిస్తూ వున్నారు.

(3) ఏపత్రికలైతె స్త్రీల నవమానించు ఇట్టి కథలను విరివిగా చిత్రపటములతో సహా ప్రచురించుచున్నవో ఆ పత్రికలను స్త్రీలు తమయింటికి రానీయరాదనియు. ఒకవేళ వచ్చినట్లయితే చదువకుండానే వాటిని పట్టుకచింపి వంటపాత్రలు వగైరా దించుకొనేనిమిత్తము, యింకా పసిపిల్లల అశౌచములు వగైరాలు తుడిచేనిమిత్తమున్నూ వినియోగించవలయుననియు ఈ సభవారు స్త్రీలనందరిని హెచ్చరిస్తున్నారు.

(ఈ మూడు తీర్మానములును ఒకానొక స్త్రీలసమాజములో జరిగినవని యూహింపదగియున్నది.)

(1) ఈమె పద్మినీ పరిణయము అను పద్యకావ్యమును సముద్రమథనము అను నాటకమును దిలీప యను ఏకాంక నాటకమును ఇంకను చిల్లరచిల్లరగ ననేకపద్యములను రచించియున్నది. మరియు అరవిందయను నొక మనోహర నవలను వ్రాసియున్నది అదియు ముద్రితమైనది. మరియు నెల్లూరునందలి వార్తాపత్రికలలో ననేక వచనవ్యాసములు వ్రాసియున్నది.

యున్నారు. మార్చిలోని "నెచ్చెలి యెడ బాటు" కడుమృదువుగను హృదయస్పర్శముగ నున్నది.

(2) శ్రీమతి ఏ. కోమలమ్మగారు మార్చి ఏప్రిల్, మే, జూన్, జూలై సెప్టంబరు నెలలలో వ్రాసిరి. మార్చి యేప్రిల్ నెలల రచనలు సంస్కృతముగ నున్నవి. ఈమె రచనలు ఉద్బోధకములుగను మానసబోధకములుగ నున్నవి.

(3) విద్వత్ కవితిలక కాంచనపల్లి కనకమ్మగారు మార్చి సెప్టంబరు నెలలలో వ్రాసిరి. ఈమె మహా విద్వాంసురాలును సంస్కృతాంధ్రముల గొప్ప కవియు నై యున్నది. ఈయమ రచించిన గ్రంథము లనేకములు. వానిలో జీవయాత్ర, హంస విజయములనుగ్రంథములుఆధ్యాత్మికములు. ఈమాన్యురాలి ప్రశంస ప్రత్యేకముగ జేయ వలసియున్నది. ఈయమ వ్రాయునదంతయు నుపదేశముగ నుండును.

(4) శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు ఏప్రిల్ మే నెలలలో వ్రాసిరి. పద్యముల వ్రాయుటయు నీయమకలవడిన సాధనమైనను ఈమె ప్రతిభ వచనరచనలందు జూచి యానందింపవలయు. ఇంగిలీషున 'అడిసన్' డిక్కెన్సుగార్ల పోలికల నిందు వెలుగున జూడ గలరు.

(5) శ్రీమతి ఉభయభాషా ప్రవీణ భువనగిరి లక్ష్మీకాంతమ్మగారు ఏప్రిల్ అక్టో బరులలో వ్రాసిరి.

ఇంకను యెందరెందరో గలరు. విస్తర భీతిచే వారిపేళ్లన్నియు వ్రాయబడలేదు.

వచనరచనలు—

1 శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు మార్చి ఏప్రిల్ జూన్ ఆగస్టు సెప్టంబరు అక్టోబరు నవంబరు డిసంబరు నెలలలో వ్రాసిరి. వీరు చూచినది చూచినట్లు వ్రాయుదురు. కొన్ని యన్యాపదేశములుగ నగపడినను యందలి సంగతులు జరిగినవిగ నున్నవనుట కనుమానపడ నక్కర లేదు. ఈమెగారి శారదలేఖలు ప్రసిద్ధి గాంచి యున్నవి.

(2) శ్రీమతి అనసూయాదేవి మార్చి ఏప్రిల్ జూన్ జూలై డిసంబరు ఫిబ్రవరి నెలలలో వ్రాసియున్నది.

(3) శ్రీమతి శీలా అప్పల కొండమ్మగారు మార్చి ఏప్రిల్ జూన్ జూలై ఆగస్టు—

(4) శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మగారు ఏప్రీల్ అక్టోబరు నవంబరు ఫిబ్రవరి (1935)

(5) శ్రీమతి కవితిలక పులవర్తి కమలా వతి దేవిగారు ఏప్రిల్ మే సెప్టెంబరు—

(6) శ్రీమతి కృష్ణకుమారిదేవిగారు మే ఆగస్టు నవంబరు—

(7) శ్రీమతి పరసా సీతారామమ్మగారు

(8) శ్రీమతి నెమలి చంద్రమతమ్మ గారు జూన్ సెప్టంబరు 1935 జనవరి—

(9) శ్రీమతిశివా వెంకటరాజేశ్వరమ్మగారు జూన్ సెప్టంబరు అక్టోబరు—

(10) శ్రీమతి చదలవాడ రాఘవాంబ గారు జూన్ అక్టోబరు 1935 ఫిబ్రవరి—

(11) శ్రీమతి వెలిదండిచూడికుడుతమ్మ గారు జూలై ఆగస్టు సెప్టెంబరు అక్టోబరు డిసంబరు—

(12) శ్రీమతి సమయమంత్రి వందే మాతరంగారు జూలై అక్టోబరు డిసంబరు (1935) ఫిబ్రవరి—

(13 శ్రీమతి యేర్లగడ్డ చిలకమ్మగారు అక్టోబరు నవంబరు డిసంబరు 1935 జనవరి—

(14) శ్రీమతి దివాకర్ల శారదామణి గారు అక్టోబరు నవంబరు డిసంబరు 1935 జనవరి ఫిబ్రవరి.

రెండేసి నెలలలో వ్రాసినవారును ఒక్కొక నెలలోవారును అనేకులున్నారు. కొంత కొంతమంది పేర్లు చెప్పినందున మిగిలిన వారియందసర్వత నూహింప ననువుకాదు.

గద్యపద్యాత్మికములగు స్త్రీజనరచనల జూడ వారును నానావిషయముల విమర్శింప సమర్థురాండ్రుగనే యున్నారు. అయితే యే యే తెగలవారి యీ విద్యాభివృద్ధి వ్యాపించుచున్నదియు కనుగొన కుతూహలముగలవారికి సందర్భము కలుగునట్లు యేదైన సదుపాయము సంపాదకులు చేయగలిగియున్న యెడల యుపకారమగును. ఇంటిపేళ్లును రచయితల పేళ్లును మాత్రమాధారపరచుకొని జాతియు తెగయు యూహించుట యసమంజసముగ నుండ గలదు. కొందరు నిజనామధేయముల ప్రచ్ఛన్నము జేసి సరస్వతి — కమల ఇత్యాదికల్పిత నామముల బెట్టుకొనిరి. పేరునుబట్టి నిర్ణయింప దగు వరకు శ్రీమతి ఇ. ఆర్. ఈనాక్ *(Enock) అను నొక్కరియొక్క జాతిమతములు తెలియుచున్నవి. ఈమె తననే స్తుతికి స్త్రీ శేషురాలు నెల్లి జోషిగారినిగూర్చి 1934 జూలై గృహలక్ష్మిలో సంక్షేపముగ స్మరించియున్నది. ఈయమ దేశీయ క్రైస్తవురాలు. ఈజోషిగారి పుణ్యచరిత్రమును కొలదిగ మంచితెలుగున వ్రాసినది. ఈనాక్ గారి వలెనే తెలుగు చక్కగనేర్చి వ్రాయగల క్రైస్తవస్త్రీలనేకులున్నారు. బి. ఏ. లు యం. ఏ. లు అయినవారున్నారు. దేశీయ క్రైస్తవులకు మిషనరీలయొక్కయు ఐరోపీయులయొక్కయు సాంగత్య మెక్కుడగుట మాతృభాషా ప్రచారమున కవకాశములు తక్కువగనుండును కాబోలును. అయినను ఈనాక్ గారివంటి దేశభాషాభిమానినులు విస్తరింపవలయును. పాశ్చాత్యసాంగత్య విషయమున వారికి కొన్ని విశిష్టభావములు ఆశయములు కలుగుచుండ గలవు. ఆంధ్ర క్రైస్తవురాలు కృష్ణమ్మగారు "లేడిస్ మాగజైన్" అనునొక పత్రికను ప్రకటించు

* ఈమెవలె క్రైస్తవ పురుషులలో హెచ్చగు దేశాభిమానమును భాషాభిమానమునుగల జి. జోషువా గారు పలువురు "భారతి"లో శ్లాఘ్యములగునట్టియు గంభీరభావములు గలవియునగు తెలుగుపద్యముల వ్రాయుచుండుదురు.

చున్నారు. వానియందును కొందరు స్త్రీలు తెలుగున వ్రాయుటగలదు.

ప్రస్తావనలోని సంవత్సరపు గృహలక్ష్మి యందలి వ్రాయసకత్తియల నామధేయముల జూడ నొకమాటజెప్ప వలెననుచున్నది. ఇప్పుడిపుడు ఇంగిలీషు పత్రికలలో హైందవ స్త్రీజనము పేళ్లు ముచ్చటింప నవసరములు గలిగినపుడు పెండ్లిఅయినవారికి భర్తగారి నామముల గూర్చుటయొకటి యగపడు చున్నది. ఒక సౌభాగ్యవతిపేరు సీతమ్మయు భర్తగారిపేరు రామయ్య అగునెడల ఈమె పేరుచ్చరింప నవకాశము గలిగించినచో (Mrs. Sethammal Ramiah) (సీతమ్మ రామయ్య సతి) అని వ్రాయుచుందురు. ఇది అంతపరిష్కృతమగు విధమనితోపదు. ఈ స్త్రీ ఈ పురుషుని సతియని తెలియుటయె యపరిహార్య ప్రస్తాపమగునెడల "రామయ్య సీతమ్మ" యనదగునని యూహింపనగును. ఇట్టిప్రయోగములు భాషలోనను యున్నవి: కాటయ కుమారుడగు వేమయ యనవలసిన చో "కాటయ వేమ" యను ప్రయోగములు గలవు. కొమ్మన కుమారుడగు తిక్కన యన వలసియుండ కొమ్మన తిక్కడను ప్రయోగ మున్నది. సీతారాముల ప్రస్తావముననె మన యాడువారిపాటలలో "శ్రీరాములసీత" యనియు "రఘురాములసీత" యనియు ప్రయోగములున్నవి.— ఈ పై పంక్తులు ఈ వ్యాసప్రయోజనములకు కేవల సంగత ములు కానందున నివి సాధ్వసముగ వ్రాయ బడినవని మనవి. గృహలక్ష్మిలోని మహిళా జననామావళియంతయు ఈ మనవి కవిరోధ ముగ నుండుట యొక సంతృప్తిహేతువుగ నున్నది.

బ్రిటిషు స్త్రీలకువలె రాజకీయ వ్యవస్థా దులందు హిందూదేశపు స్త్రీలు పోరాడ నక్కరలేకయే పురుషులకు గల స్వతంత్ర ములు స్త్రీలకును గలవు. పార్లమెంటు వోటుకొరకు బ్రిటిషుస్త్రీలు హోరాహోరిగ ప్రచండ ప్రచారము సలిపిరి. ఇచట నట్టి యుద్దేశములేకనే యిట్టి స్వతంత్రములు స్త్రీల కును లభించినవి. శాసన సభ్యురాండ్రగు చున్నారు. లాయర్లగుచున్నారు. వివాహ ముల విషయమై శారదాశాసనమును పొంది యున్నారు. సర్వముఖములను నీ యభ్యు దయముల జూడ వీరి జ్ఞానవిజ్ఞానపరిధుల విస్తరించి "అంగా దంగాత్సంభవతి పుత్రవ ద్దుహితానృణాం" అని ధర్మతత్త్వము ఘాటింపుచుండ పైతృస్వమునంతయు తమ యన్నదమ్ములు స్వీకరించుటయు తాము మంగళసూత్రములు నల్లపూసలతోటి భర్తృ గృహముల నాశ్రయించుటయు ధర్మాపేతం బను తీవ్రప్రచారమున కుపక్రమించి హిందూ దాయ ధర్మసూత్రముల జన్మానుగుణము జేయించుకొనుదురు అది న్యాయవిరుద్ధము కాదుగదా!

మిత్రుండొక్కండె దైవంబు ధాత్రిలోన

గీ. సమ్మగాఁజాల నే నొక్కనాఁడునైనఁ
గలియుగమున నొకండైనఁ గలఁడు హితుఁడ
టంచుఁ జెప్పఁగ నేల మిథ్యంపుమాట
కాని మిత్రుండె యేనాఁటకైన హితుఁడు.

ఉ. దేనికినైనఁగాని వెనుదీయక యాపద గల్గువేళలన్
బ్రాణమునైన నొడ్డి పలుభంగులఁ గాచెడువాఁడు మిత్రుఁడే
గాని తదన్యులెవ్వరునుగారు విచారణఁ జేసి చూడుమో
మానసరాజహంస వినుమా చెడుదారినిఁ బట్టఁబోకుమా.

గీ. కపట వ్యక్తుల నెఱుఁగని ఘనసఖుండు
నొక్కఁడున్నను జాలఁడొక్కో? జగాన
కష్ట కాలము నందు సక్కరకురాని
బంధుగణ మెంతయున్న నిష్ఫలముగాదె?

గీ. అరయఁ జుట్టాలు దొంగల టంచు మున్ను
పోతనార్యుండు నంతగా బోధసేసి
నట్టి మాటలు వేదవాక్యములుసుమ్మి
మిత్రుఁ డొక్కండె దైవంబు ధాత్రిలోన.

రామ సుబ్బారాయుడు, బి. ఏ.

వేంకమాంబ

అయ్యలసోమయాజుల సుబ్బారావుగారు

విశాఖమండల ప్రాంతమున శృంగవరపుకోట తాలూకాకు చెందిన కొంకుపాలెం అనే కుగ్రామం వేంకమాంబ కాపురస్థలం. కోనసీమద్రావిడకుల సంజాత. స్వాధ్యాయపరుడైన వేంకటావధాని సహధర్మిణి. నిరంతర భర్తృపాద పూజాపరాయణయై పతి అనురాగమును బడసిన సతీస్వరూపిణి. కొద్దో గొప్పో ఆస్తివుంది వేంకటావధానికి; ఏలోపం లేకుండా కాలంగడిచిపోతోంది; కాని పున్నారకం తరింపజేసి పుణ్యంకట్టుకున్న పుత్రుడు లేకపోడం మూలాన్న 'అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి' అని పెద్దలు చెప్పారు గనుక కొడుకులేని జన్మ వృథాయని మాత్రం భార్యాభర్తలు విచారిస్తూండేవారు. తమ చేతిలో పని గనుకనా? దైవకటాక్షం వుండాలి; ఏం చేస్తారు? రోజురోజూ సంతానచింత ఎక్కువైపోయింది. ఈసంతానం విషయమై ఆభార్యాభర్తలిద్దఱు తిరగనితీర్థాలు, చూడనిదేవుళ్లు లేరు. కాలం మళ్లిపోతోంది. పిల్లలాశ తగ్గింది. కొసకి మనస్సు కుదుటపఱచుకొని "ఔరసుండెట్లో దత్తుండునట్లె"యను పెద్దల వాక్యాలునమ్మి దత్తుతీసికోతలచుకొన్నారు.

సోమయాజులు వేంకటావధాని సోదరుడు. అన్నపై నెక్కువ మక్కువకలవాడు. ఆస్తి అన్నగారితో సమంగావంచుకొన్నప్పటికీ బహుకుటుంబీకుడవుటచే ఖర్చు ఎక్కువ. అందులో ఏటేటా పురుళ్లు, కార్యాలు. ఎంతకనితేగలడు? ఎంతపొదుపుగా వాడుకున్నా ఏఖర్చు తప్పుతుంది? ఆస్తంతా తణఖా రాసేశాడు. అదిచాలక అన్నదగ్గఱకొచ్చి బుడిబుడిరాగాలుతీస్తే జాలిగుండెగల వేంకటావధాని లేదనలేకపోయేవాడు. వోరోజు అవధాని తమ్ముణ్ణిపిలచి మనస్సుకు కష్టం తగలకుండా అడిగాడు "ఒకణ్ణి తనకు దత్తుఇ"మ్మని.

"అన్నయ్యా! నాకొడుకులు నీకొడుకులు కారా? అంతప్రాధేయపడి అడుగుతావేం? ఆటోవాణ్ణి నువ్వుతీసికో" అన్నాడు సోమయాజులు. ఉప్పొంగిపోయారు భార్యాభర్తలిద్దఱూ. మంచిరోజుచూచుకొని యథాశాస్త్రీయంగా దత్తతచేసుకొన్నారు. వాణ్ణి కన్నవాణ్ణికంటె ఎక్కువగా చూచుకొంటోంది వేంకమాంబ; కొంతకాలమైంది. వోరోజు ఆదత్తుణ్ణి వొళ్లో కూచోపెట్టుకొని ముద్దులాడుతోంది వేంకమాంబ. ఆసమయానికే సోమయాజులుభార్య వచ్చిచూచి "నిజంగా నువ్వే కంటే ఇంకెంతముద్దులాడుదువో?" అంది. గుండెకి శూలమై తాకిందామాట. "అవును, నేకంటే గాదూ? తోడికోడలు దెప్పకుండావుండడానికి." అనుకొంది వేంకమాంబ. ఏమీ పైకిఉబకలేదు. రోజూ కన్న అతిప్రేమతోచూస్తోంది తోడికోడల్ని.

సోమయాజులు భార్యమాత్రం మాట అలా అనేసిందేగాని; తోడికోడలంటే భక్తిశ్రద్ధలు లేవు గనుకనా! సరియైనపుణ్యస్త్రీకి మనఃకించగలిగించే ఒక్కమాటచాలు శాశ్వత మనఃక్షోభం కలిగించడానికి. కుక్కగనుకనా లొటలొట దులిపెయ్యడానికి? అటువంటి వారు సామాన్యంగా మాటపడరు; పైకి ఉబకరు. ఆర్చుగలకుక్క కఱవదు. వేంకమాంబ దినేదినే క్షీణించిపోతోంది దానికి కారణం ఇంట్లో ఎవరికీ తెలియదు. అసలు రోజూచూచేవాళ్లకి క్షీణించిపోతూన్నట్టు కూడా తెలియదు. ఆనందంతోనేయున్నారు. ఇలావుండగా వోరోజు అవధాని కొందఱు స్నేహితుల్ని తీసుకొని మఱ్ఱిఆకులకు వెళ్లాడు. ఎంతభాగ్యమున్నప్పటికీ పూర్వకాలం సోమరిపోతులుకారు. కూరగాయలు కొనుక్కోనక్కరలేకుండా పెరట్లో పాదులుపెట్టి దోహదంచేసి కాపించుకుంటూండేవారు. ఇప్పటిలాగ అయిదణాలిస్తే వోవిస్తరాకుం కట్టొస్తుంది. వారంరోజులీడ్చేవెయ్యొచ్చు అనే రకంగాదు. కష్టపడి ఎంతదూరమైనా వెళ్లి ఆకులు తెచ్చుకొని విస్తరాకులు కుట్టుకోవలసిందే. పనికిమాలిన పళ్లుతోముపుడకలు కూడా ఎంతదూరమైనా వెళ్లి తెచ్చుకుంటూండేవారు. ఆప్రకారముగానే మన అవధాని మఱ్ఱిఆకులకు కొండుపాలెందాటి వేపాడ సరిహద్దులకు మూడు క్రోసుల దూరం వచ్చాడు మిత్రులతోకూడ. పురాతనంనుంచి వుంది వోమఱ్ఱిచెట్టక్కడ వరప్రసాదులమల్లే తలకొమ్మమొక్కారు. కొంతసేపటికి అందఱూ చెట్టుదిగి ఎవరుకోసిన ఆకులు వారు కట్టకట్టుకున్నారు. అవధానిమాత్రం ఇంకాచేరలేదు. ఎంచేతనోయని కొంతసేపు నిరీక్షించారు. రాలేదు. తలోకమారూ పిలిచారు పలకలేదు. ఒక్కొక్కరొక్కొక్కవేపు వెళ్లి వెదికారు. ఓచోట బుఱ్ఱబద్దలయి చనిపోయిన అవధానినిచూచి వారిదుఃఖం పట్టసలవికాకపోయింది. సాయంకాలం అయిపోతోంది. ఒకణ్ణి కొండూపాలెంపంపించారు. వాడు సోమయాజులుకు, వేంకమాంబకు జరిగినసంగతంతా చెప్పాడు. సోమయాజులు మాత్రం దుఃఖమాపుకోలేక దొర్లిదొర్లి ఏడ్చాడు. వేంకమాంబకు కళ్లంటనీళ్లేనా రాందే! రాత్రికి రాత్రి "పదండి నేనూవస్తా" ననిమాత్ర మంది. సోమయాజులు; వేంకమాంబ, దత్తుడు ఇంకా వూళ్లోవారంతా వెళ్లారు చెట్టుదగ్గఱకు. చనిపోయిన అన్నపైబడి చిన్నపిల్లాడల్లే దుఃఖించాడు సోమయాజులు. వెంకమ్మ చీరకొంగుతడిపి అవధాని ముఖమంతా రక్తంపోయేటట్టు తుడిచింది. తెల్లవారిన తరవాత ఆచెట్టుక్రిందనే చితిపేర్చి అవధాని పాంచభౌతికదేహం దానిమీదపెట్టి అగ్నిసంస్కారంచేశారు. అప్పుడు వేంకమాంబ తొందఱగా సమీపంలోనున్న వో నూతిదగ్గఱకుపోయి స్నానంచేసి ఎవరికీ తెలియకుండా తెచ్చుకొనిన పసుపుచీర కట్టుకుని భర్త చితిచుట్టు ప్రదక్షిణంచేస్తోంది. అదిచూచి ప్రేక్షకులగుండెలు జారిపోయాయి. ముమ్మారు ప్రదక్షిణంచేసి చితిపై నుఱకబోతూన్న వేంకమాంబను పట్టుకు

న్నారు. "ఇదితగ"దని చెప్పారు. "ఇప్పుడు సహగమనంచేస్తే అధికారు లూరుకో"రని బ్రతిమాలారు. "చూడవచ్చినవాళ్లందఱినీ కొట్లో తోస్తారు"అని ఎన్నో విధాల చెప్పారు. వినలేదు. పడనీయకుండ పట్టుకున్నారు. చితి అంటుకుంది. ఇట్టి పుణ్యాత్ముణ్ణి దహింపజేస్తున్నాననే సంతోషంగా బోలు! అగ్నిహోత్రుడు ప్రజ్వరిల్లాడు. ఆ ధాక తాగలేక దూరంగాపోయారు జనమంతా. వేంకమాంబమాత్రం ఆగలేకపోయింది. అందఱూ పరాకుగానున్న తరుణంలో పరుగెత్తి చితిలో పడిపోయింది. ఇంక గత్యంతరంలేక "నీ మాహాత్మ్యము చూపి మాపై కేసురాకుండా కాపాడుకోడానికి ఆనవా లివ్వవలసింది" అని కోరారు.

"ఈ చీరకొంగుతీసుకోండి" అంది.

వెళ్లేవారెవరు? దగ్గఱకువెళితే ఒళ్లు బొబ్బలెక్కుతోంది. ఇంకేమీ చెయ్యలేక విచారిస్తూ కూర్చున్నారు పూర్తిగా దహనమయ్యేవఱకు. రెండుజాములకల్లా చితి చల్లారింది. వీరికివ్వబోయిన చీరముక్క ఆచితిలోనే కాలకుండావుంది. అదిచూచి వేంకమాంబ మాహాత్మ్యం పొగడుకొంటూ ఆచీర ముక్క తీసుకొని వెళ్లిపోయారు. అదిలగాయితు ఆమట్టి "గుండంమట్టి" (గుండమనగా సహగమనంచేసినస్థలం) అనుపేరున పిలవబడుతోంది. వేంకమాంబయొక్క స్మారక చిహ్నముగా ఆచీరముక్క వారి వంశీయుడగు పేరి పెదవెంకట నృసింహంఅను నాతనివద్ద నున్నది. ఏటేటా పూజచేస్తూ వుంటాడు. ఇట్టివారిని తలుచుకొంటే మనకీ తరింపుంది.

క॥ ధర్మాత్ములు దమసలిపెడు
ధర్మక్రియఁ దప్పరెట్టి దశయందును; మో।
హార్తులుఁ దాపముఁ బుట్టవు
ధార్మిక హృదయములఁ బ్రథమధర్మాధ్యతా॥

క॥ కావునఁ బతియనుగమనం
బేవిధమున విడువఁదగునె యెట్లయినను మో।
హావేశముఁబొందక ధ
ర్మావస్థితి సలుపవలదె యవహితబుద్ధిన్॥

భారతం.

"అబ్బబ్బా! ప్రాణాలు విసిగిస్తున్నారు పాండిరా. వెధవపిల్లలు. ఊః; అల్లా ఏడు."

"ఏడు. ఎందు కల్లా పెంకులన్నీ ఎగిరిపొయ్యేలా అరుస్తావు. నింపాదిగా సముదాయించలేవూ ?"

"కబుర్లుకాదండీ చెప్పేదానికి. మీరు సముదాయించండి తెలుస్తుంది. ఏదో వేళకింత ఉడకేసి పెడుతూంటే తిని దేశాలెంట తిరిగేవాళ్లకేం తెలుస్తుంది కాపురపుకష్టాలు!"

"ఏమిటో గిజగిజ. ఇప్పుడేంవచ్చిం దింతవినుకు దలకి? ఇంతమాత్రనికే ఇంత గందరగోళంచేస్తే ఇంక ముందు నువ్వేం కాపరంచేస్తావు? వాడు దుంపతెగ, వాడుచెప్పిన జోస్యమే నిజమైతే ఇంకా ముగ్గురు పిల్లలు పుడతారట."

"అబ్బా. అల్లాఅయితే నాకు బ్రతికేరోజులే లేవు. నిజంగా రెముకలు కొరుక్కుతింటున్నారీ పాడుమూక, ఒకళ్లా ఇద్దరా. ఈనల్గురు పాపల్ని పెంచేసరికే పుటం అయిపోంది. చచ్చిందాన్ని! ఎప్పటో కాస్తేనాయను. తిన్నగా వళ్లుపచ్చి పోక ముందట్నించే మళ్లీకళ్లుపోతూన్నానరే అపాయి ముం దేడవాల్సిందే. ఇదేంఖర్మం?"

"ఎందుకంతగా విచారపడతావు? చేసుకున్న వారికి చేసుకున్నంత మహాదేవ. కని పారేసినంత మాత్రానే అయిందీ. నాకుమాత్రం దిగులుగాలేదూ? ఎట్లానా ఈపనిమందినీ పోషించేదీ అని నేను గంట గంటకీ ఆలోచిస్తూనేఉంటా. ఆఫీసులో కాగితాలు ముందరేసుకుని తీరికలేకుండా వ్రాసుకుంటున్నా ఈ సంగతులే తలనిండా. ఈఆలోచనల మూలానే నిన్న పనంతా దండగైంది. అన్నీ తప్పులుపడ్డయి. అధికారి అనరాని మాటలన్నాడు. ఇవన్నీ ఆలోచించుకుంటూంటే వీళ్లందర్నీ చంపేద్దామా అనేంత విసుకు కోపం కలుగుతుంది."

"మీ పుణ్యం గాని ఆపనిమాత్రం చేయకండి. నే నుంటం మూలానగదా వీరంతా పుట్టింది. నన్నే చంపేస్తే ఇంక ఎవ్వరూపుట్టరు. కనుక నన్నే చంపేయండి. నాకూ ఈ యమలోకబాధ తప్పిపోతుంది. మీ కెంతైనా పుణ్యంఉంటుంది. ఈఅవస్థలు పడలేక నా అంతట నేనే ఏభావిలో దూకుదామా అనిపిస్తుంది. నిజంగా ఎప్పుడో అంతపనిచేస్తా."

"ఇప్పుడే నాకు వార్నింగిస్తున్నా వేమిటి? నేనే ఆపనిచేస్తేముందు?"

"సరేలెండి అన్నీ బాగానేఉన్నాయికాని పది గంటలు కావస్తోంది. స్నానంచేయండి. కచేరీ వేళయింది."

౨

వెంకట్రావు పాపం ఈబాధలన్నీ అనుభవించ లేకనే మొదట్లోనే వద్దన్నాడు పెండ్లి. కాని వాళ్ల వాళ్లందరూ వెంకట్రావుని ఒకఇంటివాణ్ణి చెయ్యాలని పట్టుదల. కాకున్నా రామారావు సీతమ్మలకు ఒక్కడే కొడుకవటంవల్ల, సీతమ్మ పెద్దదైపోవటం వల్ల, ఇంట్లో రెండో ఆడదిక్కు లేకపోవటంచేత, ఎట్లాగైనాసరే కాస్త పెద్దపిల్లనిగా చూచి వెంకట్రావుకు పెళ్లిచేయాలని ఆలోచన. వెంకట్రావుకూడా ఈనాటి కుర్రాళ్లలా గట్టిలేలకపోవటంవల్ల లోపల ఇష్టంలేకపోయినా, వాళ్లనాన్నభయంవల్ల వాళ్లమ్మ యందున్న ప్రేమవల్ల తలూపాడు. ఇదే సందుగదా అని ఏదో ముహూర్తంచూచి ఆముడి కాస్తా వేయించేశారు.

కుమారీ భైరమ్మ

డాక్టరు మిస్ జి.యమ్.డి. సోజా

వాల్మీకి కాయస్థయువకమండలి

వెంకట్రావు ప్యాసైంది మెట్రిక్యులేషనే అయినా వాళ్ళనాన్న ప్రాపకంవల్ల తొందర్లోనే వాళ్ళజిల్లా బోర్డు ఆఫీసులో ఉద్యోగం దొరికింది.

అధ్యక్షులు కమ్మ అయినా, మిగతా మెంబర్లంతా బ్రాహ్మణముండాకొడుక్కింకా ఉద్యోగాలేంటని అడ్డుతగిల్నా. ఏగుణానున్నాడో పాపం ఆడొక్క సుద్దిలేని అధ్యక్షులు వెంటనే ఉద్యోగం ఇచ్చేశాడు. కాని అంతవరకే. తరవాత ఎన్నిసంవత్సరాలు మాట లేకుండా ఉద్యోగంచేసినా ప్రమోషనేలేదు. అయితే నేం తరవాత ఆఫీసులో ప్రవేశించిన బ్రాహ్మణేతర గుమాస్తాలందరికీ అట్టే ఇంక్రిమెంట్లిచ్చి అరవై, డెభ్భైలుచేసారు. ఏవన్నా మాట్లాడితే అసలుకే మోసంవస్తుందనే భయంచేత, సహజంగానున్న పిరికి తనంవల్ల ఆ ప్రెసిడెంటు దగ్గరకెళ్లిన పాపానపోలా.

రామారావుకు అదృష్టం అంతగాలేదు. కొడుకుసం పాదన ప్రాప్తంలేదు. ఉద్యోగంవచ్చిన నాలుగోసంవ త్సరంలోనే స్వర్గస్థుడైనాడు. సీతమ్మకూడా పాపం వైధవ్యబాధ లనుభవించలేక రామారావుచనిపోయిన నెలరోజులకే కాలధర్మంపొందింది. మన వెంకట్రావు మాత్రం ఆలానే ఉద్యోగంచేసుకుంటూ పెళ్లాం బిడ్డల్ని పోషించుకుంటూ కాలంగడుపుతున్నాడు.

"ఏమండోయ్! కాస్త వీడ్ని తీసుకుండురూ. ఎక్కడికి వెళుతున్నారు. తొమ్మిదిన్నరైంది. ఇంత వర కెసట్లో బియ్యంపోలేదు. పదిగొట్టంగానే గంటైందని గొంతుమీద కూర్చుంటారు. నాయన్నా యనా, ఈ పిల్లలు కాదుకాని వీళ్లతో చచ్చేయోగం వచ్చింది."

"ఏమిటోయి వెంట్రావు ఆలాగో లెట్టేసిందిపాపం. కొత్త కొత్తవాళ్లని తీసుకోరాదూ పాపం. ఈలా రండిరా" అన్నాడు కేశవరావు.

చిన్నప్పటి స్నేహితులు కేశవ, వెంకట్రావులు. మిత్రు డేదో ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు చూడిపోదాం అని ఆనాడేవచ్చాడు కేశవరావు. వచ్చిరాంగానే వెళ్లిపోదామా అనిపించింది ఆరోడచూస్తే. కాని మర్యాదకు భయపడి ఏంచేయలేక, వెంకట్రా వేదో భోజనంచేసి వెళ్లొచ్చంటే ఆగిపోయ్యాడు, అయితే పాపం ఈలంపట్లోపడని కేశవరావుకు ముళ్లమీద కూర్చున్నట్టుంది. అయితే మిత్రులకొర కంతత్యాగం ఒకలెక్కలోది కాదనుకొని గుండె నిబ్బరంచేసుకొని ఉండేకాడు.

చాలా కాలానికొచ్చాడు స్నేహితుడని స్పెష లుగా చేయిద్దాం ఏమైనా అని అప్పుడే బయల్దే రాడు.

"నాన్నా! చెల్లాయి బయలికెళ్లింది. అమ్మ మడి గట్టుకుందిట. నీకు చెప్పమంది."

"నానోయి? ముద్దికరగవు" అంటూ చొక్కా ఎగబట్టుకొని వెంకట్రావు కెదురుగా నిలబడింది రెండేండ్లపిల్ల.

"వస్తున్నా నుండవోయి. బుద్ధిలేక చేసుకున్నా నీపెండ్లి. అబ్బ; ఈబాధల కంతులేకుండాఉంది." అంటూ వెంకట్రావు పిల్ల రెక్కపట్టుకొని గబగబ లోపలికి తీసుకెళ్లాడు.

"అదేంటండీ. ఆలా లాగితే రెక్క కాస్తా ఊడిరాదూ."

ఇవన్నీచూస్తే పాపం కేశవరావు మాటాల్లేనివా డిలా నిలబడిపోయ్యాడు. "హోటలుకూడుతిని రోగాలన్నా సహించుకుంటాంగాని ఈయమబాధ నాకొద్దు" అని నిశ్చయించుకున్నాడు. ఇంతట్లోనే వెంకట్రావు కూరకాయలసంచీ తీసుకొని బయట కొచ్చాడు.

"ఏమండోయి; ఎంతసేపటికొస్తారో? మీరొచ్చి దీన్ని తీసుకుంటేనేగాని వంటకాదు. తొందరగా రండి," అని కేక.

ఏదోవిధంగా తెంచుకు బయటపడ్డారు స్నేహితు లిద్దరూ.

ఆవేళ అమావాశ్య. ఆదివారం కూడా అయింది. వెంకట్రావు దినంఅల్లా ఇంట్లోనే ఉండి పిల్లల్ని ఆడిస్తూ భార్యతో సరససల్లాపాలాడుతూ కాలంగడిపాడు. భార్యకూడా పాపం చరచరా పనిచేసుకొని భర్త కన్నంపెట్టి పిల్లలకి రెండోమా టన్నంపెట్టి తను తిని, అంట్లగిన్నెలన్నీ శుభ్రంగా తోముకొని తిరిగి రాత్రి వంట కన్నీ సిద్ధంచేసికొని పండుకొని ఏదో ఆలోచిస్తూన్నా వెంకట్రావు ప్రక్కనే చేరింది.

మందు వేసంగవటంవల్ల అన్నంతినగానే కాస్త కన్నుమూసాడు వెంకట్రావు. అతని ప్రక్కనే చెంగు పర్చుకొని నేదదీర్చుకోటానికి పరుంది సావిత్రమ్మ. పిల్లలుకూడా తలోమూలా నిద్రాదేవతని ఆరాధిస్తు న్నారు.

గడియారం దబదబ అయిదుకొట్టేసింది. ఉలికిపడి లేచింది సావిత్రి. మైమరచి నిద్దరోతూన్న భర్తను చూచి "ఏమండోయ్! ఇంక లేవండి. అయిదయింది. అసుర సంధవేళ నిద్రపోకూడదు." అంటూ తను పని చేసుకోటానికి కింట్లోకెళ్లింది. పిల్లలుమాత్రం ఇంకా నిద్దర్లు లేవలేదు. వెంకట్రావు నింపాదిగాలేచి నిద్దర మొహంకడుక్కొని షికారుకెళుతూ తొందరగా వంటచెయ్యమని ఇంట్లోచెప్పి వెళ్లిపోయాడు.

తిన్నగా దీపాలుపెట్టేవేళ ఊరంతానూ. అప్పుడే తిరిగొచ్చాడు వెంకట్రా వేదో చేతులో ఓపెద్దబుట్ట తీసుకొని.

"ఏమిటండీ, అవన్నీ? ఏలా; ఇట్లు డబ్బు ఖర్చుపెడుతూంటే. ఇంకెన్నాళ్లు చేయాలో మనం ఈకాపరం. ఎందు కివన్నీనీ."

లేదులేవే. ఇవాళేగా, పాపం పిల్లలకి చిరితిం డంటే మంచిఇష్టం. గోచీకంటే గొప్పదరిద్రం లేదు కదా. పుట్టించినదేవుడు పోషించక మానాడూ?"

"వెధవదేవుడు. మనల్నిన్నికష్టా లెందుకండీ పెట్టాలి. నాకిద్దరు పిల్లలుపుట్టాక ఇంకవద్దని ప్రదక్షిణాలు చేసా. పాపం పొరుగింటి పున్నమ్మ ఇప్పటికింకా ప్రదక్షిణాలు చేస్తానే ఉంది పిల్లలుకావాలని. నాకు పుట్టటం ఆగలేదు. ఆమెకు పుట్టలేదు."

"వంటైందా మరి? తొందరగా చెయ్యమన్నాను ఇందాక. ఆకలేస్తోందికూడాను."

"అయింది. స్నానంచెయ్యండి. మడి కట్టుకో వచ్చు."

"మడీలేదు, దడీలేదు. వడ్డించు స్నానం చేసి వస్తా." "పిల్లలంతా నిద్దరపోయారూ?"

"ఇప్పుడే చంటిదాన్ని పండుకోబెట్టి వచ్చాను. మళ్లామళ్లా లేపకుండా ఒకేసారి పాలుకూడా ఇచ్చే సొచ్చాను."

"ఇవాళ ఎందుకనో నిద్దరపట్టటంలేదు. ఇలారా"

"దీపం తీసెయ్యమన్నారా సాంతంగా?"

"వద్దు. దీపాలార్పటం చేర్పుకున్నా వేంటి కొంప తీసి. కొంచెం చిన్నదిచేసిరా."

"గాలే లేదండీ బొత్తుగా ఈదినం,"

"అవును. నాకిక్కడ నిద్దరట్టటంలేదు. కాస్త విశ్రాంతిగాఉంటుంది పోయి వసారాలోని కుక్కిమీద వెన్నువాలుస్తా నింకేం?"

"పదండి. నాకూ నిద్దరొస్తోంది. పాపం మీరూను అలసినట్లున్నారు."...

నేనెళ్లి పండుకోనా మరి?"

"ఊ. సరేపో."

అంతే! భార్య నిద్దరపోతోందికదా అని నెమ్మదిగా లేచి ఇంటికి కొంచెందూరంగాఉన్న అఖాయిదగ్గరకెళ్లి అటూఇటూ చూచి గుటిక్కుమని దూకేశాడు.

వెంకట్రావుకీ సంసారం ఈదటం చాలా దుర్భరంగా కనిపించింది.

ఉన్నకొద్దీ కష్టాలెక్కువవుతాయనుకున్నాడు. ఇంత కన్న ఉరే మేలనుకున్నాడు.

భర్త గాఢనిద్రలో ఉన్నాడుగదా అనుకుంది. పిల్లలందరిదగ్గరకెళ్లి ఆఖరిదెవ ముద్దెట్టుకుంది. తన జీవితంపైన అసహ్యంతోచింది. మళ్లా వెలతేప్పింది. గుండెల్లో దిగులెక్కువైంది. భర్తసంపాదనా, బొత్తిగా కుటుంబసాధారణఖర్చులకే చాలటంలేదు. తనకా, దేహంలో పటుత్వం తగ్గిపోయింది. ఇంట్లో చాకిరీ ఎక్కువైంది. తిరిగి కనేరోజులొస్తే ఖర్చుప బడు తుంది కుటుంబం అనుకొని నింపాదిగాలేచి అటూఇటూ చూడకుండా వేరువిచారణలేకుండా మాధవయ్యగారి మంచినీళ్ల భావిదగ్గరకెళ్లి గభాలుని దూకేసింది. అంతకు ముందేఉన్నాడు తననాథుడక్కడామె కొరకు. ఈ భూలోకబాధల్నుంచి వెళ్లిపోయ్యారు.

తెల్లవారింది. వెంకట్రా వింట్లో అమ్మా నాన్నా అనేకేకలు మిన్నుముట్టి పోతున్నయి. చంటిపిల్ల పాల కోసరం కవ్వున ఏడుస్తోంది. అమ్మెక్కడ! నాన్నెక్కడ. ఈ ధ్వనికి పొరుగువాంతా ప్రోగయ్యారు. ఎవరేం చేయగలరు. అంతాచూచి ఎవరిదోవను వారు పోయ్యారు.

మంచినీళ్ల భావిదగ్గర ఊరంతా పోగైంది. మునసబుగారు ఎట్టివాళ్లని తీసుకొని తయారయ్యారు. అందరికీ ఆశ్చర్యంకలిగింది. ఎవ్వరేం చేయగలరు. మునసబుగారే వారి శవాల్ని దహనంచేయించేసి అంత్యక్రియలు చేసేసారు.

ఇంక ఇంటికడ్డంగాపడి ఏడుస్తూన్న పిల్లలగతేంటి? మునసబుగారి అబ్బాయి మంచిబుద్ధిమంతుడు. మద్రాసులో యం.ఏ. చదువుతున్నాడు. మంచిదయార్ద్రహృదయుడుకూడానూ. వీరినల్గుర్ని పట్నంతీసుకెళ్లి పెద్దలచేత ఈలాంటి పిల్లలకొరకు నడుపబడుతూన్న అనాథశాలలో చేర్పించేసాడు.

కాని ఇప్పటికీ ఊళ్లోఅంతా వెంకట్రావు పావిత్రుల్ని నిందించేవాళ్లే. "ఏమిటమ్మా ఇంత అఘాయిత్యం. ఎందరికిలేరింతమందిపిల్లలు," అని. కాని బ్రతికుండంగా, "అచ్చే వాళ్ల వెంకట్రావు పిల్లలు చూడు ఎలికలఏనాది పిల్లలాఉన్నారు" అని అసహ్యించుకునేవాళ్లు.

ఏమోనబ్బా ఈ వెధవబాధ అనుభవించేకన్న అదే మేలేమో ?

క॥ కర్మములు మేలునిచ్చును;
కర్మంబులు కీడునిచ్చుఁ; గర్తలుతనకుం।
కర్మములు బ్రహ్మకైనను;
గర్మగుఁడై యొరులఁదడవఁగా నేమిటికిన్ ॥

భాగవతం.

ప్రేమాన్వేషి

ఊటుకూరు తిరుమలరావుగారు

ప్రేమంటే అంధకారావృత జీవితాన్ని పూర్తిగా నిర్మూలించే దివ్యజ్యోతి. ప్రేమ సృష్టి సర్వస్వంలోను మూర్తీభవించింది. ప్రేమసూత్రాలతోనే ఈ ప్రపంచసంబంధాలన్ని బంధించుకోనున్నాయి. ఈశ్వరునిలో గూడ ఈ ప్రేమే లీనమైవుంది. ఆనందమయమగు ఈశ్వరతత్వాన్ని గ్రహించేందుకు ప్రేమే మార్గదర్శి. అట్టిపవిత్రప్రేమజ్యోతిని అనుభూతంచేసుకోకుండా ఎవరుంటారు? ఆప్రేమ, వివిధరూపాలుగ ప్రకాశిస్తూన్నది. గమ్యస్థానాన్ని చేరేందుకు ఎవరికిష్టమొచ్చినట్టు వారు ప్రేమని సహాయ్యంగా జేసుకుంటారు. ప్రేమమార్గాన్ని అనుసరించే సత్యారుక్మిణులు గమ్యస్థానాన్ని సులభంగా అవరోహించగలిగారు.

శ్రీకృష్ణుని ప్రేమించినవారందరిలోను సత్యఆధిక్యాన్నివహించిందంటానికే మాత్రం సందేహంలేదని నాఊహ.

సత్య సత్రాజిత్తుకు ముద్దులుగురిపించే అందమైన బిడ్డ. ఎండకన్నెరుగక అంతఃపురాల్లో సంచరించేసుకుమారి. ప్రపంచకజ్ఞానానుభవంలేని ముగ్ధసుందరి. రాజకుమార్తె సహజసౌందర్యవతి.

కృష్ణుడు శమంతకమణికోసం సత్రాజిత్తునొద్దకు వెళ్లినప్పు డామణిమయసౌధప్రాంగణాల్లో ప్రకృతిశోభనుమించి సకలనవ్యపుష్పఫలాలతో పచ్చగా నలరారుచున్నవనంలో, చెలులతో విహరిస్తూన్న సత్యనుజూచి ఆమె సౌందర్యానికి ముగ్ధుడైనాడు. సత్యగూడ కృష్ణుని అవలోకించింది. హఠాత్తుగ ఒకరిహృదయం మరొకరిహృదయంలో లీనమైంది. ఒకరిప్రేమ నింకొకరర్థంచేసుకున్నారు. ప్రేమజ్యోతి ఒక్కటిగ యిద్దరిహృదయాల్లో రేకెత్తి అపూర్వకాంతులతో మెరవసాగింది. ఒకరినొకరు ప్రేమించుకున్న హృదయాలు వివాహానికి ఉద్వేగపరిచినై.

కృష్ణుడా ప్రేయసినిపొందటానికనేకవ్యయప్రయాసలకులోనై, కొన్నిజీవాలను తన ప్రేమకొరకు భగ్నంచేశాడు. సత్యగూడ ప్రియుణ్ణిచేరేటప్పు టడ్డంవచ్చిన వ్యక్తిని నాశనంచేయటానికి సంసిద్ధురాలైంది. ప్రేమాన్వేషకులకు తుదికష్టాలు సంభవించినా ఫలితంమాత్రంలభించకపోదు. వివాహమైంది. సత్యాకృష్ణుల ప్రేమలు నాటుకొని చిగిరించి, తీగలై చక్కని పూలుబూసి, సర్వతోముఖముల, సొంపుగ, అల్లారుగ, గంపెడు వాసనలతో ప్రాకసాగినై.

ప్రేమంటే నిజంగ సత్యదేప్రేమ. సత్యంగ, పవిత్రంగ నిర్మలంగ, నిరాఘూటంగ, ప్రేమడోలికల్లో కృష్ణున్నుంచి వూపినదొక్కసత్యే.

ప్రేమకోసం సర్వస్వం ధారవోసిందిసత్య. కృష్ణుణ్ని ప్రేమసూత్రంతో హృదయాన బంధించేసుకుంది. శృంగారపూరితమగు ప్రేమచే నాతనిలో ఐక్యమొందటానికి ప్రయత్నించింది. అదియే ఆమె నమ్మినమార్గం. సత్య తనభర్తఎడబాటు నిమిషమైనా భరించలేదు. తనసాన్నిధ్యాన్నే వుండాలని తలంపు. ఇది అసూయని కొందరంటారు. తనభర్తే దైవమని, భర్తతప్ప తనకు యితరులుచేరని నమ్మినసత్య భర్తఎడబాటు సహింపగలదా? ఈనిస్సారమైన ప్రపంచంలో సారమైనవ్యక్తి ఒక్కకృష్ణుడనియే ఆమె నమ్మకం. అటువంటప్పుడు భర్తసాన్నిధ్యాన్నే వుండాలంటంలో ద్వేషమేముంది? తానునమ్మిన కృష్ణపరమాత్మతో లీనంకావటానికి తొందరపడుటే ముఖ్యంగదా! భక్తుని ఆశయంగూడాఅంతే? ఈశ్వరునితో లీనంకావటానికి తొందరించిన భక్తునిది ద్వేషమేనా? సత్యప్రేమకు ప్రేరేచిన కృష్ణుని భౌతిక సౌభాగ్యాన్ని సర్వదా ఆమె ఆరాధించింది. ప్రేమపారాన్ని ముట్టిన ప్రత్యేకవ్యక్తులపై నిట్టి ఆంక్షలేదు. రసికశేఖరుడై నకృష్ణుని ప్రేమించటానికి, సంతృప్తిపరచటానికి, అతనిలో అంతర్లీనమవటానికి భౌతికభోగాలు చాలా అవసరమనుకున్నది. వనలక్ష్మికి వసంతచైత్రోదయంలాగు శృంగారపేశలమైన సత్యఆకృతి పవిత్ర ప్రేమతో నిండుకుంది.

సత్య ఎల్లప్పుడు సుగంధపరిమళాల్లో తులతూగుతూండేది. రకరకాలైన మల్లెలను, సంపెగలను, జాజులను తన నల్లని బారులు తీరున్న కేశాల్లో చిత్రించుకునేది. చక్కని చీరెలను, కంచుకాలను ఆమె ప్రత్యేకించుకునేది.

ఆమెలోనున్న పవిత్రప్రేమజ్యోతిని గ్రాహ్యంచేసుకొని ఆ అమాయికపు జీవితం సంతృప్తిపెట్టేందుకు, ఆమెపరిసరంలోనే ఎల్లప్పుడు తిరిగాడు. భౌతికము, మానసికము అయినప్రేమలో పరిలోపించినా సత్యసహించలేదు. కృష్ణుడుదగ్గరనున్నంతకాలము, ఆకాలాన్ని అమూల్యంగాతలచుకునేది. కృష్ణుడు దగ్గరవుండబట్టే నరకాసురవధలో తాను స్వయంగా యుద్ధంచేయగలిగింది. మహాయోధురా లనిపించుకుంది. కృష్ణుడే తనదగ్గర లేకుంటే, తనకు ప్రపంచమంతా అంధకారంగా కనుబడి, వివేచనాశూన్యురాలై, అలంకారవిహీనయై, దుఃఖాబ్ధిలో మునిగియుండి విలపించేది!

ఎల్లప్పుడు, భర్తృసాన్నిధ్యాసక్తిగలదై, బేలయై, నారదమునీంద్రులమాట విశ్వసించి పుణ్యకవ్రత మాచరించింది. నారదుడు కలహాన్ని ప్రధానంగాగొని, రుక్మిణీ సత్యల విరోధానికి ఎదురుచూచి, ఆవిధంగా నడిపాడు కథంతాను.

రుక్మిణివచ్చి తులసీదళమిడగానే త్రాసు సమానమైంది. సత్యకంటె రుక్మిణి ఎక్కువని తలంచుట అభిప్రాయభేదమే? కృష్ణునిభక్తులింకెవరైనా తులసీదళమిడినగూడ అదే భావాన్ని చూసేవాడు. సత్యను నిజంగా బేలనుచేసింది ఆకాలంలో నారదుడు, ఈ

యుగంలో కవి. ఒకరికొకరు మరింత తోడైనారు.

పారిజాత పుష్పసందర్భాన సత్య కృష్ణుని నిరసనభావంతో ప్రవర్తించి తన్నింది; అది లోపమని కొందరిభావం.

సత్య కృష్ణునిమీద ప్రసరింపజేసిన ప్రేమలద్వితీయాలట. స్నేహితురాలిలాగు, భార్యలాగు, యుద్ధాల్లో యోధురాల్లాగు ప్రవర్తించింది. నారదుడిచ్చిన పారిజాతాన్ని రుక్మిణికిచ్చాడని ఎరిగి, కృష్ణుడు ఏభావంతో రుక్మిణికిచ్చాడో? తనమీదచూపించే ప్రేమంతా కపటమైందా? అని తెలుసుకోటానికి సమయ మదేగదాయని యోజించుకుని, ముఖానలేని కోపాన్ని తెచ్చిపెట్టుకొని కృష్ణుడొచ్చేవరకు అలంకారవిహీనగా విచారాన్నభినయిస్తూ శయ్యపై పవళించింది. ప్రణయకోపమని మనస్సులో తెలిసి, పైకట్లాగేయుండి, కృష్ణుడోదార్చటానికి శయ్యని ప్రవేశించిన సమయాన విడిపించుకోడానికి, యత్నిస్తే కాలేమైనా తగులై దానికీ రాద్ధాంతమంతఎందుకు? ప్రణయావేశంలో కాంతలు ప్రియులమీద లేనిపోని కోపాన్ని తెచ్చుకొని అవిధంగా చేయుటం సహజం. అప్పుడు రసికహృదయులైనవారు వాటిని పాటించక అహ్లాదిస్తారు. ప్రేమోపాసకులైన మన సత్యా కృష్ణులిద్దరు వీటికి పలుమారులు అభ్యాసపడేఉన్నారు. కనుకనే సత్య మాట్లాడిన కొంటెమాటలు సరసాలైనాయి. తన్నిన తన్ను విలాసమైంది.

కృష్ణుని ప్రేమ కాస్పదమైన వ్యక్తికి ప్రేమ సౌందర్యం తెలీదని చెప్పగలమా! ప్రేమలో లోతు తెలియలేక, యౌవనప్రభావం ఉజ్జృంభితమయ్యేటప్పుడు జీవితనౌక పడేతడబాటు నకు ఆమె కర్ణధారియైనభర్త పరిష్వంగంలో ఒదిగిపోయి, స్వేచ్ఛాగానంచేసింది. కట్టుబాటులలో పడియున్నలోకం, ఆదర్శరూపిణులై వెలుగొందుచున్నవారి దృష్టితో జపనంచేసి చూడబోతే ఆస్వేచ్ఛ నైజస్వభావాన్ని కోల్పోయినట్లు కనుపించింది. సహజస్వరూపంయొక్క సౌందర్యం, సత్యాన్వేషణచేస్తేగాని తెలియదు.

సత్యయొక్క ప్రేమ నిర్మలమైంది, అనిర్వచనీయమైంది. హైందవ సుందరీమణుల కందరికీ పతిప్రేమ తత్వాన్ని తెలియచేసి ప్రేమకు మార్గదర్శకురాలైంది సత్య.

భారతీయులందరికిని, ప్రేమమార్గాన్నవలంభింపజేశాడు కృష్ణుడు. ప్రేమవల్ల సతులనుంచిరాబడే కష్టనిష్టురాలను, వాటిని నివారించుకునే విధాన్ని తెలియజేసిన మహానుభావుడు కృష్ణుడు.

అట్టి సత్యాకృష్ణుల ప్రేమతత్వాన్ని, గ్రహించలేక సత్యకు కళంకమున్నది. ద్వేషమున్నది అని చెప్పసాహసించువారలకు ఈ మనవి.

మణి

శ్రీమతి పెద్దిశెట్టి రామంగారు

(అనుబంధకథ)

[మాధవరావు చెన్నపట్నములో వరశుల్కవిరోధోపన్యాసముల నుత్సాహావశమున నిచ్చి, యింటికివచ్చి మణియను పేదపిల్లను వివాహమాడెదనని మాటయిచ్చి ముద్దు పెట్టుకొని, బీచికివెళ్లి సబ్ జడ్జిప్రసాదరావుగారికూతురు, విద్యావతియగు లీలనుచూచి ప్రేమించి మణినిమఱచి, తనకిష్టము లేకున్నను తండ్రికట్నమునకాసించి పెండ్లాడవలెనని ఆజ్ఞాపించిన వసుంధరయను వకీలుపుత్రికను పెండ్లియాడెను. మణిని ఆమె మేనమామ కమలాకరునకిచ్చి ఆమెతలిదండ్రులు పెండ్లిచేసిరి కాని, ఆమెకు అతనిపై మోహము లేదు. పెండ్లిఅయిన యిరువదిదినములలో అతను మరణించెను. ఆమెఅన్న కేశవరావు ఆమెకు మెట్రిక్యులేషనువరకుచదువుచెప్పి యల్.యం.పి చదివించుచుండెను.ఆమె కమలాకరుని భర్తగ తలంచలేదు. మాధవరావుపై మోహమును వీడలేదు. వసుంధరపై మాధవ రావునకు మోహములేదు. ఆమెకదే దుఃఖము. అయినను వారికి కాపురముసాగి ఒక కూతురు ఒకకొడుకుపుట్టి పాపమామె మరణించును. మాధవరావుతండ్రి వసుంధర తండ్రికూడ మరణించిరి.]

వసుంధర చనిపోవుటచే ఆమెతల్లి రుక్మిణమ్మ విచారము మరియు వృద్ధిపొందినది గాని పాపమా ఇల్లాలు ధైర్యము తెచ్చుకొని రెండవ కుమార్తెయగు శ్రీలతను చూచుకుంటూ మొగపిల్లలకు చదువు చెప్పించుచు కాలక్షేపము చేయుచున్నది. మాధవరావు తల్లి సుందరమ్మ ఒకదినమున 'నాయనా! నీ యిష్టము వచ్చిన పిల్లను ఎవరినైనా చేసుకొనుము. నీదుఃదృష్ట మునకు చింతిస్తూకూర్చున్న రెట్లు? ఎవరికెవరెట్లున్నదో ఎవరుచెప్పగలరు నాయనా' అని సుందరమ్మ అనుటయే తడవుగా 'అమ్మా! సబ్ జడ్జీవారికుమార్తె లీలను పెండ్లి చేసుకొందునా?' అని అడిగినాడు మాధవుడు. 'వద్దు నాయనా, ఆపిల్లవద్దు; అదేమిటి భోగందానివలె మున్నది.

అమ్మా చదువుకున్నవాళ్లు మరి ఫ్యాషన్ గా వుందరాఅమ్మా

ఏమిటినాయనా ? చదువుకున్నయెడల నవనాగరికతగా యుండవలెనా? చదువుకున్న అంత అనాగరికతగాకుండా విశేష వేషడాంబికములకు లోను గాకుండా యుండవలెను. చదువుకున్నవారు మంచి బుద్ధి సంపాదించుకొని నవనాగరికతయను పిశాచము నకు వశంగాకుండా యుండవలెను. అంతేగాని చదువు కున్నాంఅని ద్రవ్యమును వేషడాంబికములకు వెచ్చించుట పాడియా నాయనా! నా మాటవినుము నాయనా అని దీనవదనఅయి పలికినది.

అమ్మా! ఇన్ని ఏలని నేను సంసారసౌఖ్యమును అనుభవించవలెననియున్న ఈవివాహమునకు అంగీకరింపుము. లేనియెడల ఇట్లనే నేను వుండిపోయెదను అన్నాడు.

తల్లి మారుమాట వచింపలేక సరే నీ యానందమే నాయానందమని పూరుకొన్నది.

ఆదినము సాయంత్రమే మాధవుడు ప్రసాద్ రావు గారి ఇంటికిజని ఆయననుకలుసుకొని ఆమాటయీమాట ఆడినతరువాత లీలను నేను పెండ్లిచేసుకొనుటకు ఏమైనా అభ్యంతర ముండునా అని అడిగినాడు. ఆయన అభ్యంతరమేమియున్నది. నాకిసమ్మతమే నీవుచేసుకొనుట. లీలను తప్పకుండా ఇచ్చెదనని చెప్పినాడు. మాధవుడు అధిక సంతోషముతో లీలను సమీపించి లీలా నీకొరకు వచ్చితిని. నిన్ను నాహృదయపూర్వకముగా ప్రేమించియుంటిని. నిన్ను ప్రేమభిక్ష వేడుకొనుచున్నాను. నన్ను పెండ్లిచేసుకొనుటకు అంగీకరించమని అడిగినాడు. లీల అట్లనేలెండి, అయితే ఎప్పుడు పెండ్లిఅని నవ్వుతూ పల్కినది. లీల సమ్మతించినందుకు ఆనందముతో ఉప్పొంగిపోయినాడు మాధవుడు. లీలా, ఇంకా 17 దినములున్నవి. అని చెప్పినాడు.

ఆవెంటనే ఇంటికివచ్చి తల్లిని అడిగి 4 వేలు తీసుకొనివెళ్లి రెండువేలకు చెక్ లేను తీసినాడు. ఒక వెయ్యిరూపాయలకు మంచిచీరలు లీలకు తీసినాడు. 300 వందలకు రవ్వల లవ్ లక్కులు కొన్నాడు. కొంత సొమ్ము పెట్టి తను మంచిసూట్లు కుట్టించుకొన్నాడు. ఆ వున్నసొమ్ముతో కూతురగు మనోరమానికి బట్టలు కొడుకుజనార్ధనరావుకుబట్టలు కుట్టించినాడు. కట్నం లేకుండానే పెండ్లి అవుచున్నదికదాయని కుమార్తెకు మహావైభవముతో పెండ్లిచేసినాడు ప్రసాద్ రావు.

ఇంక మాధవుని ఆనందమునకు అంతులేదు. లీల భార్యయగుట తన పూర్వజన్మ సుకృతమని భావిస్తూయున్నాడు. లీలదినచర్య ప్రొద్దునఏడుగంటలకు లేచుట; మొహము కడుగుకొనుట; వంటమనిషి సిద్ధము చేసిన కాఫీ ఫలహార మారగించుట; అక్కడనుండి శృంగారించుకొనుటను మొదలుపెట్టుట; అముస్తాబు అయినతరువాత రీడింగ్ రూమ్‌న వెళ్లుట; తిరిగి 9½ గం సమీపములో ఇంటికివచ్చుట; యీజీచైరులో కొంత వరకు అనగా 11 గంటలవరకు కాలముగడుపుట; చదువుకుంటూ, వంటవాని పిలుపు అందుకొని భోజనమునకువెళ్లుట; భోజనము చేసినతరువాత కిల్లీనములు కుంటూ ఏదైనా నావల్ చదువుకొనుట; పడుకొనుట; పడుకొని 3 గంటలకు లేచుట ముస్తాబు అయేసరికి కాఫీపలహారము సిద్ధముచేసి వుంచినది ఆరగించుట; టెన్నిస్ కోర్టుకు ఏదో ముంచుకుపోవుచున్నట్లు మురళీధరుడను స్నేహితునితో కలసి వెళ్లుట; తిరిగి ఆరుగంటలకు ఇంటిమొహంపట్టుట; భోజనంచేసి సినిమాగాని నాటకంగాని ఏదైనా ప్రదర్శనమును చూచుటకు వెళ్లుట; రాత్రి 9 గంటలకువచ్చి పవ్వళించుట; ఆమె ప్రతి దినము చేసెడిపని. వసుంధర పిల్లలను కన్నెత్తి చూడదు. పాప మాపిల్లలు వాళ్ల నాయనమ్మదగ్గరనే యుందురు. మాధవుడు, 'మాధవరావుగారి భార్య మాబాగా టెన్నిస్ ఆడుతుందిరా' అని ఒకళ్లు అను కొనుట విన్నాడు. శరీరం బూరెవలె పొంగిపోయినది. లీలను గులాబిపువ్వును చూచినట్లు చూస్తాడు. ఒక కారుకొన్నాడు లీల షైరువెళ్లుటకు. లీలలేనప్పుడు నెలకి 200రూప్యములు అవుచుండే ఖర్చు ఇప్పుడు 450 రుపాయి లగుచున్నది. ఎక్కడచూచినా పనివాళ్లే. ఆమెబట్టలు అందించుటకు విప్పినవి మడతలు పెట్టుటకు ఒకమనిషి; ఆమె తలదువ్వుకొనుసరికి దువ్వెనా అద్దము సెంటుబాటిల్ తెచ్చుటకు ఒక మనిషి; ఆమె జోడు మేజోడు అందించుటకు, విప్పిన తరువాత తుడిచి జాగ్రత్తచేయుటకు, మరల ప్రక్కన పెట్టుటకు ఒకమనిషి; ఇట్లు ఇంటినిండా పని మనుష్యులే.

మాధవుడు ఒకదినమున 'లీలా! లీలా! యీ దినము మణిదేవి అంట L. M. P. చదువుచున్నదంట ఆమెయు; శ్రీలలితయనుఆమెఅంట స్కూల్ మాస్టర్ ఇద్దరు వరకట్నము పై ఉపన్యాస మిచ్చెదరట వచ్చెదవా?' యని అడిగినాడు. 'అలాగునే వచ్చెదను ఆజోడు ఇలాగున తెచ్చిపెట్టుడు' అని అనుటతోనే

తెచ్చిఇచ్చినాడు. ఇద్దరు రతీమన్మధులవలె తయారు అయి కారుపైవెళ్లిరి. మణిదేవి ముందుగా పీఠ మలంకరించినది. మణిని చూచగానే ఇన్నిదినములు మణిని మరచిపోయినవానికి గబుక్కున మణి జ్ఞాపకము వచ్చినది. ఆదినము తాను మద్రాసునుండి వచ్చిన దినమున మణి తన తల్లిదండ్రుల కుటుంబముయొక్క కష్టసుఖము లన్నింటిని తెలియజేసినది. 'ఆహా! నే నెంతటి విశ్వాసఘాతకుడను. అయ్యో! మణిని పెండ్లి చేసుకుందునని చెప్పితినే. ఆమెను ఆశపెట్టి వేరొక ఆమెను చేసుకొంటినే! అయ్యో! నాయంత పాపి యీ ప్రపంచకముపై వుండబోడు. ఈ మణిదేవిని చూడగానే నామణి ముద్దులమణి జ్ఞాపకము వచ్చినదని విచారిస్తూయున్నాడు. ఇంకనూ విచారించుచున్న, లీల చూచిన కారణ మడుగును. అప్పుడు తెదబడవలెను. అని శ్రద్ధగా వినుటకు కూర్చున్నాడు. మణిదేవి రెండవ దేవివలె ఉపన్యాసము ఇచ్చినది.

పూజ్యులారా! సోదరీసోదరులారా! యీ సభకు నన్ను ఉపన్యాసమిచ్చుటకు నియమించినందుకు యీసభ యేర్పాటుచేసిన మిత్రబృందమునకు నేను వందనము లర్పింపజాలకున్నాను. ఎందుచేతనన ఏపదవికిని ఎంతమాత్రం తగని నన్ను యీపదవికి యింత గొప్పసభకు ఉపన్యాసమిచ్చుటకు నియమించుట! చాలపొరబాటు. జ్ఞానముగాని ధనసంపత్తిగాని విద్యాకుసుమంబుగానిలేని నాబోటి యయోగ్యురాలు యీసభయందగ్రపీఠము నలంకరించుటా? ఎంతమందియో విద్యాకుసుమంబులతో ఆంధ్రమాతను భక్తిపై పూజించెడి కవయిత్రులుండగా, సంఘదౌర్జన్యము సరకుచేయక అనేకమైన సంస్కరణకార్యములు నెరపిన, నెరపుచున్న యువతీమణు లుండగా నేనా యీపీఠ మలంకరించుట? గొప్పవింత! అర్హులెల్లరు తామనర్హులమని చెప్పుకొనుట పరిపాటి అయినందున నా యీరోదన మరణ్యరోదనమే యగును కావున నాయనర్హతనుగూర్చి యేకరవుపెట్టుట మాని పెద్దలయొక్కయు మిత్రులయొక్కయు ఆజ్ఞ సిరసావహించి యీశ్వరుడగు ఆపరమాత్మకు వందనమొనర్చి యీ పీఠమును స్వీకరించుచున్నాను.

సోదరులారా, మీయొక్క యున్నతవిద్యలను యేమూలపెట్టి మీరు వరశుల్కమును స్వీకరించుచున్నారు? అయ్యో! ఎంతటి వింత. ఎంతటి ఘోరము. ఎంతటి తెలివితక్కువతనము. సోదరులారా! వరశుల్కమను పేర మనుష్యులను పీల్చి పిప్పిచేయుచున్న యీ వరశుల్కమును స్వీకరించకుండా ప్రయత్నించవలెను. ఎందరో తమతమ ముద్దుబిడ్డలను బి.ఏ. కు ఇవ్వవలెనని ఆశయము లున్న రెండువేల రూప్యములు పోయుచున్నారు. ఆఖరుకు వారు తినుటకు తిండిలేక కట్టుటకు బట్టలేక నానా ఇబ్బందులపాలగుచున్నారు. మనసోదరులు ఇట్టిదశనొందుటకు యీ కట్నములే హేతువు. స్కూల్ ఫైనల్ అయిన 5 వందలు, యఫ్.ఏ. అయిన వెయ్యి, బి. ఏ. కు రెండువేలు యల్ టికి 3 వేలు యీలాగున చదువు ఎక్కువ అయినకొలది కట్నం వేలకువేలు పెరుగుచున్నవి. ఆ కట్నమును గ్రహించు మహానుభావులు మంచివిద్యను గ్రహించువారే! పోనీ కుంతలనుకుంటే కారే! మంచి విద్యను అభ్యసించినవారే! మళ్లీ వరశుల్కము పేర యుపన్యాసము లిచ్చినవారే! తామే ఆసమయము వచ్చిన చేయిచాపుదురు కట్నంకొరకు. సోదరసోదరీమణులారా మీకు చెప్పున దేమన, మీమీబిడ్డలకు కట్నము లెంతమాత్రం ఇవ్వవలదు. సహోదరులారా మీరు కట్నములు స్వీకరించవలదు. వలదు. ఆసర్వేశుడు మన ఆంధ్రులకు బుద్ధిని ప్రసాదించుగాక యని ప్రార్థించుచు యీ యుపన్యాసమును ముగించుచున్నాను.

కోడండ్ర ముచ్చటలు

శ్రీమతి చిత్రపు సుబ్బులక్ష్మిగారు

శేషమ్మగారికి ఒక్కడే కుమారుడు అగుటవలన చాల గారాబముగా పెంచినది. కుమారుడు పెద్దవాడై బి. ఏ. ప్యాసుఅయినాడు. తండ్రియొక్క హోదానుపట్టి కేశవునకు అనగా కుమారునికి త్వరలోనే వుద్యోగము అయినది. కేశవరావును ఎంతగారాబముగా పెంచినప్పటికి పెంకితనమనేది ఎరుగక తల్లితండ్రుల ఇష్టప్రకారము నడుచుచుండెడివాడు. చిన్నతనమునందే వివాహమగుటవలన భార్యను చూచినట్లుకూడ జ్ఞాపకము లేదు. ఇప్పుడు తండ్రియొక్క అనుమతివలన భార్యను కాపురానికి తీసుకువచ్చారు.

కేశవునిభార్య పేరు రమాబాయి. ఈమె తండ్రి తహశీలుదారు. పదిహేనువత్సరములకే స్కూల్ ఫైనల్ పరీక్ష ప్యాసుఅయినది. చాల తెలివిగలది. ఈకాలపుపిల్లే. మంచి రూపసి. సంగీతము చాలాబాగాపాడుతుంది. తండ్రి 15 సంవత్సరములకే కాపురానికి పంపించినాడు.

రమ కాపురానికి వెళ్లిన నెలదినములకు మామగారు గతించినారు. రమ వెళ్లినది మొదలు అత్తగారికి పోరుగనేయున్నది. కుమారుడుకూడ తల్లికివ్యతిరేకముగా భార్యవైపు తిరిగినాడు. ఇప్పుడు అత్త శేషమ్మ ఒక్కత్తి అయినది. కోడలును కోడంటము పెట్టాలని మహాసరదాగా వుండేది. తనమాట ఈకాలపు కోడళ్లదగ్గర సాగిద్దామంటె యెట్లా సాగుతుంది ?

రోజూ ఇంట్లో అత్తగారె వంటవండడము. ప్రొద్దున్న లేచి అత్తగారు కాఫీ కాస్తుంది. కోడలు నెమ్మదిగ 7 గంటలకు లేచి దంతధావనము అయినతరువాత అప్పుడు కాఫీ త్రాగుతుంది. కాఫీ త్రాగకముందే రమ Morning walk కు వెళ్లుట అలవాటు. కాఫీ త్రాగి స్నానమైనతరువాత తలదువ్వుకుని Easy chair (పడకకుర్చీ)లో కూర్చుని గంటన్నరవరకు పేపరు చదువుకుంటుంది. పేపరు పూర్తిఅయ్యేసరికి భర్త స్నానముచేసివచ్చి పేపరులోవుండే important news (ముఖ్య విషయములు) అడుగుట ఈమె చెప్పుటయు జరుగుచుండును. ఇంతలో అత్తగారు అన్నితయారుచేసి భోజనమునకు పిలిస్తే "వుండవమ్మా, నీకు యెప్పుడు తిండే" అని రెండు కేకలువేసి మరి అఱగంటకి భోజనమునకు వెళ్లును. ఒకవేళ భోజనములో యేమైన లోటువస్తే అన్నము నేలకేసికొట్టి భోజనము నుండి లేచిపోవడము. కొడుకు, కోడలుని యేమి అనడని కోపము సహజాస్తిగా వుండేది. కాని యేమిచేయగలదు ? కొడుకు కూడ భార్యను వెనుకవేసుకుని పోట్లా

టకు వస్తాడు. ఇహ భోజనముఅయిన తరువాత ఇద్దరు Dressing Room (డ్రెస్సింగ్ రూమ్) లోనికి వెళ్ళుదురు. భర్త Dress వేసుకుని ఆఫీసుకు వెళ్లగానే తాను తనగదిలో కూర్చుని రెండుగంటలుచదువుకుని కొంచము సేపు నిద్రపోయి లేచి సాయంకాలమున Evening dress వేసుకుని క్లబ్బుకు వెళ్ళుతుంది. కొడుకు కోడలు వెళ్లినతరువాత, కొడుకు, కోడలుసంగతులు ప్రక్కింటి అమ్మలక్కలతో చెప్పుట ప్రారంభిస్తుంది. సాధారణంగా కేశవరావు ఎనిమిదిగంటలు కాగానే ladies' club కు వెళ్లి భార్యను కలుసుకుని ఇద్దరు కలిసి ఇంటికివత్తురు. ఈమధ్య ఏవైన మంచి సినిమాలువస్తే సినిమాకు వెళ్లి తొమ్మిదిగంటలకు ఇంటికి వత్తురు. వారు తిరిగి ఇంటికివచ్చేవరకు అత్తగారు కనిపెట్టుకుని కూర్చోవలసినదే. అట్లు చేయనియెడల కొంపమునిగింది అన్నమాటే. ఇహ ఇంటికి రాగానే భోజనముచేసి వారిరూములోనికి వెళ్ళుదురు. అప్పుడు నెమ్మదిగా అత్తగారు భోజనముచేసి ఆయాసపడుతూ తిట్టుకుంటూ నెమ్మదిగా పనిచేసుకుని 10 గంటలుకి పడుకుంటుంది. ఈవిధముగా రోజు జరుగుతూ వుంటుంది. అత్తగారు సాధారణంగా పని చేయలేనప్పుడు కోడలుని ఒకతిట్టు తిట్టి కోడలుచేత పదితిట్లు పడుతుంది.

ఒకరోజు మద్యాహ్నము రమ Easy chair లో కూర్చొని పేపరు చదువుతుండగా ఆమెయొక్క Dearest friend (ప్రియస్నేహితురాలు) అగు లీలవచ్చి రమ వున్నదా అని అడిగినది.

Leela come here (లీలా ఇచ్చటికిరా)

Good morning, my dear Rama, When have you come. (ఎప్పుడువచ్చితివి.)

Just now (ఇప్పుడే)

What's the news (విశేషములు యేమిటి?)

Do you know Rama? The next Andra provincial women's conference will be held at Ellore. I will be going there as a delegate (నీకు తెలియునా. ఈతేప ఆంధ్రమహిళాసభ ఏలూరులో పెట్టుదురు. నేను వెళ్లుదును.)

Yes. I simply heard. Who is the president? అవును నేనువింటిని ప్రెసిడెంటు యెవరు?

Dr. (Mrs) Muthulakshmi Reddi. We must hear her beautiful, melodious, ironical and splendid speeches (మనము తప్పకుండ ఆమెయొక్క మృదువైన లెక్చర్లను వినితీరవలెను.)

Did you ever hear her speeches? (నీవు యెప్పుడైన ఆమె లెక్చర్లను వింటివా?

Many a time n Madras. (చెన్నపట్నములో చాలసార్లు వింటిని.)

When will you go there. I will also accompany you. We must attend there on the fixed date. (నేను కూడా నీతో వత్తును. నీవు యెప్పుడువెళ్లుతావు. మనము ఆరోజుకి వెళ్లుదము)

I am leaving this place on 12th by the evening mail. Tomorow I will come here and both of us can go to the station. I am going (నేను 12-వ తారీకున సాయంకాలపు రైలులో వెళ్ళుదును. నేను ఇక్కడకువత్తును. మనమిద్దరము కలిసి స్టేషనుకు వెళ్ళుదుము.)

Yes. good bye.

Good bye అని వెళ్లిపోవును.

మరునాడు భర్తయొక్క అనుమతి తీసుకుని అయిదురోజులలో వత్తునని చెప్పి రమాబాయి వెళ్లిపోయినది.

ఆరోజున కేశవుడు భోజనముచేసి ఆఫీసుకు వెళ్లినాడు. శేషమ్మగారు భోజనముచేసి పనిఅయ్యేటప్పటికి లీలావతియొక్క అత్తగారగు వెంకమ్మగారు వచ్చిరి. వారి, లోకాభిరామాయణములో వారి కోడండ్ర ముచ్చటలు వచ్చినవి.

వెంకమ్మ.—శేషమ్మగారు, మీకోడలు యెక్కడకు వెళ్లినదండి?

శేషమ్మ:—అదేమిటో మీటింగుట. అక్కడకువెళ్లినదట. నాతో మా అబ్బాయి కూడ చెప్పలేదండి. బయట మా అరుగు మీద కూర్చుని యెవరో అనుకుంటుంటె విన్నాను. నేను వింటాననికాబోలు మీ కోడలువచ్చి ఇంగ్లీషులో పాన్ పీస్ అనుకుంటూ మాట్లాడి వెళ్లిపోయినది. ఇప్పటి వాళ్లకు యేమిపొయ్యేకాలము వచ్చిందండీ?

వెంకమ్మ:—నేను కూడా అట్లాగే విన్నాను. ఈ కాలపు కోడళ్ళు యేమి కోడళ్ళండి. పోనీ వెళ్లేటప్పుడు వెళుతున్నాననీనా చెప్పవద్దండి. మొగవాడిలాగా ఆడదానికి కబ్బులు మీటింగులు యేమిటండి? ఎవరన్న వింటె చెప్పాలీసుకుని తంతారు. మన కాలంలో ఇవియేమైన ఎరుగుదుమ? లేని పోని మీటుంగులంటె తెలుసా? క్లబ్బు అంటే తెలుసా. ఒక్కచెంబైన ఇక్కడిదితీసి అక్కడపెట్టరు. పైగా మనమీద అధార్టీ చేస్తారు. అదేమిపాపమండి, మనముమాత్రము మనుష్యజన్మమెత్తినవాళ్ళముకామండి. అందులో ముసలివాళ్ళము కదా. ఇంతపని యెట్లా చెయ్యగలము? ఒకపనిఅయిన చెయ్యక పైగా మనమీద అధార్టీ చెయ్యవస్తారు? మనము ఒకటంటె వాళ్ళు పదిఅంటారు. ఎక్కువ మాట్లాడితే ఇంట్లోంచి పొమ్మంటారు. ఈకాలపు కోడళ్ళకు అత్తగారులేకుండావుండాలని వుంటుంది. మనము చావనన్నా చచ్చాముకాదుగదా? మనము పూర్వకాలముచేసుకున్న పాపము ఇప్పుడు అనుభవిస్తున్నాము. వీళ్లకి యెంత పొగరువున్నదండీ యెప్పుడు తలదిద్దుకోవడమేకదా. భోగంవాళ్లకన్న మించిపోతున్నారు. చదువుతప్ప మరియొకగొడవేలేదు. మగవాండ్రకోరకు వచ్చినట్లు టక్కుటిక్కు అంటూ చేతులో వకతోలుసంచిపెట్టుకుని లీలవున్నదా అని అడిగిపోయేవాళ్లేకదా. మనకాలంలో ఇల్లా ఎప్పుడన్నావున్నదండి శేషమ్మపిన్నిగారు. ఇటువంటికోడండ్రు వస్తారని కలలోనైన అనుకోలేదుగదా? ఏదో, కోడళ్ళువచ్చి సుఖపెడుతారనుకుంటే వ్యతిరేకముగా చేస్తున్నారుకదా? మనకాలములో

ఎప్పుడు వంటచేయడము తదితర పనులు చేసుకోవడమే కాని ఇవిఅని మనవైరుగు దుమా? అందులో అత్తగారింటికి వెళ్ళితే ఎంత జాగ్రత్తగా వుండెవాళ్లమండీ? ఇప్పటి వాళ్లకి ఈ గోలీలేదు. పైగా నలుగురు నౌకర్లు చేతిక్రింద పనిచెయ్యాలి. నౌకర్లు లేకపోతే పోకుకాదట. మనకి వాళ్లకి భేదమే లేదుకదా. పునిస్త్రీ పడుచుకు వుండవలసిన లక్షణము లేలేవు. కాలికి మెట్లేలేదు. మొహాన్న బొట్టూలేదు. మెడని నల్లపూసలు లేవు. ఇహ భేదమేముంది? మా లీలమ్మ తల్లి కాపురానికి రాకమునుపు మా రాఘవుడు గడపదాటనంటె దాటి మా మాటఅంటే ఎంతవిలువ చేసేవాడండీ? ఈఅమ్మతల్లి వచ్చినది మొదలు మందు పెట్టినట్లు మనమంటె గిట్టదు. పైగా భార్యను వెనకవేసుకుని నా మీదికి పోట్లాటకి వస్తాడు. ఒక్కసారైన "అమ్మా" అని మనస్ఫూర్తిగా పిలవడు కదా? ఇంటికి వచ్చినది మొదలు పోట్లాటే. ఈ ఘటము యెట్లావెడుతుందో తెలియకున్నది. ఎక్కడికి వెళ్లినా ఫోటోలుతీసె ఒక తోలుపెట్టి వీళ్ల చేతులో వుండవలసిందే? వీళ్ళు మగవాడిలాగా అందరికి ఫోటోలుతీసి డబ్బు గణిస్తారా? కాలము యెట్లా మారిపోయిందండి. ఒకనిమిషమైన ఇంట్లో వుండరు కదా! మీటింగులకొరకు యెవరైన ఇంత దూరదేశములు వెళుతారా? ఒక మగవీడు గైన వెళ్లడుగదా. వీళ్ల మీటుంగులు నేల బడా. యెంతెంత దుర్మార్గపు పనులు చేస్తున్నారండీ! వీళ్లకి మనలను అత్తగారని చెప్పుకుంటే సిగ్గుఅట. వీళ్లవలన మనఅబ్బాయిలు కూడ చెడిపోయి మనమాటే వినరు. మన మాటవింటు మరొకకోడలనైనను తెచ్చుకో వచ్చును. యెప్పుడు భోగందానిలాగా సంగీతము పాడడమేకదా? అహో! ప్రపంచికములో పాపము యెట్లో పెరుగుతోంది! ఇంటిలోకూడ చెప్పులు తొడుగుకుని నడవడమే కదా? ఈ వింత విన్నారు! మొన్న ఒకరోజున మాలముండలను లోపలికితీసుకు వచ్చారండీ. నేను మనస్సులో యెంతదుఃఖపడేది పరమేశునికి తెలుసు, నాకుతెలుసు!! మా అబ్బాయివచ్చేవేళ అవుతోంది నేను ఇంక ఇంటికివెడుతాను. లేకపోతే యెక్కడికి పోయావని తిడుతాడు. అని లేచును

శేషమ్మ:—నాగొడవలాంత మీగొడవ లాగునే వున్నది. కొంచముకూడ భేదము లేదు. నేను యెవరితోను మాట్లాడకూడదట. వాళ్లభార్యలు మగవాడితోను ఆడదానితోను సమానముగా మాట్లాడవచ్చును. తప్పులేదట. మనము మాట్లాడితే తప్పట. మనము బతికి యేమిప్రయోజనమండీ. మనము చస్తే కర్మకూడ చేస్తారో చెయ్యరో కదా? వాళ్ళు ఇంటిలోలేకపోతె నాకు సుఖముగా వుంటుందండీ. వచ్చినప్పటినుండి పోట్లాటేకదా? మా అబ్బాయి వచ్చేవేళ అయింది. ఇంక మీరు ఇంటికివెళ్లండి. చూస్తే యేమి చెప్పుకుంటున్నారని తన్నడానికి సిద్ధమవుతాడు. నేను ఆలస్యముగా వెళ్ళితే నాకు సాపనార్థాలేకదా? అని వెంకమ్మగారు వెళ్లిపోవును. శేషమ్మ నడుమువాల్చి నిద్రపోవును.

ఉపన్యాసము

శ్రీమతి ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మగారు

స్త్రీ హితైషిణీ మండలియొక్క, చతుర్థవార్షికోత్సవమునకు అధ్యక్షురాలినిగ, నన్నాహ్వానించి, మీ కార్యక్రమములో పాల్గొనుటకు, నా కవకాశమిచ్చినందులకు, మీకు నా హృదయపూర్వక నమస్కారము లర్పించుచున్నాను. ఇట్టి ఉన్నతపదవి నధిష్ఠించుటకు, నాకు యోగ్యతలేకున్నను, మీరు నాయందలి ప్రేమచే, నన్నాహ్వానించిరని, తలంచుచున్నాను. నేనిది అంగీకరించుటకు మొదట సంకోచించినను, మీలో బహుమంది నాకు చిరపరిచితులగుటచే సాహసించి అంగీకరించితిని. మీరందరును నాయెడ, సోదరీ వాత్సల్యము జూపి, ఈకార్యము నిర్వహించుటకు తోడ్పడ ప్రార్థించుచున్నాను.

మానవజాతిలో తీవ్రమయిన మార్పులు, అతివేగముగ, జరుగుచున్నవి. ఇతరదేశములయందు స్త్రీలలో అభివృద్ధి తీవ్రముగ జరుగుచుండగా, మనదేశములో స్త్రీ లింకను పూర్తిగ మేల్కొనలేదు. ప్రస్తుతకాలమునకు తగిన మార్పులను చెందక, కృతయుగమునాటి ఆచారములను అనుసరించి, మూలకూర్చుండుటయు సరికాదు. దారి తెన్ను తెలియక, క్రొత్తవిషయము లన్నియు మంచివనియు, ప్రాతవన్నియు పనికిరావనియు భావించి సంఘమును తలక్రిందులు చేయనూ కూడదు. పూర్వాచారములలో, జాతీయతను విడువక అభివృద్ధికి అవసరమయిన క్రొత్తమార్పుల కడ్డపడక, పూర్వపద్ధతులకును, ప్రస్తుతపద్ధతులకును, సమన్వయము కూర్చుకొని, నిదానముగ ముందడుగు వేయుచుండవలయును.

విద్య

అభివృద్ధికి విద్య మూలకారణము. విద్యయనగా కేవల గ్రంథపఠనమే కాదు. చదువను వ్రాయను నేరకున్నను పండితులని పిలుచుటకు అన్నివిధముల తగినవారు, మనలో యెందరో యున్నారు. చదువనేర్చినను లోకజ్ఞానమెరుగనివారు యెందరో కలరు. లోకానుభవమువల్లను, పురాణాది శ్రవణమువల్లను జ్ఞానము పెంపొందగలదు. మీసంఘములో పత్రికలు మొదలగునవి చదువుటయేగాక ఉపన్యాసములవల్లను, చర్చలవల్లను జ్ఞానమభివృద్ధిచేయుచున్నందుకు సంతసింపవలసియున్నది.

స్త్రీల వారసత్వపు హక్కులు

స్త్రీలకు సంబంధించిన కొన్ని సంస్కరణల విషయమై కొందరికి అభిప్రాయభేదములుండవచ్చును. కాని స్త్రీజాతిని, దుర్భరపారతంత్ర్యమునుండి తొలగించుటకు స్వతంత్ర జీవనాధారమే ముఖ్యసాధనము. ఇప్పటి యేర్పాటుప్రకారము స్త్రీలకు జీవనాధారము వివాహమే తల్లిదండ్రుల ఆస్తిలో, స్త్రీలకేమాత్రమును భాగము లేకుండుటచే, వివాహమే జీవనాధారముగ పరిణమించినది. తలిదండ్రులు కొంపలమ్మియైన కొడుకులకు చదువుచెప్పింతురుగాని కూతుండ్ల చదువునకై వెచ్చించ వెనుదీయుచున్నారు.

అందువలన స్వశక్తివల్ల ఆర్జించుకొనుటకు నీళ్లు మోయుట, వంటచేయుట, అటుకులుదంపుటకంటె మరియొకమార్గము కనుపడకున్నది. తల్లిదండ్రుల ఆస్తినుండి కొంత భాగము నిచ్చునెడల తప్పక చదువుకొనుటకును, స్వతంత్రజీవనముల స్థాపించుటకు, కొంత మూలధనము కలిగియుండుటకును, అవకాశముకలుగును. కాబట్టి తల్లిదండ్రులఆస్తిలో భాగరిత్యా హక్కు కలిగియుండుటకు క్రొత్తచట్టము లేర్పడవలసియున్నవి. దానికై అందరును ప్రయత్నించవలయును

స్వార్జిత హక్కు

కుటుంబవ్యవహారముల నిర్వహించుటలో యావజ్జీవితమును భర్తతోపాటు భార్యయును శ్రమపడుచునే యున్నది. భర్త గృహమునొక్క వెలుపలను, భార్యగృహమందును సమానముగనే పాటుబడుచున్నారు. సంపాదనయంతయు భర్తకు స్వార్జితమే. భార్యకు వంటకత్తెకు వచ్చులాభముకూడ లేక, పొట్టకూటితో సరిపుచ్చబడుచున్నది. భర్త సంపాదననుండి భార్యకు తగినభాగము హక్కుకలిగియుండుటే న్యాయమును అవసరమును అయియున్నది.

గృహిణి

స్త్రీ, గృహిణియనుటే వాస్తవమును సమంజసమును అయియున్నది. కాని స్త్రీయొక్కధర్మములు యింటిహద్దులను దాటగూడదనుట మిక్కిలి సంకుచిత భావము. స్త్రీ తనబుద్ధిని విద్యాదులవల్ల వికసింపజేసుకొని సంఘమునొడలను, దేశమునొడలను తనకుగల ధర్మములను తెలుసుకొని త్యాగముతో, తనధర్మములను నిర్వహించి, తనజన్మను సార్థకపరుచుకోవలెను. వంటయిల్లే మనకు మోక్షమని, భావింపరాదు. విశాలధర్మములను స్త్రీ అవలంబించవలసినప్పటికిని, తన గృహధర్మములను మాత్రము, మరువకూడదు. మనలో నిప్పుడు సాధారణముగ నొక పొరబాటు జరుగుచున్నది. చదువువచ్చినంతమాత్రమున చాలమంది తమగృహధర్మములమరచి తాముపనిచేసికొన్నను, లేక అందరితోకలసి మెలసియున్నను తమదర్జాకు భంగమని భావించుచున్నారు. అందువలన స్వర్గతుల్యముగ నుండవలసిన గృహములు కల్లోలముకలిగి పాడగుచున్నవి. స్త్రీ విద్య గ్రహించినందుకు తన గృహధర్మములను, ఎక్కువ సమర్థతతో నిర్వహించినప్పుడే, తనవిద్య సార్థకమయినట్లు భావించుకొనవలయును. తనగృహములోనివారికి సేవచేయజాలనివారు సంఘమునకును, దేశమునకును సేవచేయుదురనుట కల్ల. విద్యాధికులయినచో స్త్రీలు తమగృహధర్మములు వదలివేయుదురని చాలమంది, స్త్రీల ఉన్నతవిద్యకు విముఖులైయున్నారు. ఉన్నతవిద్య నభ్యసించిన కొందరు సోదరీమణులు యిట్టి ఆక్షేపణలకు తావిచ్చుచుండుటయును కలదు. అది సత్యమయినను కాకున్నను అట్టి అపవాదులకు మనవారు చోటియ్యకుందురుగాక యని కోరుచున్నాను.

మరియు విద్యాలయములలో ప్రస్తుత మవలంబించబడుచున్న విద్యావిధానముమాత్రము స్త్రీలకు పొత్తిగా పనికిరాదు. చదువురాకపోవడమునకంటె ఏదో చదువు రావడము మేలేగాని ఆచరణలోనికి పనికిరాని వట్టి చదువువల్ల ప్రయోజనముమాత్రము లేదు. ఉన్నతభావములు కలిగినంతమాత్రముతో చాలదు. వాటిని ధైర్యముతో, సాహసముతో ఆచరణలో పెట్టగలశక్తికూడ సంపాదించుకొనవలయును. అట్టిదే నిజమయినవిద్య.

ఇప్పటికే ఎక్కువ కాలమును తీసుకొన్నాను. ఇదియును, ఇతరవిషయములును యోచించి తీర్మానములు చేయవలసియున్నవి. మీరందరు కార్యక్రమమునకు ఏగవలయునని ప్రార్థించుచున్నాను.

స్త్రీలు — వ్యాయామ విహారస్థలములు

శ్రీమతి బి. రాజమ్మగారు

(క్లబ్బులు)

వ్యాయామవిహారస్థలములు (Recreation clubs) ప్రతి నాగరికత పట్టణమందు, స్త్రీలకువేరుగను పురుషులకు ప్రత్యేకముగను ఏర్పరుపబడియున్నవి. సాధారణముగ ప్రతినగరమందును పురుషులకుగాను యిట్టి స్థలములు నిర్మించియున్నారు. నాగరికత గల పెద్దపట్టణములందు స్త్రీలకుగాను ప్రత్యేకించి, వెలయుచున్నవి. ఈక్లబ్బులలో జరుగు దినచర్య శరీరవ్యాయామక్రీడలు, (బంతులు, చదరంగము) వార్తాపత్రికలు చదువుట, అప్పుడప్పుడు ప్రముఖులచే మత సాంఘిక, రాజకీయ యుపన్యాసములను జరుపుట ఇవి సామాన్యముగా స్త్రీ సంఘములును పురుషులును యీ స్థళములలో జరుపుచుండుట యలవాటు. ఉదయము 7 నుండి 10 గంటల వరకు పత్రికలపఠన సాయంకాలము 4 నుండి క్రీడలు, యుపన్యాసములను జరుగును.

స్త్రీకిని పురుషునకును, భగవంతుడు ప్రకృతిలోనే ప్రతివిషయమునందును భేదము కల్పించియుండ స్త్రీలు వారి స్త్రీధర్మమును మరిచి పురుషులతో సమానహక్కుల గోరుచు వారివలె విహరింపవాంఛించుట చూడ పులినిచూచి నక్కవాతవెట్టుకొనిన సామ్యమును చాటుచున్నది. పురుషులతో పాటె స్త్రీలకు క్లబ్బులను నేర్పరచి వారి పద్ధతుల నవలంభింప యాశించుట స్త్రీల స్వాతంత్రవాంఛకు తోడ్పడుచున్నను పురుషులకుగాను ఏర్పరచినకాలము (వ్యాయామ క్రీడలకు) స్త్రీలకుతగునా తగవా అని ఆలోచింపవలెను. అదే కాలము ననుసరించుటవలన స్త్రీలక్లబ్బులు (సంస్థలు) పురుషుల క్లబ్బులవలె అభివృద్ధిపొందుటకు వీలున్నదా? పురుషులవలే స్త్రీలు ప్రతినిత్యమును యీక్రీడలకు పోవుచున్నారా? వీలగునా యోచింపవలెను.

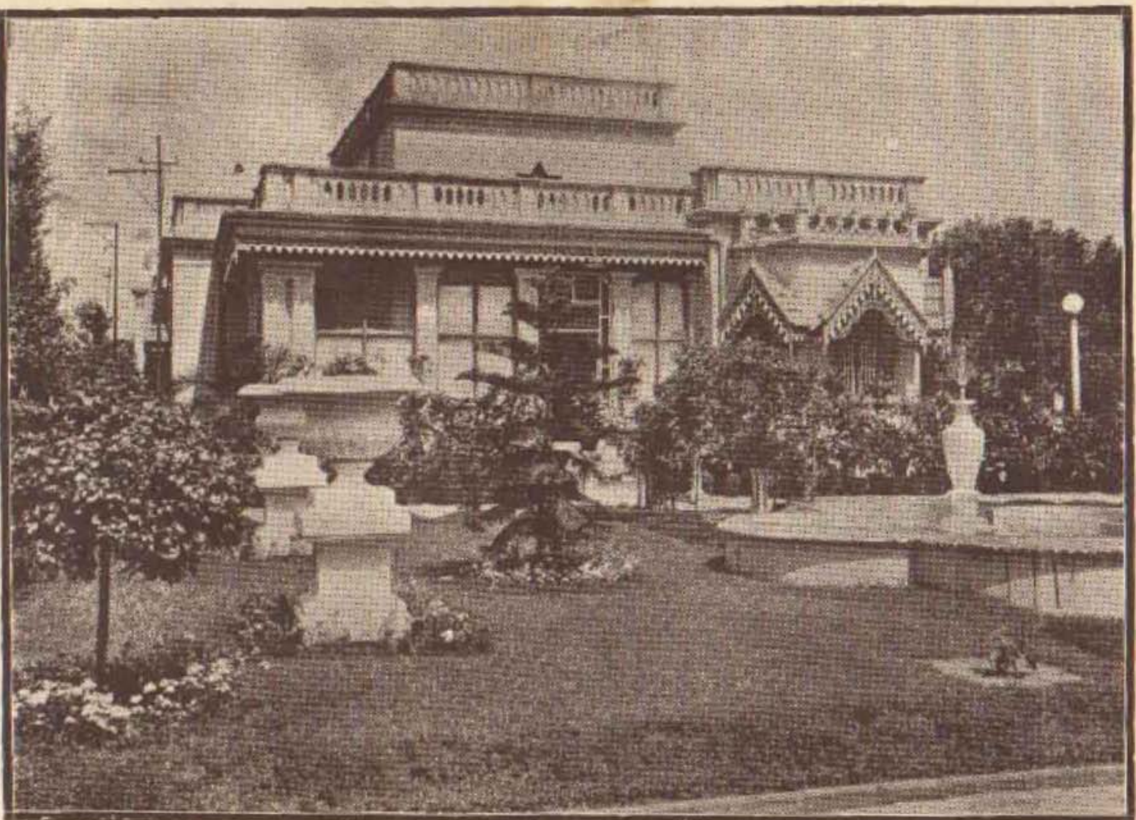
మన దేశమందు పురుషుడు ధనమార్జించుటయు స్త్రీ ఆహారపదార్థములను సమకూర్చి గృహకృత్యముల నిర్వహించుటయు యాచరమైయున్నది. ఐనను యిరువురు పని చేయుకాలము వేరు. పురుషుడు పనిచేయు కాలము సాధారణముగ వుదయము పది గంటలనుండి సాయంత్రము 5 వరకు అనగా స్త్రీ విశ్రాంతి పొందుటకును వ్యాయామ క్రీడలుగాని వుపన్యాసములు వినుటకుగాని చేతిపనులునేర్చుకొనుటకుగానితగినకాలము. స్త్రీలకు గృహకృత్యములు వుదయమునుండి 11 గంటలవరకును సాయంకాలము నాలుగు నుండి రాత్రివరకును నెరవేర్చవలసియున్నది. స్త్రీ పురుషులు తమ నిత్య ధర్మములు నెరవేర్పవలసిన కాలమునకు యింతభేదముండగా క్లబ్బులకు పోవుటకు ఒకేసమయము ఒకే పద్ధతి మీద నడుపయత్నించుట యెంత

1935 ఆగస్టు ఉద్యానవన పోటీపరీక్షలో గెలుపొంది
బహుమతి బడసిన కేసరికుటీరం, బెంగుళూరు

సింహద్వారము

కేసరికుటీరం — బెంగుళూరు

వసతిగృహము

శోచనీయము !! నేను ఒకటిరెండు పర్యాయములు స్త్రీల క్లబ్బులకు నామిత్రులతో పోయియుంటిని. అచ్చట గమనింపదగిన దేమనగా నామిత్రురాలును మరియిద్దరును తప్పయెవరునులేరు. అదియెటువంటిసమయము? భర్తలు వారివారి పనులనుండి గృహమునకు తిరిగివచ్చుట బాలురు పాఠశాలనుండి ఆకలితో యింటికి వచ్చుట శ్రీమంతుల యిండ్లకు నౌకరులు వంటవారువచ్చి పనిచేయువేళ పిల్లలుపాలకు ఏడ్చువేళ పెద్దవారు యింటిలో వంటకారంభము చేయువేళ. ఇన్ని పనులను వదలి యేహిందూవనిత క్లబ్బులకుపోవ సమకట్టును? అన్నిటినితోసి పుచ్చిపోవ యత్నించును. అచ్చట ఆమెనేర్చుకొనునదేమి? బంతియాటలు పత్రికలు చదువుట విశేషించి వచ్చినవారితో వృథా కాలక్షేపముచేయుట పై యంశములు స్త్రీల అభివృద్ధికిగాని గృహకృత్యనిర్వాహణమునకుగాని శిశుసంరక్షణమితవ్యయము పరిపక్వమైన వంటలుచేయు విధానమునకుగాని ఎంత మాత్రము సహాయభూతము కాజాలవు. అయితే మనహిందూదేశమందుగూడ పురుషులవలె యుద్యోగముచేయు స్త్రీలున్నను వారు నూటికి యిద్దరుగూడ యుండరు. ఒకవేళ వారకు లెవరైనను యీక్లబ్బు విదుషీమణులకును శ్రీమంతులకు యేర్పాటు చేయబడినదిగాని సామాన్య స్త్రీజనమునకుగాదని యభిప్రాయపడిన యీక్లబ్బులు ప్రత్యేకముగ విత్తమువెచ్చించి నిర్వహించుట అనావశ్యకము. ఏలననగా శ్రీమంతులకు వారిప్రాకారములయందును విదుషీమణులకు వారికళాశాలలయందును పాఠశాలలయందును శరీర వ్యాయామక్రీడలకుతగు సదుపాయములు ఏర్పాటుచేయబడియున్నవి. కావున యీ క్లబ్బులు సర్వజనోపయుక్తముగ యుండవలెనను వాంఛపై నాధారపడియున్నదని మనము గ్రహింపవలెను. సామాన్యస్త్రీజనమును నాగరికులగాజేయుట కుద్దేశింపబడినవని తలచుట సమంజసముకాదు. ఏలననగా బంతియాట పత్రికలుచదువుట స్త్రీలను నాగరికులగ జేసి యభివృద్ధి తేగలిగిన-చో మన దేశమందు స్త్రీలు యితరదేశములందువలె యున్నతపదవికివచ్చి యభివృద్ధిగాంచియుందురు. కాని ప్రతిఫలము వేరుగయున్నది. ఇప్పుడు విద్యావతులగు స్త్రీలు క్లబ్బులకుపోవు నుత్సాహముతో యింటివద్ద శిశువులను వదలి సంసారములను గృహకృత్యములను నౌకర్లకప్పగించి సమయ సందర్భములలో తమ పొట్టకై నను రుచియగు ఆహారపదార్థములను చేసుకొను శక్తిలేక పూటకూటి యిండ్లపై (హోటల్లపై) నాధారపడి ధనమును ఆరోగ్యమును పాడుచేసుకొనుచున్నారు గదా?

ఇంతవరకును స్త్రీలు నిర్వహించుచుండు క్లబ్బులలోని లోపములను గురించి వివరించియుంటిని. పై సంచికయందు యీక్లబ్బులను యెట్లునిర్వహించి సర్వజనోపయోగముగ నుండి స్త్రీలను వారినాగరికతను అభివృద్ధికి తేగలుగునో విన్నవించెద.

విజిగీష

పోలుకొండ భద్రయ్యగారు

౧

నన్ను వంచించువా రేరీ లోకాల
నన్ను కుంచించువా రేరీ !—

ఆకాశవీధుల్లో
హర్మ్యాలు గట్టేను ;
గగనకుసుమాలెన్నో
గంపలలో కోశాను ;—

నన్ను వంచించువా రేరీ లోకాల
నన్ను కుంచించువా రేరీ !—

౨

చందమామనుగూడి
సరసంబు లాడేను ;
తారకాతతిమధ్య
'తళతళల' మెరిసేను ;—

నన్ను వంచించువా రేరీ లోకాల
నన్ను కుంచించువా రేరీ !—

౩

పక్షినై యాకాశ
పథమంత దిరిగాను ;
సుమమునై లోకాలఁ
సురభీకరించాను ;—

నన్ను వంచించువా రేరీ లోకాల
నన్ను కుంచించువా రేరీ !—

౪

భావడోలికలలో
బహువిహారించేను ;
ఊహాప్రపంచాన
నుత్కంఠఁదిరిగేను ;—

నన్ను వంచించువా రేరీ లోకాల
నన్ను కుంచించువా రేరీ !—

౫

ప్రణయలోకము నంత
పరికించి చూచేను ;
కనరానిప్రియురాలి
కౌగిలిలో జిక్కేను ;

నన్ను వంచించువా రేరీ లోకాల
నన్ను కుంచించువా రేరీ !—

స్త్రీ యెట్టివిద్య నేర్వవలయును

శ్రీమతి అయుతం. హైమవతమ్మగారు

స్త్రీ తన స్త్రీజాతి స్వభావమును వ్యక్తిత్వమునుగాపాడుకొనువిద్యను నేర్వవలయును. ఏవిద్య స్త్రీజనమునకు సహజాలంకారమగు లజ్జను, గౌరవమును నశింపఁజేయునో, ఏవిద్య స్త్రీజనసహజమగు వాత్సల్యము, శాంతము మొదలగు సద్గుణముల విధ్వంసమునుచేయునో, ఏవిద్య మానవలోకమునకేగాక, దేవలోకమునకుగూడ దైవత్వము నాపాదింపఁజేయు పాతివ్రత్యశీలమునకు వ్యతిరేకమైయుండునో, యట్టివిద్య నేర్చుటకంటె, యెచ్చుటనో విద్యాహీనమై కాలముగడపుట యుత్తమము. అయినను నేఁటి స్త్రీవిద్య మిక్కిలి క్లిష్టసమస్యయై యున్నది. ఏమన, పరిపాలకులు పరదేశీయులుగను, పరిపాలితులు స్వదేశీయులుగ, నున్నారు. వారిభాషకును వీరిభాషకును, వారి యాచారములకును వీరియాచారములకును, సహస్రవిధముల భేదముగలదు. అట్టియెడ సరళయు, అమాయికయునగు స్త్రీ, తన విద్యాభ్యసన దీక్షయందు సందిగ్ధావస్థయందుబడి, యొక్కొకసమయమునఁ గళంకమునుకూడ దెచ్చికొనుచున్నది. అవలంబింపవలసిన విధానము, నేర్వవలసినవిద్య, నడువవలసిన మార్గము, చేయవలసిన కర్తవ్యమున సామాన్య మేధాశక్తిగల స్త్రీ యెఱుంగకయున్నది. "జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ" అను పవిత్రవాక్యముల ననుసరించి, తనదేశగౌరవమును, తనదేశాచార సాంప్రదాయములను, నిలుపుకొనుచు, మాతృభాషయందు అభిమానముగలిగి తనదేశకాల పరిస్థితుల గమనించి, పరిపాలకుల నరసి, వ్యవహారదక్షతకొఱకు, కొన్ని నవీనపద్ధతుల గూడ గుర్తెఱుంగవలయును. అందులకై మాతృభాషతోపాటు రాజభాషను నేర్వవలయును. అందు విజ్ఞానము సంపాదింపవలయును. వివేకదృష్టితో నందలి మంచిచెడ్డలను గమనింపవలయును. ఈ కారణములచే హైందవవిద్యాశిక్షణముతోపాటు పరదేశీయ విద్యనుకూడ నేర్వవలయును. అయినను, మనదేశాచార సాంప్రదాయములను మనజాతిత్వమును వెల్లడిచేయు సుగుణములను, ప్రాణాపాయ సమయమునగూడ విసర్జింపఁదగదు. మనము రాజవిద్యాశిక్షణము నంది, వారి నవీననాగరకత, ఆచారవ్యవహారములు అవలంబించుట మిక్కిలి యవమానకరమైన విషయము. ఇంగ్లండు దేశమున పుట్టిన, యాంగ్లేయుఁడు భారతసాంప్రదాయముల ననుసరించి వస్త్రధారణమును, తిలకధారణమును గావించి మెలఁగువానిని మనము చూచియున్నామా? లేదు, దీనిచే

వారెట్టి బలవద్హృదయులును దేశగౌరవదీక్షాపరులునునై యున్నారో తెలియుచున్నది. ఇంక మనము మనదేశమునుమఱచి, మన వ్యక్తిత్వమును మఱచి, గొప్పయనుకొని, విజ్ఞులు నవ్వుచున్నను, పరదేశసాంప్రదాయములు గమనించి పరదేశమునకుఁ జెందిన సాంప్రదాయముల ననుసరించి, వస్త్రధారణమును గావించియు, తిలకధారణమును విడచియు, భగవద్గీతాది పవిత్రగ్రంథములఁ జదువుట మానియు, నవీననాగరకత పేర గౌరవమును బూడిదలో గలపియు, విశృంఖలముగ సంచరించుచున్నాము. దీనిచే మన హృదయదౌర్బల్యము సంపూర్ణముగా తెలియుచున్నది. భాషయనునది యేదేశమువారిదైనను నేర్చుకొనవచ్చును. అందుదోషము లేదు. ముఖ్యముగా రాజభాష నేర్వవలసియుండును; కాని పరదేశముల భాషనేర్చినను, పరదేశములకేఁగినను, మన దేశగౌరవము గాపాడుకొనుశక్తి లేనిదో, యట్టి విద్య నేర్వకుండుటయే యుత్తమము. పరభాషయు, పరదేశ సంచారమును పరవాఙ్మయమును మనము హృదయబలముకలిగి యభ్యసించి మనదేశస్త్రీల సనాతనగౌరవమును నిలువఁబెట్టుటకుదగిన రీతిని యుపయోగించుకొనుటయే బుద్ధిశాలినులగు స్త్రీలలక్షణమనియు, స్వదేశ కళ్యాణార్థమే పరభాషలను నేర్వవలయుననియు, పరవాఙ్మయ సంచరణమందు మునిఁగి, నవీననాగరకతా మోహమునఁబడి కొట్టుకొనక, తనజాతిత్వము జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలయుననియు యీరీతిగా సంచరించినప్పుడే భారతస్త్రీ సుస్థిర యశః కాయము సంపాదింపఁగలదనియు, అన్యథాయగునేని, తానెట్టి యున్నతపదవి నాక్రమించినను, నీచాతినీచమై పరమేశ్వరునకు దూరమై పతితయగుచున్నదనియు నొక్కి చెప్పవచ్చును.

అవకాశముగలుగునేని రాబోవుసంచిక యందు 'పాతివ్రత్యము' అను విషయము చర్చింపఁ బడును.

శారదకు ప్రత్యుత్తరము

శ్రీమతి దివాకర్ల శారదామణి గారు.

ఆ. వె. కార్యగతుల తెలుఁగు కలరూపు చెప్పిన
నధికమతులు దాని నాదరింత్రు—
అల్పకార్యబుద్ధు లగు వారలకు నది
విరసకారణంబు విషమువోలె.

—నన్నయ భట్టారకుఁడు.

ఆంధ్రభాషామతల్లి కహితమయ్యును హిందీ భాషాభిమానముఁ బ్రకాశించుచు తత్ప్రచారపరాయణయై వెలయుచున్న శారదకు దివాకర్ల శారదామణి ప్రణామపూర్వకముగ వ్రాయు రెండవ యుత్తరము.

అమ్మా!

'పుణ్యమునకుఁ బోయిన పాపమెదురువచ్చె— పుణ్యంకర్తుం గతవతి జాతే పాపమభ్యాయతీతి'— అని శ్రీమత్తిరుపతి వేంకటకవులు తమ గుంటూరుసీమయందుఁ జెప్పుకొనినట్లు గుంటూరుసీమయందుఁ బ్రకాశించు నీతోడి మైత్రి కాసపడి నేను గృహలక్ష్మీ ముఖమున బ్రచురించుకొన్న లేఖ నీ కాగ్రహకారణమగుట నాకు సంతాపకరముగ నున్నది. ఒకరి వ్రాతల జూచిన నొకరికి నిప్పుఁబెట్టవలయు * నన్నంత యోర్వలేని తన వీ యాంధ్రభూమియందు ఆదికవియగు నన్నయ భట్టారకుని కాలమునుండియుఁ బ్రభవించిన పోఁగాలమని మనము భావించునట్లు విద్వత్కవులొండొరులతో బద్ధమత్సరులయి పరస్పర హృదయ విదారణముగ వాఙ్మయశరములఁ బ్రయోగించుకొనుచు ఆంధ్రసారస్వతమొక యాహవరంగముగఁ జేసి కసిదీరఁ దిట్టుకొనుటయుఁ, గొట్టుకొనుటయుఁ గూడ జరుగుచున్నదని నిరాక్షేపముగఁ జెప్పినను జెప్పవచ్చును. ఉద్భట వివాదములఁ జేసి కవిశిఖామణుల విజయడిండిమములఁ బగుల గొట్టించి కవిసార్వభౌముఁడై వెలసియున్న శ్రీనాథునంతటి మహాకవికూడ తుదకు రాజమహేంద్రవరపుఁ బండితుల యాగడములకు తాళఁజాలక తాను వారితో గలియఁబడి వారిని నోటికివచ్చినట్లు చెడఁదిట్టి వానిని తేజోవంతమగు నక్షరములఁ జేసి గ్రంథముల కెక్కించుకొనినాఁడు.

గీ. బోధమల్పంబు గర్వ మభ్యున్నతంబు
శాంతి నిష్ప్రచురంబు మచ్చరము ఘనము
కూపమండూకముంబోలె గొంచెమెఱిఁగి
పండితమ్మన్యులైన వైతండికులకు.

'హృదయ వచశ్శరీరముల బుణ్యానుభావప్రవీణులై యుండవలయు' ననియు, "నిష్ఠురవాదులను క్షమాధృతి నిరసింపవలయు" ననియు పండితులు చిలుకపలుకులవలె పరులకు జెప్పఁగలరు కాని తామట్లు సంచరింపఁజాలరని నలుబది యేబది యేండ్లనుండి తరపరంపరలకై యాంధ్రభూమియం దుత్పన్నమగుచున్న

* నన్నపార్యుఁ డితరకవుల గ్రంథముల కగ్గి పెట్టెనని కొండఱి వాదము.

విమర్శన గ్రంథములే శతసహస్రముఖముల ఘోషించు చున్నవి. గ్రంథ విమర్శన మనిన గ్రంథకర్తను వెక్కిరించుటవలన నైపోవునని కొందఱు విమర్శ కాగ్రగణ్యుల యూహ. అట్టివారు వ్యక్తిదూషణమే పరమావధిగ భావించి "పండిత ప్రబలక్షణముల" సహితము పుంఖానుపుంఖములుగ నిర్వచించి సామ్రాజ్యముగొన్నయట్లు గ్లానదించుటవలన వేడిన్ని "గీరతము"లు, ఇన్ని "గుంటూరుసీమ"లును బయలు దేరినవి.

పరగుణ పరమాణువులను కొండలుగఁజేసి మెచ్చుకొనవలయునను భర్తృహరి వాక్యమును దలంచి నిన్ను శ్లాఘించుచు నీ లేఖవలన నాయందుదయించిన సంశయముల వెల్లడించుచు నే నుత్తరము వ్రాసితిని. నీ వందులకు సహృదయత్వముతోఁ బ్రత్యుత్తర మీయవలసియుండగ నట్లు చేయలేదు సరికదా మీఁదు మిక్కిలి నా వ్రాఁతలను జూచి నీకు మేదొకవ్య సెవెరాయను సందేహముసహిత ముదయించినదని ప్రారంభము చేసి తుదకు నే నొక "చరిత్ర పరిశోధకురాల" నని తేల్చి నన్నుఁగూడ "మంచి విద్యావతి" నగుదునని తోఁచుచున్నదని ముగించి యీవిధముగ నపహాస్య మొనర్పవచ్చునా? నీ కెంత యుద్రేక వివాద మొనర్ప నూహపుట్టినను సౌమ్యముగ లోకమునకు నచ్చచెప్పుటకు భాషాప్రపంచమున వ్యక్తిగత మగు నుల్లాసపు బంధులకంటె మఱి మాటలే దొరకక పోవునా? నా వాదమును జూచి నీ కెంత యాగ్రహ మొప్పన్నమైనను నీ వొక ప్రతివిమర్శనమును వ్రాయ నుద్యమించి దానిని శాశ్వతముగ నీ లేఖలలో కెక్కింపఁదలంచినపుడు నీవు మనస్వినివై, వశీకృత చిత్తవై, హేతుకల్పన మొనర్చి, యుక్తాయుక్తములఁ బరిగణించి, సమంజసముగ, సరసముగఁ బ్రత్యుత్తర మీయవలయును గాని, కత్తితో, గొడ్డలితో గొట్టినట్లు ముందు వెనుకల జూచికొనక కలియబడ నూహింప వచ్చునా? తుమ్మెద పుష్పములనుండి తేనియ గ్రోలు నట్లు "ఎదురు కందకుండ" జక్కఁబెట్టుకొనవలసిన వ్యాపారమును బొగ్గులకు వలె మెందలంటఁ బోదువ వచ్చునా?

క. ఎవ్వరికి హితమును బ్రియమును
మదికింపగుగాఁగఁ బలుకుమాటలు పెక్కై
రొదవినను లెస్స, యటుగా
కిదియదియన కూరకునికి యొంతయునొప్పున్.

క. చెలిమియుఁ, బగయును, దెలివియుఁ
గలఁకయు, ధర్మంబుఁ బాప గతియును బెంపుం
దులుపతనంబును వచ్చును
బలుకుబడిన; కానఁబోసఁగఁ బలుకఁగవలయున్
(తిక్కన)

స్త్రీల కసూయ పుట్టుకతోడ బుట్టుగుణమని మన పెద్దలు గ్రంథముల నిరాతంకముగ వ్రాసియుండగ వానినెల్ల దలిపియున్న మనముగూడ నట్టి విపరీతచేష్టలకై మన యొడఁటివారి విద్యాపరిణతికి గాని వారి తేజమునకు గాని నసహ్యపడుచు "తెవులు లేని చేదనఁ" బడకుండ నుండుట కవకాశమున్నదని భావించుచున్నాను.

మన వివాదమున నొండొరుల కభిప్రాయభేదము లున్న నేమాయె? — నీ స్నేహోపార్జన మొనర్చి యానందింపవలయునని నేను ప్రీతిగ నూహించితిని. ఇప్పుడైన సరే — భాషావిషయికమగు నీ వాదము నన యిప్పుడవడును పర్వతోపమానముగ విమర్శన గ్రంథము లెంత పెఱిగిపోవుట కవకాశమున్నను అది మన చెలిమి కడ్డుగ నుండరాదని నేను తలంచుచున్నాను. ఇందునుగూర్చి నీ మనస్తత్వ మెట్టున్నదో నే నెఱుఁగను గాని నాకుమాత్ర మట్టి విశ్వాసమున్నది. ఎన్నటికైన నే నీ యుద్యమమున సిద్ధసంకల్పురాల నగుదునని చెప్పఁగలను. "ప్రారబ్ధ ముత్తమగుణా నపరిత్యజంతి."

కావున నా వాదమునుగూర్చి నీవు ప్రతికాముఖమున జేసియున్న యాక్షేపములకన్నిటికిని సుహృద్భావముతోడనే క్రింద సమాధానమిచ్చుచుంటినని నీవు భావింపవలసియున్నది.

హిందీభాషయన్న నాకపరిమితమైన ద్వేషమని నీ వూహించినట్లు కానవచ్చుచున్నది. అట్టి యపోహ నీయం దెట్లుత్పన్నమైనదో నా కాశ్చర్యముగనున్నది. కావున చెప్పుచున్నాను. హిందీసాహిత్య మెంక పఠనీయమగు విద్యగా—అనగా భారతవర్షమునం బూర్వము ప్రవాహరూపముననుండిన సంస్కృత ప్రాకృతముల మన మిప్పు డెందుల కభ్యసింతుమో అట్లు—దక్షిణ దేశీయులు చదువుకొనుటకు నా కెట్టి యాటంకమును లేదు. నా తగవంతయు దానిని వ్యావహారికమున మనలోమన ముపయోగమునకు దెచ్చుకొనుటతోడనే యున్నది. ఇట్లని నేను నాలేఖయందు స్పష్టముగ వ్రాసికొనియే యుంటిని. నీ వది గమనించినట్లు లేదు. కావున నెంత చర్వితచర్వణమైనను నేను చెప్పవలసియే యున్నది. హిందీసాహిత్యపఠనమే పరమోద్దేశముగ నైవ్యైనచో దానినభ్యసింపవచ్చును. అనగా 1920 వ సంవత్సరమున హిందీప్రచార మారంభించుటకుముందు దాని నాంధ్రదేశమున జనులెట్లు సారస్వత పఠనైకదృష్టితో పఠించిరో అట్లు పఠింపవచ్చును. కాని రాజభాషగగాని వ్యావహారిక భాషగగాని దానిని జనసామాన్యమున నుపయోగమునకుం దేబడకుండ నుండవలయునని నేను చెప్పునది. అనగా * నైజాము రాజ్యమునందువలె దానికి రాజకీయ వ్యావహారిక క్షేత్రముల ప్రవేశ ముండుటకు మన మొప్పుకొనరాదు. ఉన్నయెడల వ్యావహారికాంధ్ర మాదేశమున నెట్లు భ్రష్టమైనదో మనదేశమునగూడ నట్లే భ్రష్టమగును. ఇది స్వానుభవముగ మనము జెప్పుకొనవచ్చును. దైవవశమున బ్రిటిష్ రాజ్యమునం జేరిపోవుటచేత ఉత్తరసర్కారులలోనుండు మనము బ్రదికిపోతిమి. కాని నైజాము రాజ్యమునందే మన ముండిపోయినయెడల ఉత్తర సర్కారులలోని వ్యావహారికముకూడ నైజాము రాష్ట్రమునందలి తెలుఁగువలె "ఖరా"బయి యుండెడిదే. ఇట్లింతస్పష్టముగ వ్రాసిన దానిని నీవు చల్లగ జారవిడిచితివి. రాజభాషగ, వ్యావహారిక భాషగ ధారాళముగ నుపయోగమునకు వచ్చునప్పుడు తెనుఁగును బాడుచేయు ప్రకృతిసిద్ధగుణమెంకటి హిందీయం దుండుటచేతనే అట్టియుద్యమముల నాంధ్రమహాజను లెదుర్కొనవలెనని నే నూహించుచున్నాను.

ఇక హిందీయన్న నాకెంతమాత్రమును గిట్టదని నీ వూహించితివి. ఇంగ్లీషునందువలె దానియందు నాకెట్టి "వ్యామోహము"ను లేదని నీవు భ్రాంతి పడుచున్నావు. రెండుమూడేండ్ల క్రిందట నే నుత్తర సర్కారులలో నుంటిని. అప్పుడు దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభవారు నాపేర "హమేఁ బడీ ఖుశీ హై కి ఆప్ హిందీమేఁ ఉచ్చకోటీ కా అధ్యయన్ కర్ నా చాహ్‌తీ హైఁ. హమ్ హృదయ్‌సే ఆప్‌కీ సఫల్ తా చాహ్ తే హైఁ" అని వ్రాసియుండిరి. ఆ యుత్తరమింకను నాయొద్ద భద్రముగ నున్నది. నాయన్నగారికి, మఱియు నాకు చిన్నతనమునుండియు తల్లివలె—అయిదేండ్లప్పుడు తల్లియు పదేండ్లప్పుడు తండ్రియు పరలోకగతులగుటవలన—విద్యాబుద్ధుల నొసంగియుండిన మహాలక్ష్మీసమానురాలగు మా పెద్దయక్కకును హిందీయనిన నపరిమితమగు నభిమానము. నా భర్తగారికికూడ హిందీభాషాజ్ఞాన

* నైజాము రాజ్యమునందలి రాజభాషయు వ్యావహారిక భాషయు 'ఉర్దూ లేక హిందుస్థానీ' యని మనవారాడుకొను హిందీయే. I consider Hindustani a better word in place of the word Hindi Hindustani written in Arabic script is Urdu and when written in the Devanagari script it is called Hindi.

Mr. Satyamurty M.L.A.

మున్నది. నా తోడికోడ లొకయామె ప్రచారసభ వారి పరీక్షలకు పఠించుచు పోయి కృతార్థురాలై యున్నది. ఇట్లు నా బంధువర్గమున నిందఱ కింత హిందీభాషాభిమానమున్నను దానిపై నా కేవిపరీత ద్వేష మెందులకు కలిగినదో నా లేఖ లామూలాగ్రముగ బఠించియున్న నీకు విశదము కాకుండ నుండదని భావించుచున్నాను.

ఇక నీలేఖయందుఁ గ్రమముగ నీ వొనర్చిన యాక్షేపములకు సమాధానమిత్తును.

నావాదమునందలి ప్రశ్నాపరంపరలకు నీవొక్కతెవే గాక మన యాంధ్రనాయకులును, యావద్భారత నాయకులును సమాధానమీయ బాధ్యులుగఁ జేయ బడిరనియు, అందు గీర్తిశేషులగు 'ఆంధ్రరత్న' మున్నగు స్వర్గవాసులుకూడ నున్నారనియు వీరందరిని గుఱిగూర్చి నేనెట్లు సమాధాన మిప్పింపగలననియు ప్రథమమునందే నీకొక గొప్పసందేహ ముదయించినది.

ఇందఱు రాజనీతిపారంగతులును, ఇందఱు నాయకశిఖామణులును మనయం దుదయించిన ఈ యిరువదియవ శతాబ్దమునగూడ సర్వాంధ్రదేశము నేకముఖమునకు వచ్చునట్టి సక్రమాందోళన మింత వఱకు నుదయింపకపోవుట మిగుల శోచనీయమని నేను కొంత తీవ్రముగనే వ్రాసితిని. ఆవాక్యమున 'దేశభక్తు'లని 'దేశోద్ధారకు'లని 'ఆంధ్రరత్నము'లని నేను ప్రయోగించిన శబ్దములన్నియు ఉత్తమవాచకములుగ నుపయోగించి వ్రాసితినికాని ఆబిరుదముల వహించియున్న ఆయావ్యక్తులను ప్రత్యేకముగ వ్రేలఁ జూపించుచు వ్రాసినదానను కాను. అయినను— 'ఇందఱు ఆంధ్రరత్నములు మనలో నుద్భవించి'— అను వాక్యభాగమున కర్థమేమి?— తేజస్వంతముగ రాజకీయరంగమునఁ బ్రవేశించు నిందఱు ఆంధ్రప్రముఖులు మనలో నుదయించియున్నను మన మిట్టి యాందోళన మొనర్పఁజాలక పోతిమని యర్థము కాదా? అట్టిబాధ్యత నాయకులకంటె వారిజీవితము లాదర్శముగ నుంచుకొనవలసిన మన దేశీయులయందే యున్నదని నా భావము. కావునఁ గీర్తిశేషులతోసహా వీరి నందఱిని గుఱిగూర్చి నేనెట్లు సమాధానమిప్పింపఁ గలనని నీవు శంకింప నక్కఱలేదు. సజీవులై కీర్తియం దానఁగిలి దక్షులై యుండు ఆంధ్రమహాజనులకే నేనట్టి విజ్ఞప్తి నొనర్చితిని. దానిని తమతమ శక్తిసామర్థ్యములబట్టి, అవకాశములబట్టి, రుచిభేదములబట్టి, సాధకబాధకములఁ దర్కించి సమావేశములఁ జర్చించి మనదేశీయులు కార్యరూపమునకు దెత్తురన్న విశ్వాసముతో నే నట్లొనర్చితిని. కాని ప్రత్యేకవ్యక్తుల నుద్దేశించి నేనేమియుఁ జెప్పను జేయను సంకల్పించి యుండలేదు. కావున "పేరంటమునకువలె మమ్ము వేర్వేఱ నీమె యిండ్లకుఁ బిలువలేదు? బొట్టుపెట్టి పిలువకున్న మాకేమిపని?"—అని యందఱూర కున్నను ఊరుకొనవచ్చును. 'దక్షులెవ్వారలుపేక్ష చేతురది వారలచేటగుగాని సత్యనిస్తారకమయ్యు సత్యశుభదాయకమయ్యును దైవముండెడునే.'—అను తిక్కన వాక్యమును నేను దడవియే యుంటిని.

తరువాత నావాదమున నేనొక్కత్రోవను నడువక ఒక్కయభిప్రాయముపై నిలువఁబడక, ఒకచో నిరుపమానమైన దేశభక్తిని ప్రదర్శింపుచు, ఒకచో కాంగ్రెసుపై నాగ్రహించుచు, వేఱొకచో రాజభక్తిని వెల్లడిచేయుచు, మఱియొకచో బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యప్రాశస్త్యమును గణించి భారతీయుల లోపములు గోరంతలు కొండంతలు చేసి ఎత్తిచూపుటకు పనిబూని కృషిసల్పుచున్న మేయోకన్య పలుకులాయని సందియ మొదవునట్లు వ్రాసియుంటినని తెల్పి సైచితివి. ఇది మిగుల దయావిహీనమైన మాటయని నేను వినయపూర్వకముగఁ జెప్పుకొనుచున్నాను. ఏమందువా?— మిస్ మేయో మిగుల తుచ్ఛముగ, నీచముగ, నబద్ధములు, నశ్లీలములు, నసభ్యములునగు బూటకముల రసవంతముగఁ జెప్పగల వ్రాఁతగత్తె. 'నీచులకు బలంబు దెట్టన పలుసని కాఱు లఱచుచున్కి'

అని తిక్కన వ్రాసినట్లామె కొన్ని కాకుకూత లక్షరములఁ జేసియున్నది. అట్టి కుచ్ఛురాలితో నుపమించుటకు నేనేమి కోఁతవ్రాఁతల వ్రాసితిని?

అయినను జాతీయవాదులమని, దేశభక్తులమని విఱ్ఱవీగు పత్రికావిలేఖకులకు నేఁడిదియొక యాఁగడమై పోయినది. ఎదుటివారు తమభావముల కేమైన వ్యతిరేకముగ మాట్లాడినంతమాత్రమున వారిని, దేశద్రోహులనుగా నుగ్గడించి 'మిస్ మేయో'తో బోల్చివేయుచుందురు. అట్లనుట నేఁడొక చమత్కారోక్తిగా బరిణమించినది. అభిప్రాయభేదములఁ బ్రకటించినంత మాత్రమున నసంగత దురాలాపముల నోటికివచ్చినట్లాడి, అక్కటికము లేకుండ ననూయాగ్రస్తులై యిట్టి నిందోపన్యాసము లొనర్చువారి కేమనవలయునో తెలియకుండనున్నది.

క. పరదోషము సెప్పఁగనే
ర్తురుగా కాత్మీయమైన దోషంబు మదిం
బరికింపఁగ నధములు నే
ర్తురె?— (తిక్కన)

తరువాత నావ్యాసమునం దొకచోట చదువుచున్న 'నా యనూన మాతృభాషావ్యామోహమునకు ముచ్చటౌదవు'ననియు, మఱియొకచోట చదువుచున్న నా 'యాంగ్లభాషావ్యామోహమునకు దిగ్భ్రమకలుగు' ననియు వ్రాసితివి. ఈభావమునే గృహలక్ష్మి 381వ పుటయందలి తుదివాక్యమున—"హిందీభాషా ప్రస్తావనసందర్భమున నీ వెలార్పిన మాతృభాషా వాత్సల్యమాంగ్లభాషపై ప్రేమజూపునపు డేమైనదో ఆశ్చర్యము!!" అని నీకుఁగలిగిన యాశ్చర్యమును రెండాశ్చర్యార్థకములతోఁ బ్రదర్శించితివి.

అనఁగ పరభాషయం దేమైన ప్రీతిజూపించిన స్వభాషాభిమాన ముండుట కెంతమాత్ర మవకాశము లేదని నీవు నిరాక్షేపముగ, నిస్సంశయముగఁ జెప్పఁగలవన్నమాట. అట్లయిన నీవు జూపించు నీ హిందీ భాషాభిమానమో లేక నీయాంధ్రభాషాభిమానమో ఏదో యొకటి బూటకమైయుండునని ఎవ్వరయిన సందేహింపవచ్చునా?

ఒకభాషయం దభిమానముండగ నింకొకభాషయం దాదరము చూపుట అసంభవమని నీవేమో భ్రాంతి పడుచుంటివి గాని పరీక్షించిచూచినచో విద్యాధికులలో నేఁడెల్లరకిట్టి బహుభాషాభిమానమే ప్రత్యక్షమగుచు సర్వజీవిత వ్యాపారములలోను బ్రదర్శితమగుచున్నది. నిరుద్యోగులలో నట్టిసందర్భమున కాఁగా దనుట కెంత యవకాశమున్నను అది గవర్నమెంటు నౌకరీలలో నధమశ్రేణినుండు తాలూకా గుమస్తాలు మొదలు నీలగిరికొండలపై నధివసించు సర్.కూర్మారెడ్డి నాయుడుగారివఱకు వ్రాయువ్రాఁతలలోను, పలుకు పలుకులలోను, చేయుపనులలోను వ్యవహారమునకు వచ్చుచునే యుండును. గవర్నమెంటువారి యుప్పు దినుచు దినము పదునెనిమిదిగంటలు ఆంగ్లభాషాభూయిష్ఠమగు కచేరీకాగితములతో నుక్కిరిబిక్కిరియగు గవర్నమెంటు నౌకరు లిండ్లవద్ద బ్రిటిష్‌వస్తుబహిష్కారసూత్రముల నుద్ఘాటించుచు తామెంత స్వదేశాభిమానమును, స్వభాషాభిమానమును బ్రదర్శించుకొన దలంచినను అది కార్యరూపమునకు దెచ్చుకొనుట కేమైన నవకాశముండునా?— అట్టి వారిండ్లయొద్ద నతివాదసిద్ధాంతముల నెంతే యుద్ఘాటించినను, ఆంధ్రభాషాభిమాన మెంతచూపించినను అడ్డుపెట్టువా రెవరు?

బహుభాషాభిమానమును, బహుభార్యాభిమానమును ఒక్కరీతి నుండునని చెప్పవచ్చును. దక్షిణనాయకులు తమసతులపై సమానముగఁ బ్రేమఁ జూపుట కెంత యవకాశముండునో బహుభాషావిదులకుఁగూడ ఆయాభాషలపై సమానముగఁ బ్రీతి యుండుట కవకాశమున్నది. కావున 'నీ వెలార్పిన మాతృభాషావాత్సల్యమాంగ్లభాషపై ప్రేమజూపునపు డేమైనదో' నీ వాశ్చర్యపడుట కవకాశము లేదని చెప్పఁగలను. ఒక

భాషాభిమాన మింకొక భాషాభిమానమును జెఱచినచో ఆభాషాభిమానము నూతనాభ్యసితము వేఱొక భాష వలన పొడమియుండ నా భాషాభిమానమును లేకుండ నుండుట సంభవింపదు. ఈనీవిమర్శనమును జదువు నపుడు విపరీతమై పరిణిబోయిన ఒకరిభావమును అందును గూర్చి మన సారస్వతమునఁ దేజస్వంతముగ మెఱయు చున్న నొక విమర్శనమును నాకు జ్ఞప్తికివచ్చెను. ఒక భాషాభిమానముండగ నింకొక భాషాభిమాన మాదేశ మగుట దొలఁతటి భాషాభిమానమున కుద్వాసన మిచ్చుట యగునా? అని తలపోసితిని. అప్పుడు 'విమర్శాదర్శ' యను గ్రంథమునందలి "ఇట్లు కావ్యములు మన అనుభవములను అనేకవిధములుగ మార్చునవి." అనువాక్యము జ్ఞప్తికివచ్చెను. ఆవాక్యమును పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావుగారీ క్రిందివిధముగ నధిక్షేపించిరి.

"ఈ 'మార్చునవి.' యను శబ్దముతోడ మాకుఁ దగవున్నది. వివిధములగు కావ్యములు వేలువేలు రసానుభవముల కలిగించునుగాని యొక కావ్యమిచ్చిన యనుభవమును వేఱొక కావ్యము వేఱొక యనుభవముగ మార్పదు. మొన్నఁదిన్న కాఁకరకాయ చేదు రుచియనుభవమును నిన్నఁదిన్న కమరకాయపుల్ల రుచియనుభవముగ మార్పదు. ఆరుచియనుభవముండును. ఈరుచి యనుభవముండును. కాని యది ఇదిగా మాఱలేదు. బ్రహ్మసూత్ర భాష్యమును చదువుచుండ నొక వింతదైన యనుభవము మనమునకుఁ గలుగును. తారాశశాంకవిజయముఁ జదువఁగ వేఱొక్క యనుభవము మనమునకుఁ గలుగును. కాని యది పూర్వవైరాగ్యానుభవముమార్చి శృంగారములోనికి దింపినదని చెప్పఁదగదు. అన్నియనుభవములు మనమునందు నిలిచియుండును గాని ఈ యనుభవము దానిని మార్చుటచేతఁ నా యనుభవము దీనిని మార్చుటచేతఁ దుట్టతుద కేయనుభవము లేకుండ మనముండదు."

ఈ సందర్భమున వీరీక్రిందికథను జెప్పిరి. 'అయ్యా! సొంటి, దనియాలు, లవంగాలుకూడ ననుపాన ముంచితిరేల? ఒక్కసొంటి చాలదా?" యని యొకయనుమానపురోగి యొక సంచికట్టు వైద్యునడిగెను. "సొంటి కాక చేస్తుందండి! ఆకాక కొట్టెయ్యడానికి దనియాలు పెట్టానండి!" అని వైద్యుఁడుత్తరము చెప్పెను. "సరే కాని లవంగాలెందుల"కని తిరుగ రోగి యడిగెను. "దనియాలలో కొంచెము శ్లేష్మవృద్ధి గుణముంది. దాన్ని కొట్టెయ్యడానికి లవంగాలు తగిలించాను" అని వైద్యుఁడుత్తరము చెప్పెను. "మఱి లవంగాలలో ఉండేపైత్యము మాటయేమి చెప్పారు?" అని రోగి తిరుగఁ బ్రశ్నించెను. "ఆమాట వేఱే చెప్ప నక్కరలేదు ఆపైత్యమేదో దనియాలే కొట్టేస్తుంది." అని వైద్యుఁడు బదులు చెప్పెను. "దీని దదికొట్టేసి దాని దిదికొట్టేసి ఈరెంటిది మరొకటి కొట్టేసి మరొకదాని దీ రెండుకలిసి కొట్టేసినపుడు ఇక మిగిలిందేది? నాకేమందున"ద్దని రోగి తనదారినిదాఁ బోయెనఁట.

మనమెన్నిభాషల నేర్చుకొన్నను మనభాషాభిమానము లొండొంటిచేతఁ గొట్టుబడిపోవని తెల్పుటకే నేనింతదూరము చూపవలసినదాననైతిని. ఈసంగతి నీ యనుభవమునకు వచ్చియున్నను నీవు గుర్తింపకుంటివని భావించుచున్నాను. ఏమందువా?—"కల్పలతా, హిందీభాష నేర్వఁదగునని నేనింతగట్టిగా వ్రాయుటచే నాకు మాతృభాషపై నభిమానములేదని గాని నిరసనముగలదని గాని భావింపకుము. కేవలము మాతృదుగ్ధముచే బెరిగిన బిడ్డవలె నేను కేవలము మాతృభాషవలననే విద్య నభ్యసించితిని." అని నీవాఱుమాసములక్రిందట వ్రాసియే యుంటివి. అట్లని నంతమాత్రమున నీవు పరస్పర విరుద్ధమగు నభిప్రాయమును వెల్లడించితివని నేనెప్పుడును తలంపజాలను. కాని నాయందు దోషారోపణము చేయునప్పుడు నామాతృభాషాభిమానమును, నాయందెక్కువగనున్న

దని నీ వేమో భ్రమించుచున్న నా 'యాంగ్లభాషా వ్యామోహము'ను నీకాశ్చర్య జనకములుగా టయే నాకు వింతను బుట్టించుచున్నది.

నేనైన ఆంగ్లభాషావ్యామోహ మేమంత వెల్లడించితిని? కాంగ్రెసునాయికలయందగ్రపడురాలగు శ్రీమతి సరోజినీనాయుడుగారివలె ఆంగ్లమే ఆసేతు శీతాచలమును రాజభాషగ — ముఖ్యవ్యవహారభాషగ నుండిపోవలయునంటినా? ఆంగ్లమే భరతవర్షమునకు 'లింగ్వా ఫ్రేంకా' గావలయునని యామె లాహోరునందు ధారాళముగ నుపన్యసించియుండెనని నా మొదటి యుత్తరమున నేను చూపియుంటిని కాదా?

బ్రిటిష్‌వారీ దేశమాక్రమించుకొని నూటయేబదేండ్లును రాజధానీనగరములలో నింగ్లీషు యూనివర్సిటీ లుదయించి నూరేండ్లును అయియున్నను పదివేలమంది పురుషులలో నిప్పటి కాంగ్లము వచ్చునని చెప్పుకొనఁగలవారు 212 గురును, పదివేలమంది స్త్రీలలో అట్టి వారి సంఖ్య 28యు మాత్రమే అయియున్నదని సెన్‌సస్ లెక్కలను బట్టి తెలియుచున్నను శ్రీమతి సరోజినీదేవిగారా యాంగ్లమే మనకు 'ఆమ్‌జబాన్' కావలయుననుచున్నది. నేనట్లనుచుండుట లేదు. ఉత్తరమున హిందుస్తానీయే యుండవలయుననియు దక్షిణదేశముల మాత్రము సంఖ్యాబాహుళ్యమునుబట్టి ఏభాషయుండదగునో ఆభాషయే యుండవలెననియు చెప్పియుంటిని. కొంతకాలమునుండి నేను త్తరదేశముల నివసించుచున్నాను. అట్టి నాకు హిందీయొక్క మహత్వము కాని దాని యుపయోగము కాని తెలియకుండ నుండఁగలదా? కాని యది హద్దుమీఱి దక్షిణదేశముల విజృంభించి దక్షిణభారతీయభాషలను 'ఖరాబు'గునట్లు చేసివేయరాదని నేను చెప్పుచున్నాను. ఇందెట్టి విపరీతమును లేదని నీవు తెలిసికొనవలెను. దక్షిణభారతీయభాష లొక్క భాషాకుటుంబమునకుఁ జేరినవి. పరస్పరసామ్యమున నున్నవి. పరస్పరసంబంధము గలవి. కావున వాని కంటుబాటునఁ జేయదగ సంఖ్యాబాహుళ్యమున మెఱయుచున్న ఆంధ్రభాషయే వ్యావహారికభాషగ — కాలక్రమమున రాజభాషగ దక్కన్ అని చెప్పఁబడు దక్షిణాపథమున నంగీకరింపఁబడునట్లు మనదేశీయు లాందోళన మొనర్పవలసియున్నది.

ప్రస్తుతమున మనదేశీయనాయకులకందఱకు ఆంగ్లభాషామహత్వము తెలిసియేయున్నదనియు, అయినను వారు తమ యంతరంగస్థమగు సత్యముల నోటబలుకుటకు సంశయించుచున్నారనియు నేను వ్రాసియుంటిని. అది నాయాంగ్లభాషా వ్యామోహమునకు నిదర్శనమగునా? కడచిన హిందీసాహిత్య సమ్మేళనసమావేశ సందర్భమున గాంధీమహాత్ముని యుపన్యాసమును జూచిన నాకు సంశయ విచ్ఛిన్నమగునని నీలేఖయందు నీవు చెప్పదగిన తుది వాక్యముగ వ్రాసికొంటివి. అప్రమేయ గుణపూజ్యుఁడగు బాపూజీ ఆంగ్లమును గూర్చియేమనుచున్నాఁడు? —

యది హిన్‌దీ అంగ్రేజీ కా స్థాన్ లేతో కమ్ సే కమ్ ముఝే తో అచ్ఛా హీ లగేగా అనగా హిందీ ఆంగ్లభాషాస్థానము నాక్రమించిన తనకు పసందుగ నుండుననియే గదా యనుచున్నాఁడు. హిందీ యుత్తరదేశములం దా విశదముగ విజృంభించుట నాకును ముదావహమే. దక్షిణాపథమునందే నేను వలదనుచున్నాను.

లేకిన్ అంగ్రేజీ భాషా కే మహత్వకో హమ్ అచ్ఛీ తరహ్ జాన్ తే హైఁ. ఆధునిక్ జ్ఞాన్ కీ ప్రాప్తి, ఆధునిక్ సాహిత్య కే అధ్యయన్, సారే జగత్ కే పరిచయ్, అర్థ్ ప్రాప్తి, రాజ్యాధికారియోం కే సాథ్ సమ్‌పర్క్. దక్ వే టోగ్ ఐసాహీ అన్యకార్యోఁ కే లియే అంగ్రేజీ జ్ఞాన్ కీ హమేఁ ఆవశ్యకతా హై.

అనగ నాంగ్లభాషా మహత్వము తనకు చక్కఁగఁ దెలిసియున్నదనియు, వర్తమానయుగమునందలి జ్ఞానప్రాప్తికి, వర్తమానకాలమునందలి సాహిత్యాధ్యయనమునకు సకల జగత్ పరిచయమునకు, అర్థప్రాప్తికి,

రాజ్యాధికారులతో సంబంధముల నుంచుకొనుటకు మఱియు నిట్టి యితర కార్యావసరములకు మన కాంగ్ల భాషాజ్ఞాన మావశ్యకమై యున్నదని మహాత్ముఁడు సింహాఘోషమున నుపన్యసించినాఁడు. ఆంగ్లభాషా మహత్వము నుగ్గడించుట జాతీయ విద్రోహమునఁ దలంచు నీ వీ వాక్యముల విశ్వసింపఁ గలవా ?

ఇచ్ఛా న రహ్ తే హుయే భీ హమ్ కో అంగ్రేజీ పఢ్ నీ హోగీ. యహీ హో భీ రహా హై. అంగ్రేజీ అంతర్రాష్ట్రీయ భాషా హై.

"మన కిష్టము లేక పోయినను ఆంగ్లభాష నభ్యసింపవలసి యున్నది. ఇట్లే యగుచు నుండిపోవుచున్నది. అంగ్ల మంతర్జాతీయ భాష"—అని మహాత్ముఁ డనుచున్నాఁడు.

నేనుగూడ నాంగ్లమును మిగుల నవిష్టతతో నేర్చుకొంటిని. ప్రారంభమున నే నాంగ్లభాషాపదము లెంత కంటక సదృశములుగ దలంచుచువచ్చితినో మా యక్కగారి కిప్పటికిని స్పష్టముగఁ దెలిసియే యున్నది. నిజము చెప్పవలయునన్నచో నా కిప్పటికిఁగూడ ఆంధ్ర భాషా కావ్యము లానందమిచ్చునట్లు ఆంగ్లగ్రంథము లానంద మొసంగకుండ నున్నవి. చెప్పనారంభించితిని గాన నడుమ మానివేయుట యెందులకు ?—నేను కళాశాలకు బోయి విద్య నభ్యసింపలేదు. ఇంటి యొద్దనే నా యభిరుచినిబట్టి చేతికివచ్చిన గ్రంథముల నొక క్రమములేకుండ—ఒక పద్ధతిలేకుండ చదివి స్వయంకృషిచే నాంగ్లభాషోపార్జన మొనర్చితిని కాని దినదినమును కళాశాలకుబోయి చదువుకొన్న దానను కాను. కావున నిప్పటి కొందఱు విద్యార్థినులవలె నే నుగ్గుపాలతో ఆంగ్లభాషయందే పెరిగినదాననని నీవు భావింపకుందువు గాక! ఆంగ్లభాషా వ్యామోహము కాని, ఆంగ్లేయాచారాభిమానము కాని నాయందంతగ లేకపోవుటచేతనే నేను రచించుచున్న 'మనోరమ'యందు "మే మాంగ్లపద్ధతులవలననే సర్వాధికులమయ్యెద మనుట దేవతార్చన మింగ్లీషునఁజేసి పవిత్రులమయ్యెద మనుటవంటిది కాదా ?" అని కామేశ్వరమ్మగారిచేతఁ బలికించితిని. ఆంగ్లవైఖరుల నవలంబించుటవలన మనకు పారతంత్ర్యవ్యాప్తియే కాని మోక్ష మెప్పటికిని చేకూరదను విశ్వాసమున్న దానను. ఇట్లని నేను క్రిందటి నవంబరు నెలయందు—అనగ నీకు లేఖ వ్రాయుట కాఱుమాసములముందే మనోరమయందు వ్రాసికొంటిని.

కావున నాలేఖ నొకచోఁ జదువుచున్న నా మాతృభాషాభిమానమునకు ముచ్చటొందవుననియు, మఱియొకచోఁ జదువుచున్న నా యాంగ్లభాషా వ్యామోహమునకు దిగ్భ్రమయు కలిగితివని నీ వేవిధముగ నిర్ణయించితివో నాకాశ్చర్యముగనున్నది. కన్యాకుమారి మొదలు కాశ్మీరమువఱకు ఆంగ్లభాషయే "ఆమ్ జబాన్" కావలయునని చెప్పియున్న సరోజినీ నాయుఁడుగారి వాక్యములకు నీకు దిగ్భ్రమ ముదయింపదు కాని, హెచ్చు జనసంఖ్యనుబట్టి దక్షిణ దేశముల భాషలలోఁ బ్రథమస్థానమునమున్న తెనుఁగు వ్యావహారిక భాషగ దక్షిణదేశస్థు లంగీకరింపవలయునన్న నీకు దిగ్భ్రమ ముదయించుచున్నది. బాగుబాగు!

మొత్తముమీద నేను పరస్పరాసంబద్ధదోష దూషితముగ వ్రాసితినని గావలయు—నా లేఖయందిన్ని యిన్ని విపరీతములు ననుభవములకుఁ బాలయితి నని నీవు విమర్శన మారంభించితివి. అనగ నేనొక్క విషయమునే దీసికొని దానినే విపులముగ నా లేఖయం దామూలాగ్రముగ జర్చింపనైతిననియా నీభావము?—దక్షిణమున హిందుస్థానీ యుండరాదు. దానియందు దక్షిణ భారతీయ భాషలను బాడుచేయు గుణమొంకటి ప్రకృతి సిద్ధముగనున్నది. సంఖ్యాబాహుళ్యమును బట్టి దక్షిణదేశమున ఆంధ్రమే రాజభాషగ—ముఖ్య వ్యవహారిక భాషగ నుండవలయును.—అనునదిక దా నా వాదము ! ఇందుల కన్ని రాజకీయాంశముల—ఎన్ని చరిత్రాంశముల పూర్వపక్ష విచారణమొనర్చుట దర్కించవలసియున్నది? "హిందీభాషా ప్రస్తా

వనలో నీయనవసరపు రాజకీయగొడవ లెందులకు?" అని నీవు ప్రశ్నించితివి. రాజకీయములకును రాజభాషా నిర్ణయమునకును సంబంధమే లేదా? "మనకు సంపూర్ణస్వతంత్ర సిద్ధియగును. అప్పుడు భారతవర్షమునకు హిందీ రాజభాషయగును. కావున వెంటనే హిందీ నేర్చుకొనుఁడు" అనికదా హిందీ ప్రచారసభ వారనుచున్నారు? అట్లను వారి వాదమును నేను పరిశీలింపవలసియున్న దగునా లేదా? 'బోధ మల్పము. గర్వమధ్యున్నతము. కూపమండూక మట్లు కొంచెమెఱుఁగును.' అని 'గుడుగుడుకుంచముగ'నే నొక్క విషయమునే పట్టికొని వితండవాద మొనర్చిన బరిహాసాస్పదను కాకుండ నుండునా?

కావున నే ననేకాంశములఁ జర్చించి యనేకముఖముల వ్రాసితినని నీ వాక్షేపించుట కవకాశములేదని చెప్పఁగలను. నేను యుక్తియుక్తముగ హేతుకల్పన మొనర్చుచు సమంజసముగఁ జర్చించితినో లేదో నా లేఖయే వెల్లడింపఁగలదు. నా హేతువాదమునఁ బూర్వపక్షముల కవకాశముండునని నాకేమైన స్ఫురించినంతనే వానిని విపులముగఁ దర్కించి అట్టి యవకాశములకుఁ దావులేకుండ దీర్ఘముగ వ్రాసికొనియే యుంటిని—అవన్నియు నీ "కనవసరపు గొడవలుగ" గానవచ్చినవి.

"ఉర్దూ సంపర్కమున నాంధ్రభాష పాడైపోవుచున్నదని యీమె మెందటిచింత"—అని నీవు వ్రాసితివి. మన హిందీభాషా విషయికమగు వాదమున హిందీ—హిందుస్థానీ భాషలను నీవు ఉర్దూయని వ్యవహరించుటకు నే నొప్పుకొనను. "ఉర్దూ, హిందీ ఔర్ హిందుస్థానీకో ఆప్ ఏక్ హీ సమఝుమే" శ్రీ సత్యమూర్తి యమ్. యల్. యే. గారు కూడ హిందీ ఉర్దూ అనుశబ్దముల నుపయోగించుటకన్న అన్నిటికిని "హిందుస్థానీ"యని వ్యవహరించుకొన్న బాగుండుననియు అన్నియు నొక్కభాషా వికారములే యనియు మొన్ననే నిర్వచన మొనర్చియున్నారు.

ఇఁక హిందీ—హిందుస్థానీభాషలను ధారాళముగ వ్యవహారమునకు దెచ్చుకొన్నయెడల మనవ్యావహారికాంధ్రము 'ఖరాబ'గుననికదా నా వాదము? అట్లు నైజామురాష్ట్రమున ఖరాబయియున్నదని నీవుసహిత మొప్పుకొంటివి. 'ప్రతియితర రాష్ట్రభాషాసంపర్కముగల ప్రదేశమునందును తెలుఁగుభాషస్థితి యిటులనే ఉన్నది. రెండుభాషలు సంధిల్లినచోట ఈభాషాపదము లాభాషయందును ఆభాషాపదము లీభాషయందును సమకొనకుండ నేకలియుచుండును. ఇదిసిద్ధము తప్పదు.' అని వ్రాసితివి. కాని నైజాము రాజ్యమంతయు ఆంధ్రభూమియందు గొన్ని 'పరిహద్దుగ్రామముల'ని తేల్చి వైచితివి.

ఎంతవింత! గోదావరియంతయు విసుకపఱ్ఱయని చెప్పిన నెవ్వరైన నమ్మవచ్చునా? ఎక్కడనో గోదావరినదిలో నిసుకతిన్నెలున్నవని గోదావరియంతయు సైకతస్థలమని చెప్పిన నదియవ్యాహతమగు నతిశయోక్తియనుట కేమైన సందేహముండునా? అట్లే ఆంధ్రదేశమునకు పరిహద్దురేఖయొకటి నైజామురాష్ట్రమును రెండుగఁజేసి వేయుచున్నదని నైజామురాజ్యమంతయు, నాంధ్రదేశమునకు 'పరిహద్దుగ్రామముల'ని చెప్పుకొనవచ్చునా? నైజాము రాజ్యమునందలి ఆంధ్రదేశ విస్తీర్ణము ఆంధ్రదేశ మొత్తమునందు రమారమి మూడవవంతున్నది. నేను నైజామురాజ్యప్రసంగమును దదవుట నీవప్రస్తుతముగభావించి "ఈమెదృష్టిలో నిజామురాష్ట్రమే సమస్తమున్నటులున్నది." అని వ్రాసితివి. ఎందులకుఁ గారాదు? 'స్వయంతీర్ణః పరంస్తారయతి' యనికదా మనము తలంపవలయు? తనజాతిని తాను తరింపజేసికొన్నతరువాతగదా భారతవర్షమునందలి సర్వజాతీయ విముక్తి కుద్యమింపవలయును? "గోవుచుట్టూ ప్రదక్షిణించిన పదునాల్గు భువనములు ప్రదక్షిణముచేసినంత ఫలమని యేదో వ్రతకథలో చెప్పినట్లుగా నిజామురాష్ట్రముతో సంబంధము గల్పించుకొనిన

యావద్భారతదేశముతో సంబంధము గల్పించుకొనినంత ముఖ్యమని చెప్పుచున్న దీ సోదరీమణి. ఆ ప్రయోజన మేమో!" అని నీవు శంకయించితివి.

నీవు తలంచునట్లు నైజామురాజ్య మొక గోవంత గాని, యొక గోష్పాదమంతగాని ప్రదేశము గాక గొప్పదేశమే యున్నదని నీ వంగీకరింపవలసియున్నది. ఇట్లు రెండు రాజ్యాంగవిధానములుగ జీలి పోవుచున్న జాతి ఒక్క రాజ్యాంగ విధానమునకు వచ్చి ఐకమత్యమునకు వచ్చుటయందు ఒక్క ప్రయోజనము నీకు తోపకుండనే యున్నదా? మనభాషావాదమున నొక్కదానిని వ్రేలెత్తి చూపింపగలను. ఆంధ్రము హిందూస్థానీ క్రిందబడి నలిగి చచ్చిపోవుటయను దురవస్థయున్నదే అది సంపూర్ణముగఁ దొలగిపోవచ్చును. కాని యిట్లగుటకు పూర్వము భరతదేశమునకు సర్వతంత్రస్వతంత్ర మేర్పడవలసియున్నది. అప్పుడు నేడు జర్మనీయందువలె ఆంధ్రదేశమునగూడ హిట్లరువంటి చండశాసనుఁ డొకఁ డుదయించి హిందూస్థానీయను రాకాసిబోసను వింధ్యపర్వతముల కీవలకు రాకుండ జేసి నైచి దక్షిణాపథమంతయు సంఖ్యాబాహుళ్యమునకు మాతృభాషయు, దక్షిణభారతీయభాషాకుటుంబములకు చెందినదియు నగు నాంధ్రమే రాజభాషగ— ముఖ్యవ్యవహారికభాషగ నను శాసింపవలసియున్నది. అట్టి యుత్తమాదర్శమును మనవారు దృష్టిపథమున నుంచుకొనవలయును గాని దక్షిణభారతీయభాషలను బాధచేయు నవగుణమునఁ బ్రకాశించు హిందూస్థానీనే వ్యావహారికమునకు దెచ్చుకొని పవిత్రమగు తనువాణిని బుద్ధిపూర్వకము చెఱుపుకొన నూహింపరాదు.

"ఒక్క ఉర్దూసంపర్కమునకే గాదు. తమిళము, కన్నడము, ఓఢ్రము మున్నగు ప్రతి యితరరాష్ట్రీ భాషా (ప్రాంతీయభాషలని నీయూహ గావలయు) సంపర్కముగల ప్రదేశములందు తెలుఁగుభాషస్థితి యిటులనేయున్నది." అని వ్రాసితివి. అనగ సరిహద్దు ప్రాంతములలో నెల్లదిక్కులను వేఱొకభాషాసంపర్కమెక్కడ వచ్చినను తెనుఁ గాయాప్రాంతములందు హైదరాబాదునందువలె పరిహాసాస్పదముగ 'ఖరా' బగుచున్నదని నీవు పలుకఁగల వన్నమాట. ఆంధ్ర, తమిళ, కన్నడవాఙ్మయములు దక్షిణభారతభాషా కుటుంబమునకుఁ జేరినవి. అవి సరిహద్దురేఖలలో నొండొకొనునప్పుడు పరస్పర మపహాసభాజనముగఁ బాడుచేసికొనవు. 'డబ్బు' నుటకు 'దుడ్డు' నియు 'పోతా' ననుటకు 'పూడుస్తా' ననియు మఱియు విచిత్రమగు 'దా' ప్రయోగములును తమిళభాషాసంపర్కమున మదరాసునకును బెంగుళూరునకును నడుమ ఆంధ్రమున వ్యావహారికవాణియందు ప్రవేశించినవి. దత్తమండలము లందుగూడ కన్నడభాషాసంపర్కమున కొన్ని చిత్రవిచిత్రప్రయోగము లక్కడి వ్యావహారిక వాణియం దుదయించినవి. అయినను ఆంధ్రకన్నడములకు లిపియందు, శబ్దసామ్యమునందుఁ జాల దగ్గరసంబంధమున్నది. మనకు కవిత్రయమువారి భారతమువలె పూర్వమున గొప్పకన్నడభాషాగ్రంథములు వ్రాసిన వారందఱు వేంగీవిషయమునుండి పోయియుండిన తెనుఁగువారే యనికొందఱు పరిశోధకులనుచున్నారు. అర్జునునకు భారతయుద్ధమునందుఁ గృష్ణునివలె తనకుఁ భారతరచనఁ దోడ్పడినాఁడని నన్నయభట్టారకుడు మనకుఁ దెలుపుచున్న నారాయణభట్టను వాఁడు వాఙ్మయధురంధరుఁడయి, సంస్కృత, కర్ణాట, ప్రాకృత, పైశాచి, కాంధ్రభాషా సుకవిరాజశేఖరుఁడని తెలియవచ్చుచున్నది. ఆంధ్రరాజకవులలో నగ్రేసరుఁడగు నన్నెచోడుఁడు 'నాయి' మున్నగు కన్నడ భాషాశబ్దములను ధారాళముగ నాంధ్రగ్రంథములఁ బ్రయోగించి తనకుఁ గల కన్నడభాషాభిమానమును వెల్లడించుకొని యుండినవాఁడు. కీర్తిశేషులగు కందుకూరి వీరేశలింగముపంతులవారు తమకవులచరిత్రమున ఆంధ్రశైవుల మతగ్రంథములన్నియు కన్నడమునందే యుండెనని వ్రాయుచు "ఆకాలమునందలి తెనుఁగు పండితుల కందఱికిని సంస్కృత కర్ణాటకభాషలు సాధారణముగ వచ్చుచుండెను. అందుచేతఁ దెనుఁ

గును సహితము కర్ణాటక మనుచుండుట యప్పుడప్పుడు కలదు. శ్రీనాథుఁడు తనభీమఖండములో నేమనెనో చూడుఁడు!

గీ. ప్రౌఢిఁబరికింప సంస్కృత • భాష యండ్రు
పలుకునుడికారమున నాంధ్ర • భాషయండ్రు
ఎవ్వ రేమన్న నండ్రు నా • కేమికొఱత
నాకవిత్వంబు నిజము క • ర్ణాటభాష.

అని వ్రాసిరి.

ఇఁక హంపీవిజయనగర శాసకులగు నాంధ్రచక్రవర్తులు కొన్నికొన్ని సందర్భములలో ఆంధ్రదేశము కంటెను, ఆంధ్రభాషకంటెను కర్ణాటాభిమానమే హెచ్చుగజూపించుచు నుండిపోయిరని పలుకవలసి యున్నది. వారికాంధ్రజాతీయాభిమాన మంతగ లేక బిజాపురముక్రిందను గోల్కొండక్రిందను నలిగి చచ్చుచున్న ఆంధ్రజాతుల నంతగ నుద్ధరింపఁదలంపక దక్షిణమున సేతువుగూడ నతిక్రమించిపోయి సింహళము దనుక విజయయాత్రల జరిపి విజృంభించుచువచ్చిరి.

అయినను అప్పు డాంధ్రకన్నడజాతుల కెట్టి యైకమత్యముండినదో ఇప్పు డీయుభయజాతులకును భాషలకును కూడ అట్టి ఐకమత్యముండిన మనకు దేశాభివృద్ధియు, భాషాభివృద్ధియు గలిగి తమిళ, కేరళ ప్రాంతీయులు మనతో కలియునట్టి యుత్తమాందోళనముల మనము సల్పుకొనగలమని నే నూహించుచున్నాను.

ఆంధ్రకర్ణాటకుల సంఖ్య 3 కోట్ల 75 లక్షలయి యున్నది. తమిళమును మాట్లాడువారు 2 కోట్ల నాలుగులక్షలు.

ఇఁక ఓఢ్రభాషాసంపర్కమునుగూర్చి—ఛత్రపురమున, బరంపురమున నేను రెండుసంవత్సరము లుండి యుంటిని. అచ్చటి వ్యావహారికాంధ్రమున నెట్టి యోఢ్రపద సంయోగమును లేదు. ఉన్నయెడల నది కనుగొనుటకైన వీలులేనంత సూక్ష్మముగనుండి యుండవలయును.

కాని నిజామురాజ్యమున ఉత్తరమున మధ్యరాష్ట్రములలోనున్న సిరోంచమొదలు దక్షిణమున రాయచూరువఱకును, తూర్పున భద్రాచలమున కావలి యొడ్డునుండి పశ్చిమమున హైదరాబాదువఱకును గల యాబదివేల చదరపుమైళ్ల విస్తీర్ణదేశమునందును అట్టి సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమగు హిందూస్థానీపద సంయోగ మున్నదని నీవు చెప్పజాలవుకద! ఆపదసంయోగము దక్షిణముందలి ద్రవిడభాషాసంపర్కమున నగుచున్న విచిత్రప్రయోగములవంటివి కాక మిక్కిలి విపరీతమగు తురకభాషాప్రయోగములే కదా! ఆ తురకభాషయే మీరు పూనుకొనివచ్చుచున్న 'హిన్దీ, ఉర్దూ ఔర్ హిన్దుస్థానీ' యగును కాదా?

ధారాళమగు హిందుస్థానీవలన ఆంధ్రులవ్యావహారికవాణి నిశ్చయముగ భ్రష్టమైపోవును. కాని హిందుస్థానీ ప్రచారపరాయణులగు మీ రది యొప్పుకొనరు. ఒప్పుకొనిన బింకమునకు లోపము కాదా?

కావున నే నెంత హేతుయుక్తముగ నెంత నచ్చచెప్పినను మీవంటివారికి కవి నచ్చకపోవుట ఆంధ్రభాషామతల్లి మహాపాపమేమోయని తలంపవలసి యున్నది. మన కంతరంగమున నెఱయు సత్యమును మన మొప్పుకొనుటకు శ్రీమతి సరోజనీనాయుఁడుగారి యొక్క గాని, గాంధీమహాత్ముని యొక్క గాని ధైర్య ముండవలయును కదా? మీవంటివారి నూతగఁదీసికొని హిందీభాషాభ్యసన మొనర్చువారు ఆంధ్రదేశమున వందలును వేలును కలరు. వారీయనర్థముల మీ యుద్బోధనముల మూలమునఁ గదా చూడజాలరు? అయినను మీరంత 'కానని' వారా? తెలిసియుఁ దెలియనివారు. మీకు బ్రహ్మయు చెప్పఁజాలఁడు.

గీ. బోధలగువారు మత్సర పూర్ణమతులు
ప్రబలగర్వవిదూషితుల్ ప్రభువులెన్న
నితరమనుజులబోధోపహతులుగాన
భావమున జీర్ణమయ్యె సుభాషితంబు.

అనునట్లు తెలిసి చెప్పఁగలవారు మత్సరగ్రస్థులగుట వలనను—ఆంధ్రవాఙ్మయ కాంగ్రెసువారు తమఘనతకుఁ దగనిదని భావించుటవలనను తుద కీ వాదవిషయమగు సుభాషితమంతయు నాభావమందేయడఁగిపోవునేమొ!

“అయితే యింతమాత్రము చేతనే తమ భాషకు చేటు వాటిల్లుచున్నదనియు, నది కారుచిచ్చువలె తమ రాష్ట్రమునంతయు ధ్వంసము చేయుచున్నదనియు ననుట పొరబాటు. ఏలయన నది కారుచిచ్చేయైన దేశమునంతయు వ్యాపించుగుణముకలదే యగుచో మనయాంధ్రదేశము నంతను నేనాడో వ్యాపించి సర్వనాశనముచేసియుండవలసినది.”—14 వ శతాబ్దమున నేకశిలానగరము తురుష్కుల యధీనమైపోయినది. 14–15 శతాబ్దములలో హిందుస్థానీ భాషాభాషితులగు మహమ్మదీయు లా దేశమున బీఠము పెట్టికొని గోల్కొండ బిజాపుర రాజ్యములఁ బ్రతిష్ఠించుకొనిరి. అప్పటినుండియు నేబది డెబ్బదివేల చదరపుమైళ్ల వైశాల్యముగల తెలుఁగుదేశము హిందుస్థానీ భాష క్రింద నలిగినలిగి చచ్చుచునుండిపోయినది. ఇప్పటి కయిదాఱువందలయేండ్లకు గదా ఆదేశమున వ్యావహారికాంధ్ర మీవిధముగ ‘ఖరాబై’నదని మనము చెప్పుకొనఁగలుగుచున్నాము? ఇప్పుడుత్తరసర్కారుల లోను, దత్తమండలములందును హిందీప్రచారాందోళన మారంభింపఁబడి పదునైదు సంవత్సరములు మాత్రమే అయినది. ఇంకను ధారాళముగ వ్యావహారికమున నుపయోగమునకువచ్చినప్పుడుకదా అది యెంతటి “కారుచిచ్చుగ సర్వనాశన” మొనర్చునో చూడవలెను? హిందుస్థానీ ప్రచార మెంతతీవ్రముగ సాగింపఁబడినను అది మనజీవితములలో ననుభవమునకు రాకపోవచ్చును. వచ్చినను శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారనినట్లు “తమకంపు తమకింపు”గ మనహారానందించుటయే జరుగవచ్చును కావున మన కది కారుచిచ్చగుటకు కొన్నివందల యేండ్లకుగాని నిశ్చయముగ నెలుకకు రాజాలదని నేనూహించుచున్నాను.

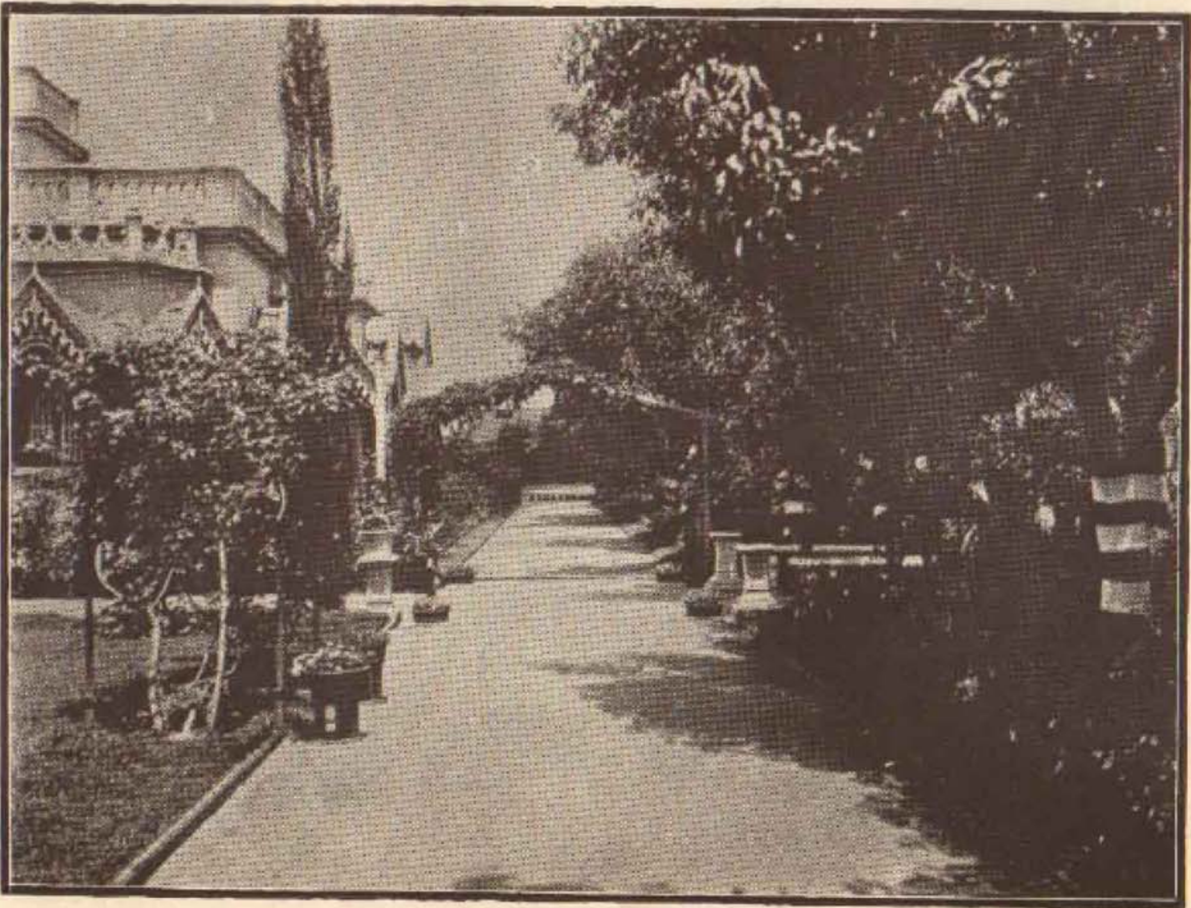
ఇఁక నైజాము రాజ్యమునందలి యేబదివేల చదరపు మైళ్ల ఆంధ్రభూభాగమందును ‘హిందీ ఉర్దూ ఔర్ హిందుస్థానీ’ యని త్రిమూర్తులవలె మెఱయుచున్న భాష త్రినేత్రునికంటిమంటలవలె నచ్చటివ్యావహారికాంధ్రమును దగ్ధపటలముగఁ జేయుచునే యున్నది. ఇది స్థానికముగ నిన్నియేండ్లు నచ్చటనే యుండిపోయినదికాని మన “హిందీ, ఉర్దూ ఔర్ హిందుస్థానీ ప్రచారసభవారు” తదితర ఆంధ్రభూభాగమంతయు భ్రష్టమగునట్లీ యుపద్రవమును క్రొత్తగ దీసికొని వచ్చినారు.

హిందుస్థానీ పొంతనున్న మన తెలఁగాణ్లు వన్నె చెడియున్నదో తెలుఁగు పొంతనుగల హిందుస్థానీ కూడ నదేవిధముగ వన్నె చెడి యున్నదనియు, ప్రాబల్యముగల యొకభాష పొరుగుననున్న యేభాషనైనను నిట్లు వాసితగ్గియుండుట సహజమేయనియు, పల్లెటూరి తురకలు మాట్లాడు హిందుస్థానీయందు చెరిసగము తెలుగుపదములేయుండుననియు నీవు వ్రాసితివి. వ్యవహారికపు తెనుఁగు ‘ఖరాబ’గు విషయమటుంచి తెనుఁగువలన హిందుస్థానీ మాత్రము పాడగుచుండలేదాయను నీవాదమును మనకు ప్రతిపక్షులుకూడ మెచ్చుకొనఁదగిన నమేయుతత్వమున వ్రాసితివని చెప్పవలసియున్నది. మన తెనుగువలన హిందుస్థానీవన్నె దఱిగియుండుటకుకూడ మనమే యుత్తరవాదులమా? —ఇక వారు మాట్లాడు సగము తెలుఁగు—సగము హిందుస్థానీ వలన వారి హిందుస్థానీకేమైన నష్టము గలిగినదాయని నీవు ప్రశ్నించుచున్నావు.

ఆహా! కలుఁగ కేమి? ఔత్తరాహులై, స్వచ్ఛముగ హిందుస్థానీ మాట్లాడువారి నెవ్వరినైన నడుగుము. మన తెలుఁగుతురకల తురకబాసను వారెంత యుపహాసమొనర్తురో స్పష్టమగును!

“అటులనే యన్యరాష్ట్రభాషా సంపర్కముగల చోట సంకరమైనటులున్నను స్వచ్ఛమైన తెలుఁగున కట్టి మోసమునులేదు.” నియమబద్ధమై స్వచ్ఛమైన

కేసరికుటీరం _ బెంగుళూరు

బంగాళా దక్షిణభాగ దృశ్యము

కేసరికుటీరం _ బెంగుళూరు

అతిథి గృహమునకు పోవు త్రోవ

ఆంధ్రుల గ్రాంథికవాణి కెట్టిమోసమును కలుగకపో
వచ్చును. నాతెగవంతయు నియమశూన్యమై, నిరంతర
మును మనతెలవాకిళులమందు వ్యావహారికవాణి పాడగు
ననియే. ఆంధ్రభాష పాడగుననగ——స్వచ్ఛమై వ్యాక
రణయుక్తమగు గ్రాంథికభాష పాడగునని నేననుచు
న్నట్లు నీవపార్థముల గల్పింపవలదు. అభ్యాసవశమున
నలవరించుకొనఁదగిన గ్రాంథికవాణి హిందుస్థానీవలన
చెడియున్నదని కాని ఇకముందు చెడఁబోవునని కాని
నే నాడుచుండుట లేదు. మహాఘనతవహించియున్న
శ్రీ నైజాముగారైనను ఆంధ్రుల గ్రాంథికభాష
నభ్యసించి, అందు స్వచ్ఛముగ, ప్రౌఢముగ, సుదా
త్తరసాన్వితముగ కావ్యకల్పన మొనర్పవచ్చును.
ఏబదివేల చదరపుమైళ్ల వైశాల్యముగల తెలుఁగుదేశ
మును అవ్యాహతముగ, సర్వతంత్ర స్వతంత్రముగ
పరిపాలించుచున్న ఆ తురుష్కప్రభువునకు ఈడి
మొక్రేటిక్ దినములలో కడకు తెలుఁగచ్చరములైన
వచ్చునో లేదో నే నెఱుఁగను. మనగ్రాంథిక భాష
యొక్క ఘనత "తెలంగీవట్టిగడ్డిబాస" యని తలంచు
హిందుస్థానీ భాషీయులగు తురుష్కప్రభువుల చేతు
లలో లేదు. "విమర్శాదర్శ" విమర్శాదర్శమునఁ
జెప్పఁబడినట్లు గ్రాంథికవాణిని తలఁబగుల గొట్టుట
యనునది మనగ్రంథకారుల చేతులలోనే యున్నది.

"అందును రాష్ట్రీయ రాంధ్రులెల్లరు మాతృభాషాభి
మానముగలవారై ప్రత్యేకసంఘములను స్థాపించి
పాటుపడుచున్న ఈదినములలో మన తెలుఁగుభాష
కట్టిముప్పును వాటిల్లజాలదు." అని వ్రాసితివి. ఏబది
వేల చదరపుమైళ్ల మహావిస్తీర్ణదేశమునందు నైజాము
రాష్ట్రాంధ్రులెన్ని ప్రత్యేకసంఘముల నెన్నియెన్ని
తావుల స్థాపించిరి? సంవత్సరముపొడుగునను వారెన్ని
సభలఁజేయించుచు ఎట్టియెట్టి కార్యోత్సాహమును
జూపింపఁగలుగుచున్నారు? వారిసమావేశములలోఁ
బ్రోగుపడువారి సంఖ్య యెంత? ఏ సమావేశమున
నెచ్చటనైన ఒకలక్షమంది చేరియుండిరా? అటులైన
వారుచూపించు మాతృభాషాభిమానము గ్రాంథిక
వాణినిగూర్చియా, లేక తమతెలవాకిళులనుండు వ్యావ
హారిక వాణీ సంస్కారమునుగూర్చియా?——వారు
తమ వ్యవహారికవాణీ సంస్కారమునుగూర్చి ఎట్టి
యుద్యమములను తలపెట్టలేదని నిరాఘాటముగఁ
జెప్పఁగలను. ఒకవేళ నుద్యమించినను హిందుస్థానీ
రాజభాషగ——ముఖ్యవ్యవహారిక భాషగ నుండునంత
వఱకు నట్టి సంస్కారము జనబాహుళ్యమును చేరఁ
జాలదని నిరాక్షేపముగఁ జెప్పఁకొనవచ్చును.

అమ్మా! శారద! ఇంతవఱకు నావాదమును
గూర్చిన ముఖ్యాంశములను నీవు దర్శించియుండుట
చేత నీవాదమున నొక్కవాక్యమైన విడువకుండ ప్రతి
విమర్శన మొనర్పవలసినదానవైతిని. నీలేఖయందు
మూడుకాలములకైన జవాబీయకుండ నిప్పటికే కడు
దీర్ఘమైపోయినది. నాప్రథమలేఖ నన్నువి యక్కఱ
ములతో దాదాపు పదునొకండుపుటలను మించి
యుండెననియు అదిచదువుటయే దుస్తరమైయుండె
ననియు వ్రాసితివి. ఇప్పుడు దీనినిగూర్చి యేమిభా
వింతువో! కావున నిఁక నీవువ్రాసినవాని కన్నిటికిని
జవాబీయలేదని భావింపక విస్తరభీతిచేత ప్రధా
నాంశములకు మాత్రమే సంక్షేపముగ నుత్తరమిత్తునని
భావింపవలయును. నూఱుప్రశ్నలు వేయవచ్చును
గాని యొకప్రశ్నకు జవాబిచ్చుట దుస్తరమని నీకు
తెలిసియేయున్నది. పైగా నిఁక విమర్శింపవలసినవి
నీబుద్ధియందు "అనవసరపు రాజకీయగొడవలు!"
పైగా "ఆడువారముగదా? ఎల్లప్పుడు కలుపనియే
పనిగాదుకదా?"

'తెలుఁగు దక్షిణహిందూదేశమునకంతయు వ్యవ
హారికభాష సేయవలయునన్న తమిళ, కర్ణాట, కేరళులు
సమ్మతింతురా?'——అని ప్రశ్నించుచున్నావు. ఈ
డిమొక్రేడిక్ రోజులలో బహుసంఖ్యాకులకు మాతృ
భాష యగుటవలనను, దక్షిణభారతీయభాషాకుటుంబ
మునందు తెనుఁగునాయకమణి యగుటచేతను దక్షిణ
దేశస్థులందఱు దానిని వ్యావహారికభాషగ, జేయవల

యుననుచున్నాను కాని 'సబబు' లేకుండ తెనుఁగును దక్షిణదేశమునందు 'ఆమ్‌జబాన్' కావలయునని నే ననుచుండుట లేదు. "పదుమూఁడుకోట్ల భారతీయులు మాట్లాడు హిందీభాష రాష్ట్రీయవ్యవహారభాషగ నుండరాదని వాదించుచు, రెండుకోట్ల ఆంధ్రులవ్యవహారభాష మాత్రమేయైన తెలుఁగును దక్షిణయిండియా వారెల్ల నేర్చుకొనవలెననుట యేటిసబబు? మనమాతృభాష యైనంతమాత్రమున నెల్లరు నేర్చుకొనుట కర్తవ్యత గడించినదా యేమి?"—అని నీవు ప్రశ్నించితివి. హిందీభాష పదుమూఁడుకోట్లనియు ఆంధ్రము రెండుకోట్లనియు నీవు చెప్పుటకు నేనొప్పుకొనను. 1931 వ సంవత్సరపు సెన్‌సస్ లెక్కలనుబట్టి స్వచ్ఛముగ హిందీభాషా భాషితులసంఖ్య—దీనినే పశ్చిమహిందీయందురు—7 కోట్ల 15 లక్షల 47 వేలయియున్నది. దీనితో బీహారీ, రాజస్థానీమున్నగుభాషలెన్నియో కలిపి అవిహిందుస్థానీ భాషలుగ పరిగణించి అవి మాట్లాడువారు 10 కోట్లను మించియుందురని సెన్‌సస్ రిపోర్టులనుబట్టి తెలియుచున్నది. 1934 సంవత్సరము డిసెంబరు 'మోడర్న్ రివ్యూ' యందు హిందుస్థానీభాషల మాట్లాడువారి సంఖ్య 12 కోట్ల 12 లక్షల 54 వేలని ఈయబడినది. నా ప్రథమలేఖయందు నే నీసంఖ్యనే తీసికొని హిందీభాషను మాట్లాడువారు 12 కోట్ల 12 లక్షలని వ్రాసియుంటిని. అది నీవ్రాఁతయందు 13 కోట్లయినదో నా కాశ్చర్యముగ నున్నది. '12 లక్షల నొకకోటిగ చేసికొనరాదా' యని నీవాక్షేపింతువు కాఁబోలు! అట్లయిన 2 కోట్ల 63 లక్షల 73 వేలున్న ఆంధ్రులను కేవలము 2 కోట్లనుగా చెప్పి 63 లక్షల 73 వేల తెనుఁగువారిని నీవు కోసివేయ వచ్చునా? హిందుస్థానీయులనుగూర్చి చెప్పునప్పుడు 12 లక్షలను ఒకకోటిగ నీ వృద్ధింపఁ గలవుగాని 64 లక్షల తెలుఁగువారి నొక యర్ధకోటిగనైన నీవు చెప్పఁజాలవు!

ఇఁక తెలుఁగువారికంటె తక్కువసంఖ్యయందు మహారాష్ట్రులు 2 కోట్ల 9 లక్షలును, తమిళులు 2 కోట్ల 4 లక్షలును, కన్నడులు 1 కోటి 12 లక్షలును అయియున్నారు. అనఁగ తెనుఁగువారు మహారాష్ట్రులకంటె 55 లక్షలును, తమిళులకంటె 60 లక్షలును, కన్నడులకంటె 1 కోటి 52 లక్షలును హెచ్చుగ నున్నారు. ఇన్నిజాతులకంటె హెచ్చుగ నుండుటచేతనే ఇంత విస్తీర్ణదేశమున బహుసంఖ్యాకులకు మాతృభాషయగు నాంధ్రభాషయే ముఖ్యవ్యవహారోపయోగముగ నుండదగునని చెప్పుట.

ఇఁక నైజామురాజ్యములోని యాంధ్రప్రజాబాహుళ్యమునుబట్టి తెలుఁగే వ్యవహారికభాషగ నుండుదగును కాదాయని నేను వ్రాసినందులకు నీవు "నిజాంరాష్ట్రాంధ్రు లింతటి పలుకబడి కలుగఁజేసికొనిన నెవరు కాదందురు?— అచ్చట నెంతయో పక్షపాతము చూపబడుచున్నదని చెప్పుకొనుచు నాంధ్రమే వ్యవహారభాష కావలయునని కోరుట గొంతెమ్మ కోర్కెయే కాని వేఱొకటగునా"— అని వ్రాసితివి.

భారతవర్షమునకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యప్రాప్తి కవకాశము లేదేమోయని నేను సందేహించినపుడు మన మట్టియాందోళనమే చేయవలసియున్నదనియు, ఫలించుట ఫలింపకుండుట యనునది దైవయత్నమనియు, ఫలింపనంతమాత్రమున నేతృప్రయత్నములు సల్పెడు మహనీయులు పరిహాసభాజనులు కాఁజాలరనియు, అంగబలము అర్థబలముగల ప్రభుత్వమువారిచే దేశనాయకులకు యోటమియే సిద్ధించుచుండవచ్చుననియు, అయినను వారు గావించెడు ననూనకృషియు, నసదృశత్యాగమును సర్వదా ప్రశంసనీయములై భవిష్యదైతిహాసిక పుటలయందు స్వర్ణాక్షరములతో విలిఖింపబడకుండ నుండవనియు నీవంటివి. ఇట్టి యుత్తమాదర్శవాక్యములను నీవు నైజామురాష్ట్రీయులుసలుపవలసిన యాందోళనము పట్లనైన చెప్పఁజాలక మీఁదు మిక్కిలి అట్టియాస లడియాసలని పరిహసించుచున్నావు.

నిజ మేమనఁగ తెనుఁగువారికి తెనుఁగువా రన్న నే గిట్టదు. బంగాళీవారికి బంగాళీజాతియన్న నుండు నభిమానము మందు ఆంధ్రుల కాంధ్రత్వమునందు సహస్రాంశమైన లేకుండనున్నదని పలుకవలసియు న్నది. ఆంధ్రు లెందఱో వారి వ్యక్తిత్వముకూడ నన్ని విధముల నుండునవియు, బంగాళీవారు చిత్తరంజన్ దాసు గారిని వియత్పథమున కెత్తునట్లు ఒక్క నాయకుని క్రింద ప్రజలందఱును కలిసియుండు 'వీరపూజా తత్త్వము' మనయందుఁ గానవడియున్నదనియు, మనలిపియందుఁ 'దలకట్టు'ట్టిదో మనవారి తలలు గూడ నొండొంటితో కలియకుండ నడుగకుండ నుండి పోవుననియుఁ బలుకవలసియున్నది. మనయందు దక్షులగు మహానాయకు లెందఱున్నను ఇప్పటికికూడ మనదేశమున బహునాయకత్వ మేర్పడుచు, భారత వర్షమునఁ కాంగ్రెసుమహాసంస్థ యుదయించి ఇప్పటి కెబదేండ్లయినను ఒక్కయాంధ్రనాయకుఁడైన కాంగ్రెసున కధ్యక్షపదవి నొందుటయే యసంభవమయిపో వుచువచ్చినది. ప్రకాశమ్, పట్టాభి, సాంబమూర్తి మున్నగు మహానాయకు లేయితరప్రాంతీయనాయకు లకును దీసిపోవువారు కారు. అయినను ఆంధ్రమహా జనులందఱు నొక్కరొత్తున వారినాయకత్వ మామో దించి వంగాలయులు చిత్తరంజనుని ప్రతిష్ఠింపగలిగి నట్లు భారతవర్షమున కంతకు నేకైక నాయకులగుట పొసగకుండఁ జేసి వేయుచున్నారు.

సరి!—నడుమ వచ్చిన యీమాట కేమిగాని యేబది వేల చదరపుమైళ్లవిస్తీర్ణమున నున్న నిజామురాజ్యవాసు లగు నాంధ్రులగోడవ మన కెందులకని మనవారు మిన్నకొనియుండుటయే నాకు విషాదజనకముగనున్నది. నేను వంగదేశవిభాగమునకైన యాందోళనమును గూర్చి అట్టి యాందోళనమే నైజాము రాజ్య విషయమునఁగూడ జరుపఁదగియున్నదనియు బ్రిటిష్ రాజ్యమనియు, నైజాము రాజ్యమనియు మనలను రాజకీయ శృంఖలముల బంధించి వేఱువేఱుకోట్లలో శాశ్వతముగ నుంచుట కొప్పుకొనమని యాందోళన మొనర్పవలయు ననియు, ఇన్ని సత్యాగ్రహములలో—ఇన్ని శాసనోల్లంఘనములలో మనము ప్రోదలమైయున్నను ఆంధ్రజాతి యంతయు నేకముఖమునకు వచ్చునట్టి యాందోళన మొక్కటియు జరుపకుండనుండిపోతిమనియు వ్రాసితిని. ఈసందర్భమున నే ఇప్పటి యిండియాబిల్లునందలి ఫెడరల్ విధానమునుగూర్చి దడవి యుంటిని. కాంగ్రెసు వారు స్వదేశసంస్థానములలో జోక్యము వలదనియు, అచ్చట స్వరాజ్య మేర్పడియే యున్నదనియుఁ బలుకుచున్నారు. సంస్థానాధిపతులు సహితము ఫెడరల్ రాజ్యాంగపద్ధతివలన తమ యాధిపత్యమునకే యేమిచిక్కు వాటిల్లునో యని శంకించుచున్నా రని వ్రాసితివి. శంకించుటలేదు. సర్. మనూభాయ్ మెహతాగారు స్వదేశ సంస్థానములపక్షమున లండను నగరమున మాట్లాడుచు ఫెడరల్ విధానము తమ కామోదకరముగనే యున్నదనియు, ఫెడరల్ ప్రభుత్వమునకు తాము తోడ్పడెదమనియుఁ బ్రకటించినట్లు నేటి వార్తయం దున్నది.

ఇఁక 'గాంధీ నొకవిధముగ మానవోత్తముఁడని యీమె యంగీకరించినను, కాంగ్రెసుపైనను తదితర నాయకులపైనను నీమె కేమాత్రము విశ్వాసములేదు.'- అని వ్రాసితివి.

"నిశ్చయముగ నరులలో గాంధికంటె మున్నతుఁడు లేఁడు." అనియు మనకు స్వరాజ్య మెప్పటికైన వచ్చిన నది గాంధీగారి పద్ధతులవలననే—కాంగ్రెసు వారి యాందోళనములవలననే జరుగవలయునని నాకు విశ్వాసమున్నదనియు స్పష్టముగ నా ప్రథమలేఖ యందు వ్రాసియే యుంటిని.

హిందీ రాజభాషయగుటకు భారతవర్షమునకు స్వాతంత్ర్యప్రాప్తి యున్నదా? లేదా యని నేను తర్కింపవలసి వచ్చినది. అది నీవు బ్రిటిష్ రాజ్యాంగ తంత్రములందు నాకుఁగల వ్యామోహముగ భ్రాంతి పడితివి. బ్రిటిష్ రాజనీతి నెదుర్కొను మహావ్యూహ

ములలో కాంగ్రెసువారు ప్రతిఘాతకోరధులు కావలయుననియే నేనాశించుచున్నాను. కాని బ్రిటిష్‌వారి ప్రచండశాసనముల క్రింద మన మాచంద్రార్కముగ నుండిపోవలయునని నేనాశించుచుండుట లేదు. అయినను 'ఈ కదులమెదులరాని నిర్బంధశాసనము' లెట్లు వచ్చినవి ?—ప్రతిపక్షు లేమనుచున్నారు ?—

Mr. Satyamurty had claimed that the congress had broken the fetters of the nation. What a travesty of the truth ! Are not all the fetters that have been put on the press and on the people due directly to congress activities during the last 15 years ? They have committed Himalayan blunders and they have been enshrined in the Statute Book in the form of innumerable safeguards. (Mr. A. Ramaswamy Mudaliar)

“భారతజాతి దాస్యశృంఖలముల తాము త్రెంపుచుంటిమని సత్యమూర్తిగారు ప్రతాపములఁ బలుకుచున్నారు కాని ఇదిసత్యమునకు విరుద్ధముగ లేదా ?” యని ప్రశ్నించుచున్నారు. “కడచిన 15 సంవత్సరముల నుండియు పత్రికలపై ప్రజలపైనను శాసింపబడుచున్న నిర్బంధశాసనములన్నియు కాంగ్రెసువారి యాందోళనములఁ బుట్టిన ఫలితములే కదా ?” యనుచున్నారు. “కాంగ్రెసువారు హిమాలయమువంటి తప్పులఁ జేసిరి. అవన్నియు గవర్నమెంటువారి శాసనావళిలో 'సేఫ్‌గార్డు' ల (మేకుల) క్రింద నవతరించుచున్నవి.” అని వారనుచుండుట లేదా ? ప్రతిపక్షులమాట యెందులకుఁ దలపెట్టవలయునని నీవందువు కాఁబోలు ! నీ యందేమైన మహాత్మ్యమున్న నది నీకుఁ బ్రతిపక్షముగ వాదమొనర్చు నేను చెప్పినచే యోగ్యతరముగఁ బ్రకాశించును కాదా ? అట్లే మన మేమైన వాదమున పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములఁ జేయునపుడు ప్రతిపక్షుల వాదముల సహితము పరీక్షించి చూడవలసియున్నది.

వెనుక సరోజినీనాయుడుగారి యాంగ్లభాషాభిమానమును గూర్చిన వాక్యముల నేనుదహరించినప్పుడు ఆమెయాడు మాటలన్నియు నేనే చెప్పితి నన్నట్లు నన్నొక యాంగ్లభాషా 'వ్యామోహితురాలిని' గఁ జేసివైచినావు. కాంగ్రెసువారి ప్రతిపక్షుల వాక్యముల నుదహరించినందులకు నేను నీబుద్ధియందు కాంగ్రెసునకుఁ బ్రతికూలప్రచారిణి ననిపించుకొనుట కెట్టి యాటంకమునుండ దనుకొందును.

క్రిందటి నవంబరు నెల గృహలక్ష్మియందుఁ బ్రచురింపఁబడిన నా 'మనోరమ' రెండవ ప్రసంగమునందు “శతశతాబ్దములనుండి దాస్యశృంఖలానిబద్ధమైయున్న ఆర్యజాతి స్వేచ్ఛాసంపాదనమునకై తహతహలాడుచున్నది. కొన్ని వందలయేండ్లనుండి మనదేశమును బట్టికొని పీల్చి పిప్పిచేయుచున్న పారతంత్ర్యభూతములను వదలించుకొనుటలో మనమన్నివిధముల పురుషులకుఁ దోడ్పడవలెను. బిడ్డలమహావ్యాధులచే, దారిద్ర్యముచే, వైషమ్యములచే ఈకంటినీరు బంగాళాఖాతముగ— ఆకంటినీరు అరేబియాసముద్రముగ విలపించుచున్న భారతమాతను మనము ధీరసాంత్వనముజేసి సమాశ్వాసింపజేసినయెడల నదియే మనజన్మములకుఁ గృతార్థత్వమని మనము తలంపవలసియున్నది.” అని ప్రియంవదచేతఁ బలికించితిని. అది నారచనమగుట నీవెఱుఁగనందువు కాఁబోలు ! అందలి ప్రథమవ్యాసము 'మనోరమాసంభవము' అను తప్పుపేర వ్యాసముఖమున నా నామముతోడనే ప్రచురింపఁబడినది. అందలి యసందర్భమును నేను సంపాదకులకు తెలుపుకొంటిని. తదాదిగవారు ఆమనోరమావ్యాసముఖమునుండియు విషయసూచికనుండియు గూడ నా నామమును దుడిచివైచిరి. ఒక్క మార్చిసంచికయందు మాత్రము విషయసూచికలో నా పేరుంచి మనోరమను ప్రచురించిరి. కాని మఱల నిటీవల నెందువలననో మానివేసిరి. ఏమైనను 'మనోరమ' నాచే వ్రాయఁబడుచున్నదని గృహలక్ష్మి పాఠకులెఱుఁగకుండ నుండరని భావించుచున్నాను.

కావున నేను దేశహితమునకు విరుద్ధప్రచారిణి నగుదునో కాదో దేశమెఱుఁగకుండ నుండదు.

ఇంగ్లీషువారియందుగాని, ఇంగ్లీషుభాషయందు కాని తదితర బ్రిటిష్‌వస్తువులందు కాని అపరిమితమగు నాకెట్టి వ్యామోహమును లేదు. కాని 'స్వయంతీర్ణః పరాంస్తారయతి' అనునట్లు మనము మొదటతరించి తరువాత నీ సమగ్రభారతవర్షమును—ఈ సర్వమానవ ప్రపంచమును తరింపజేయ నుద్యమించుట శ్రేయమని నాయూహ.

ఇఁక 'వార రమణీకైవడి బహునీతి రాజనీతి' అను తత్త్వమునకుఁ బ్రత్యక్షతార్కాణముగఁ బ్రబలియున్న బ్రిటిష్‌రాజనీతియందలి అప్రతిహత స్వభావమును గూడ పూర్తిగ గమనించిరేని మనము వారి యెత్తులకు ప్రతియెత్తులును, వ్యూహములకు ప్రతివ్యూహాలను సంఘటించుచుండవలయునని నే నాంధ్రమహాజనులను హెచ్చరించుచున్నాను.

మహమ్మదులగు తురుష్కప్రభువుల కాలమునందు—అందును ముఖ్యముగ ప్రజాహననపరాయణులు, హైందవహింసారతులునగు తైమూర్‌లంగ్, మాలిక్‌కాఫూర్, మహమ్మద్ తుఘ్‌లక్, నాదిర్‌షా, అహమ్మద్‌షా దురానీ మున్నగు నరరూపరాక్షసుల కాలమునందును మనముపడిన 'సహింపరాని భరింపరాని' కడగండ్లను బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వమున మనమనుభవించి యుండలేదని నేను వ్రాసినమాట వాస్తవమే! చరిత్రమున రూఢికెక్కియున్న సత్యముల నేను తడవినంతమాత్రమున నన్నొక జాతీయవిద్రోహురాలినిచేసి 'చరిత్రపరిశోధకురాల'నని నీవాక్షేపింపరాదు. బ్రిటిష్‌వారి వర్తకనీతియు, రాజనీతియుఁ దేనెపూసిన కత్తుల వంటివని, పయోముఖవిషకుంభములని నాకుఁ దెలియక పోలేదు. మన కెన్ని స్వరాజ్యములు ఎన్ని 'డొమినియన్ స్టేటస్'లు ఎన్ని సంపూర్ణ స్వతంత్రాందోళనము లనుభవమునకు వచ్చుట తటస్థించినను బ్రిటిష్‌వారితోడి సంబంధ మింతటనంతట వదలిపోవునది కాదని వ్రాసితిని. దానికి నీవు భరతవర్షమున బ్రిటిష్‌వారి పెత్తనము స్థిరముగానుండుగాక యని నే నాశీర్వదించుచుంటినని యపార్థమును గల్పించుచు నుగ్గడించితివి.

"He came and prayed for the continuance of the benign British rule in India"— అని సర్ ఆర్. వెంకటరత్నమునాయుఁడు గారిని గూర్చి యిండియా మంత్రియగు మాంటేగూపలికినట్లు నేని బ్రిటిష్‌ప్రభుత్వమే చిరస్థాయిగా నుండునుగాక యని భగవత్ప్రార్థనమేమియు చేసియుండలేదు కదా?

ప్రసన్న యాదవమున

శా. పోరాటంబులు పెట్టి యొండొరులకున్
భూపాలక శ్రేణిలోఁ
జేరం దీయుదు రందునొక్కని పరుం
జెండాడి యొక్కొట్లో, భూ
భారంబంతయ 'బాపివార'మిది 'మా'
ప్రజాబలంబంచు నా
దూరం బల్మరు జాల 'బంచెదరు'గా
నోహో యనన్ భూజనుల్.

అనునట్టి రాజనీతిని బ్రదర్శించుచు బ్రిటిష్‌వారీ దేశమును స్వాధీన మొనర్చుకొనుటయేగాక ఎప్పటికిని ఆమహామంత్రముచేతనే మనలో నిన్ని పక్షములు కలుగునట్లు స్పర్థలఁ గలుగఁజేసి ఆసేతు శీతాచలమును అనుశాసింప నూహించుచున్నారని నాకు స్పష్టముగఁ దెలియును. నీబుద్ధి యందితవన్నియు మనహిందుస్థాన్ విషయికమగు వాదమున 'అనవసరమ'గు 'రాజకీయపు గొడవలు' కావున నిఁక వానినిగూర్చి హెచ్చుగ వ్రాయవలసిన యావశ్యకతయే లేదు.

నాకయాచితముగ 'చరిత్ర పరిశోధకురాలు, మంచి విద్యావతి, మిస్ మేయో' మున్నగు బిరుదములఁ గటాక్షించి పాఠకలోకమునకు సంశయవిచ్ఛిత్తియగుట కవకాశము లేదని నిరాఘాటముగ వ్రాసియు నచ్చటనే యుపసందర్భముగ "నేనట్టి విద్యావతికి సమాధానమీయ నూహించుట తగరుకొండతో డీకొనుటయే యగును." అని వ్రాసికొంటివి. వ్రాసికొన్న నేమి? "తగరే కొండంగని రొంటమి పెట్టినట్లు" — అనుకవివాక్యముండనే యున్నది.

హిందీప్రచారసభవారు ప్రచురించుచున్న కరపత్రములను బట్టి చెన్నరాజధానియందింతవఱకు హిందీ చదివినవారి సంఖ్య 5 లక్షలనియు, వ్యావహారిక భాష పొందిన వారి సంఖ్య 4 లక్షలనియు హిందీప్రచారము నిమిత్తమై ఖర్చయిన ధనము 3 లక్షల రూప్యముల నియుఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ఇది దినదిన ప్రవర్ధమాన మగుచు నెంత తీవ్రరూపమును దాల్చుచున్నదో పై చెప్పుచున్నవి.

కావున వెనుకటి లేఖలో వ్రాసినట్లు ఆధ్యాత్మిక విజ్ఞానమునకై సంస్కృతము, రాజభాషయగుటవలన నాంగ్లము, మాతృభాష గావున తెనుఁగు—ఇన్ని భాషల మనవారభ్యసింపవలసి యుండఁగ పైగా 'రాష్ట్రభాష'యని హిందుస్థానినిగూడ మనవారేల నెత్తినెక్కించుకొనవలయునని నేనడుగుచున్నాను.

క్రిందటిలేఖను శ్రీమతి సరోజినీనాయుఁడుగారు ఆంగ్లభాషామహాత్మ్యమును గూర్చి లాహోరునం దుపన్యసించిన దినమందు అనగ ఫిబ్రవరి 17-వ తేదీ యందు గృహలక్ష్మి కంపుకొంటిని. లేఖాంతమున ఆ తేదీయు, 'నీ మైత్రినభిలషించు దివాకర్ల శారదామణి' అనియు బ్రచురితములు కావలయునని నేను కోరుకొంటిని. ప్రమాదమునఁగాఁబోలు ముద్రణమునవవి తొలఁగింపఁబడినవి. ఈలేఖయు నీ మైత్రి నభిలషించుచు ముగించుచున్నానని నీవు తెలిసికొందువుగాక! 'వివాహశ్చ వివాదశ్చ సమయోరేవశోభతే'అని పెద్దలు సెలవిత్తురు. వాదవశమున ప్రమాదాస్పదముగనే నేమైన వ్రాసిన మన్నింతువుగాక!

దివాకర్ల శారదామణి.

లెమ్మోయి లెమ్మోయి

భారతావని గాఢాంధకారమెల్ల బాపవచ్చిన విజ్ఞాన దీపమదిగో
దాని నవనవ దేదీప్యమానరుచుల కొరవడకమున్నె లెమ్మోయి భరతపుత్ర!
దీనులకుదక్కు కబళంబు దెగువగొట్టి కడగినంపన్ను నొడలిరాగరసకలిత
భాస్కరుని గతి సన్నఁపు వలిపెములను చుట్టబెట్టెడు కన్న సం శుద్ధమతులు
తోడిపేదలు వడకిన దొడ్డనూలు తోడిపేదలు నేసిన బొడ్డబట్ట
కట్టి తొడగి ముప్తాబయి, కనిగొనకనకొ భారతావనినిత్తి ష్ఠ భాగ్యములను
పైకిలాగంగ నొకచేయి పరపుమోయి త్వరగ లెమ్మోయి లెమ్మోయి భరతపుత్ర!
చెప్పలను గుట్టుటకునైన సిద్ధులైన గ్రామ్యయేట్ల దీనంపు మొర్రవిననోయి
మనుచునుండుట భారతిమాత కొరకె మరణమొందుట భారతమాతకొరకె
గాని సౌఖ్యంపు పీచులదేలగాదు త్వరగ లెమ్మోయి లెమ్మోయి భరతపుత్ర.

పోతుల జయలక్ష్మి

శారద లేఖలు

సౌభాగ్యవతి కల్పలతకు,

నెచ్చెలీ! నేనెప్పుడు రైలుప్రయాణము చేసినను స్త్రీలపెట్టెయందే కూర్చుండును. స్త్రీలకు ప్రత్యేకసౌకర్యము లొనగూర్చి యుండగా మగవారిపెట్టెలో గూర్చుండి యవస్థపడనేలననియు, వివిధరకముల స్త్రీలతో కలిసి కూర్చుండినచో వారి మంచి చెడ్డల గ్రహింపవచ్చును గదాయనియు నేను సామాన్యముగా స్త్రీలపెట్టెయందే కూర్చుండి ప్రయాణము చేయుదును.

కాని కడచిన యేప్రియలునెలలో నేను మా భావపురినుండి మత్స్యపురికిని మత్స్యపురినుండి విశాఖపురికిని చేసినప్రయాణములోగూడ స్త్రీలపెట్టెయందే ప్రయాణము చేసితిని.

వేసవికాలము: రాత్రిసమయము: పైగా పెండ్లిండ్లదినములు: బెజవాడలో బందరు బండి దిగి వాల్తేరుపోవు బండి నెక్కితిమి. అబ్బా! ఆరేయి జనసమ్మర్దనమువలన పడిన శ్రమ వర్ణనాతీతము. ప్రతిస్టేషనులోను బండి ఆగుచునేయున్నది. జనులు తండోపతండములుగా నెక్కుచునేయున్నారు. మనస్త్రీల పెట్టె యెక్కడనో కట్టకడపట గార్డుదొరవారి ప్రత్యేకసంరక్షణక్రింద నుండును గదా, అయినను మామూలు ఉపేక్షాభావము లేక అక్కడికిని స్త్రీలువచ్చి పెట్టెలో జనులు క్రిక్కిరిసియుండుట నైనగమనింపక, తాము గాని తమ సామానులుగాని యుండుటకైన నవకాశ మున్నదో లేదో యనినైన శంకింపక నెక్కుచునేయున్నారు. ఇందు కేవలము జనులమౌర్ఖ్యమే గాదు రైల్వేవారి ప్రోద్బలమును నున్నది. ఈపెట్టెలో నింతమంది మాత్రమే యెక్కవలయునని ప్రతిపెట్టె యందును వివిధభాషలలో విస్ఫుటమైన యక్షరములతో వ్రాయబడియుండును. కాని ఆయక్షరములకు నోరా? కన్నా? అందువలననే వానిచూచిన రైల్వేయుద్యోగులకుగాని ప్రయాణీకులకుగాని భయము లేదు. లక్ష్యములేదు. ఎవరిపనివారిది. ఇన్ని దినములనుండి పొగబండి ప్రయాణము సలుపుచున్నను జనులకు రైలుపెట్టెలో నెందఱు కూర్చుండవలయునో, ఎట్లు కూర్చుండవలయునో, తమహక్కుబాధ్యత లెట్టివో, పరిశుభ్రత నెట్లు పాటించవలయునో ఏమియు తెలియదు. గుడ్డెద్దు చేనబడినటు లేదియో యొకపెట్టెలో నెక్కుటయు నక్కడ తెఱపిగానున్న నమ్మో బాబో యనుటయు తుదకు "ఏమో యీనాల్గు గడియలేగదా యేబాధపడినను" అని మన స్సమాధానముచేసికొని యచ్చటి కష్టముల

కన్నిటికిని యోర్చి తమస్టేషన్ వచ్చువర కేదియో విధముగా ముక్కుమూసికొని కూర్చుండి యీవలబడుటయు, నిది ప్రయాణికులెల్లరు చేయుచున్నపని.

ఇంతయెందులకు? స్త్రీలపెట్టె ప్రత్యేకమనియు నందు మగవారెక్కరాదనియు నందఱకు తెలియునుగదా, అయినను ఖాళీగానున్నదనియో తమ ఆడంగులు కూర్చుండిరనియో నేదియోనెపమున స్త్రీల పెట్టెలోని కెక్కుటకే తెంచి యందఱచే 'దిగుదిగు'మని యనిపించుకొను మగవారు ఇప్పటికిని యనేకమంది. అంతియేగాదు వలదను చుండగానెక్కి దిగవలసినదనగా మీరు మగవాళ్ల పెట్టెలోని కెక్కుటలేదా? మేము మీ పెట్టెలో నెక్కిననేమి యని ధిక్కరించు వివేకవంతులును గలరు. అయితే స్త్రీల పెట్టెపై వ్రాసియున్నట్లుగా తాము కూర్చున్న పెట్టెలపై 'పురుషులకుమాత్రమే' యని వ్రాసియుండలేదనియు వ్రాసియున్నచో నేస్త్రీగాని యందు కూర్చుండుటకు రాదనియు నాపల్లెటూరి మనుష్యులకు తెలియదు.

సరి సరి. ఆమాటయు నీమాటయు చెప్పుచు నాటిరాత్రి ప్రయాణపుమాట వెనుక బడవేసితినే. అసలు నేను చెప్పదలచినవిషయమది. మాబండి యేలూరు స్టేషను దాటెను. మేము కూర్చుండిన కంపార్టుమెంటు జనులతోను సామానులతోను నిండి కాలుపెట్ట నెడములేకుండెను. కూర్చుండుటకు స్థలము చాలనందున జనులరాకపోకలకు వీలుపడిన సందులలోగూడ పెట్టెలు పరుపు చుట్టలువేసికొని కూర్చుంటిమి. కొందఱు నిదుర నాపజాలనివారు బల్లలక్రిందకుజరిగి పడుకొని నిద్రింపసాగిరి. ఆదుర్గంధములో, నా జనత్రొక్కిడిలో, నా గందరగోళములో వారు గుఱువెట్టి నిద్రించుటజూడ నిద్ర సుఖమెఱుగదన్నసామెత నిక్కమనిపించెను. రాజమండ్రికివల నేదియో పెద్దస్టేషనులో మా బండి యాగినది. ఒక రైల్వేయుద్యోగి గుంపెడుమంది స్త్రీలను వెంటవేసికొనివచ్చి పెట్టెలో స్థలములేదని మనవిచేసికొనుచున్న స్త్రీలనెల్లర ధిక్కరించి వెనుకకు సర్దుకొనుడని గద్దించి వారినెల్లర మాపెట్టెలో త్రోసి వెళ్లెను. వారితోబాటు వల్లమాలినసామాను గూడ వచ్చిపడెను. ఆయెక్కినవారు యెనిమిదేండ్లబాలకు వివాహముచేయునిమిత్తము యానాముపోవుచున్న సంపన్నగృహస్థులగు కమ్మపెండ్లివారట. వారు రిజర్వుడు కంపార్టుమెంటుకొఱకు యత్నింపగా దొరకలేదట. అందువలన నాయధికారి యీవిధముగా వారికి వీలుచూపెనట. అదివఱకే సమ్మర్దముగానున్న పెట్టెలోనికింతమంది యొక్కమారుగా వచ్చిపడుటచే నాపెట్టెలో నెన్ని జగడములు, నెన్ని యేడుపులు! ఎన్ని దౌర్జన్యములు నెన్నిత్రోపిళ్లు నెన్ని తొక్కిళ్లు జరిగినవో చెప్పజాలను. వేసవికాలములో నీజనత్రొక్కిడికి తాళలేక పసిబిడ్డలేడ్చిన యేడ్పులు సరే సరి. ఆబాధకు పెద్దవారికిగూడ నేడ్పు వచ్చినదనిన నమ్ముము ఆడువారు చేసికొనిన పాపమేమోగాని యన్నిటిలో పక్షపాతము చూపబడినటులనే రైలుపెట్టెలలో గూడ పక్షపాతమే గదా! ఎప్పుడైన చూడుము.

ఇంచుమించుగా పురుషప్రయాణికు లున్నంత మంది స్త్రీ ప్రయాణికులును నుండుచునే యుందురు. అయినను నెటువంటి యొత్తిడి సమయమునందైనను సరియే. స్త్రీలపెట్టె యొకటియే. ఆయొక్క పెట్టయైనను నెచ్చటనో బండికి చివరనుండును కాన సాధారణముగా పెద్దస్టేషనులందుతప్ప నీపెట్టె ప్లాటుఫారముమీదకు రానేరాదు. ఇక నక్కడ బండిదిగలేక పిన్నలుపెద్దలుచేయు సర్కసు వ్రాయ శక్యముగాదు. ఇదియేగాదు ఈపెట్టె కట్టకడపట నుండుటవలన మరియొక్క చిక్కుగూడ గల్గుచుండును. ఆటవస్తువులుగాని చిఱుతిండివస్తువులుగాని యీ కొనకురావు. సామాన్యముగా మధ్యపెట్టెలవద్దనే తిరుగుచుందురు. ఇక నివి కావలయునవి కావలయునని మారాముపెట్టు చిన్నపిల్లలో స్త్రీలపెట్టెలో తల్లులవద్దనుండెదరు. ఆవస్తువు లాదగ్గరకు రావు. అందువలన నా తల్లు లాపిల్లలతో బడెడి యవస్థ వర్ణనాతీతము.

ఇక కక్కూస్ మాట. భూలోకనరకమనిన నదియే. ఇన్నాళ్లుగా పొగబండ్ ప్రయాణములుచేయుచున్నను ప్రయాణికులకు కక్కూసులో మలమూత్రవిసర్జనముచేయుట తెలియదు. ఉపరిభాగమంతయు పాడుచేయుదురు. ఆబండి బయలుదేరినచో మరల నాపివేసినచోటనే దానికిబాగు. ఈలోపల నాబండి రెండుమూడుదినములు ప్రయాణములో నుండవచ్చును. పందలకొలది మైళ్లు వచ్చియుండవచ్చును. వేలకొలదిజను లెక్కిదిగియుండవచ్చును. ఏమైననుసరియే నడుమ నడుమ పెద్దస్టేషనులోనైనను వానిని పరిశుభ్రపఱచు నేర్పాటులులేవు. కాన ఆకక్కూసులస్థితి అంతే, ఈప్రయాణికుల కర్మమింతే, ఈలెట్రిను లింతయసహ్యకరముగా నుండుటచే వృద్ధులు, నశక్తులు, ముఖ్యముగా మాటిమాటి కవతలకుబోవలసిన గర్భిణీ స్త్రీలుపొందు కష్ట మింతంతగాదు. అయినను వానిని గమనించువా రెవరు? టికెట్ లులేనివారిని కనిపెట్టుట కుద్యోగులున్నారుగాని కక్కూసులు బాగుగాలేవని పరిశీలించువారులేరుగదా.

మూడవతరగతి ప్రయాణికులవలననే తమ కధికాదాయమని రైల్వే డిపార్టుమెంటువారే యొప్పుకొందురు. అయినను సౌకర్యములులేక విశేషశ్రమపడువారును నీమూడవతరగతివారే. పాశ్చాత్యదేశములలో వారిహోదాలనుబట్టి ఛార్జిలలో తారతమ్యముండునేగాని సౌకర్యములలో భేదముండదని చెప్పుదురు. కాని యీదేశములో నట్టి ప్రజాహితసౌకర్యములు గగనకుసుమములుగదా.

ఈమధ్య క్రొత్తరకము మూడవతరగతి బండ్లు తయారుచేయబడుచున్నవని యసెంబ్లీలో చెప్పబడినట్లు పత్రికలలో చదివితిని. ఇక వానిస్థితి యెట్లుండునో! సౌకర్యము లెట్లుండినను ప్రయాణికు లెక్కుటకొక త్రోవయు, దిగుటకొక త్రోవయు ప్రతిపెట్టెకును నేర్పాటుచేయబడిన బాగుగానుండునని తోచెడిని. ఏలనందువా? ఏస్టేషనులోనైనను నెక్కువారికిని, దిగువారికిని నాతురత

యొకటియే. కాన నెక్కవలసినవారును దిగవలసినవారును తలుపుతలుపు దగ్గరను ఘర్షణపడుచుందురు. అంతతొందరేల దిగనీయుమని దిగువారును, అంతతొందరేల నెక్కనీయుమని యెక్కువారును నొకరినొకరు మందలించుకొనుచుందురు. కాని యెక్కుటయు దిగుటయు నిముసములలో జరుగవలసినపని యగుటవలనను, నాలస్యమై బండి కదలినచో నిరువురకును కష్టమేయగుటవలనను త్వరపడుట యందఱకును నగత్యమే యగును. కాన నిది మందలించవలసిన విషయముగాక గమనించవలసిన సంగతై యున్నది. కల్పలతా, ఆంధ్రదేశమున రైల్వే ప్రయాణీకుల సంఘ మొకటి యుండెననియు వారి నివేదిక యీ మధ్య ప్రకటింపబడె ననియు, గృహలక్ష్మిలో చూచితిని. వారు అనారోగ్యకరమగు పులుసన్నము, పెరుగన్నములను స్టేషనులవద్ద నమ్మించుటకు శ్రమపడుటకంటె పైన వివరింపబడిన మూడవతరగతి ప్రయాణీకుల యిబ్బందులను తొలగించుటకును, ముఖ్యముగా స్త్రీల కంపార్టుమెంటులలో గల్గెడి కష్టములను నివారించుటకును ప్రయత్నించిన బాగుగా నుండును.

భావపురి
1—9—1935

ఇట్లు
మిత్రురాలు
శారద.

విశ్వత్వదృష్టి - మహిళాభివృద్ధి

[ఇది సమిష్టి మహాయుగము—ఒక్క శరీరములలో తప్ప భేదమన్నది మిథ్య—భారతదేశముకూడ ఈ విశ్వత్వదృష్టి ధర్మమును మీరజాలదు—ఈ దృష్టివలన ప్రయోజనములు—మూఢమత విచ్ఛేదము, స్త్రీజన స్వాతంత్ర్యము—పాశ్చాత్యు లీ ధర్మప్రారంభకులు—రష్యా వారిలో తః మానికము—రష్యాలో స్త్రీ సంపూర్ణ విశ్వత్వము—ప్రాచ్యదేశములో తొలుదొల్తనే ఈ విశ్వత్వదృష్టి యెందుకు ప్రారంభముకా లేదు?—పడమటి దేశములలో ప్రారంభానుకూల పరిస్థితులు—పాశ్చాత్యులే మూఢాచారములమీదికి ముందెట్లు తిరగబడగలిగిరి—నిజమైన తిరుగుబాటు ఎప్పటినుంచి—ప్రాచ్యస్త్రీలు యీ హక్కులు మున్ముందు ఏల సంపాదించలేకపోయిరి—ఇప్పుడెట్లు సంపాదించుచున్నారు—సనాతనులుకూడ లొంగుచున్నారు—ఇస్టానుబులు మహాసభ—హిట్లరు సనాతనాదుల కర్తవ్యము.]

ఇది సమిష్టి మహాయుగము

ఇది సమిష్టిమహాయుగము. ఎవరిమానమున వారు అని అనుటకు వీలులేనియుగము. ప్రపంచమంతయు నొక్కటేయని ప్రతి చిన్నవ్యక్తియుకూడ తలంచు యుగము. 'ఏకమేవాద్వితీయంబ్రహ్మ' అని పూర్వమే వేదాంతులో ఏబ్రహ్మతత్త్వమునో లేక మఱియే సగాల తత్త్వమునోగూర్చి ప్రశంసించుచుండిరి కాని, నేడు ప్రతి దేశపు కార్మికుడును ప్రపంచపుకార్మికులెల్లరు నొక్కటే యని నమ్మి సాంఘిక లేక సర్వసామ్యతత్త్వ ప్రబోధకుడగుచున్నాడు. ప్రతిదేశపు సహకారియు సహకారమును సర్వప్రపంచసంస్థగాచేసి సకలదేశీయ సహకార ఉద్యమ సంస్థలను దాని శాఖామాత్రములుగా జూచుచున్నాడు. ఇట్లే స్కౌటు లేక బాలభటోద్యమము విశ్వవ్యాప్తమై ఒక్క మోస్తరు చర్యలు, చిహ్నములు, మర్యాదలు మాటలు శిక్షణములు, గీతములతో నిండియున్నది. దివ్యజ్ఞానసమాజమునకు అఖిలప్రపంచమునను శాఖలే. అసలు అఖిల ప్రపంచదేశముల ఆర్థికసంస్థలు, ప్రభుత్వసంస్థలు, యెన్నికవిధానములు, విద్యావిధానములు, వ్యాపారవిధానములు, వైద్యవిధానములు సర్వమును ఒకటితో నొకటి సంప్రతించి, ఒకటి నొకటి అనుకరించి, పోలి ఏకత్వ మహాతేజముతో రాణించుచున్నవి. ఎక్కడెక్కడి భేదములును నామమాత్రములై, ప్రధాన భేదములెల్ల భేదింపతగినవై యుండవలెనని విశ్వము యొక్క ఆదర్శము.

ఒక్కశరీరములలో తప్ప భేదమన్నది మిథ్య

మానవకోటిలో ఒక్క శరీరభేదములుతప్ప(వానిని కలిపి ముద్దచేయుటకు వీలులేదు గనుక) జాతి, కుల, కుటుంబ మతాది భేదములులేక, సర్వసమత్వము అతివేగము వ్యాప్తమగుచున్నది. ఏ వ్యక్తిని చూచినను తనను తనకుటుంబమును తనజాతిని మతమును

మొదలగు పూర్వకాలపు సంకుచిత దశలనుండి మారి తాను చెందియున్న విశ్వమానవతాదార్శ్యమును తొలినుండి యూహించవలసినదే—అసలు మానవ సర్వమునందుననే కేవల విశ్వమానవత్వము, విశ్వైక్యము, విశ్వైక్యత మొదలగు నిర్మాణములు నుండు ప్రభవించి ఆ పిమ్మట ఆపల్లెలలో నగరాలలో వృద్ధియైనాయా అనిపించును. ఇది కేవలం తెలి దర్శనము కాదు, జ్ఞానభావము కాదు, ధర్మ పరమతత్త్వము కాదు, శాస్త్రము విజ్ఞానము కాదు; ప్రతి వ్యక్తి హృదయము విశ్వరూపమునకు, ప్రతిదానిని విశ్వ రూపము, ప్రతి ఉపన్యాసము పాత్రమే, ప్రతి కవి యొక్క ప్రమాణము. రష్యవంటి దేశములో తల్లి బిడ్డ, మగడూ పెళ్లము, తమ్ముడు, మొదలైన బంధు వ్యవహారములు నిర్విభేదము తెల్లపోయి, ప్రథమత్వ మొక్కటే విశ్వమై, అదివిశ్వమానవత్వమై, సర్వమును తత్త్వార్థమై, సమత్వమూర్తమునకు, పరిధి భావించువారిని అందరిని భేదించుచున్నది. రష్య అన్నది కేవలం రష్యాదేశము కాదు. హిందూదేశ మునకు మూడు రెట్లు విశాలమై అనేక భూభాగములు జనభేదములు భాషాభేదములు కలిగినది. అట్టి మహా ఖండములో ఈ యేకత్వము సమానత్వము యెంత చక్కగా వ్యాపించియున్నదో, టర్కీ, జర్మనీ, పోలెండు, జపాను మొదలగు దేశములలో కొందరికి తెలియదు, చాలామందికి విశ్వైక్యము అంతమాత్రమే అట్లు కానిపోయి వ్యాపించి సర్వాధికార ప్రభుత్వము లేక్కడి శాసనములద్వారా మాటలద్వారా తమ సంకల్పములు నెరవేర్చుకొనుచున్నవి.

భరతదేశముకూడ

ఈ విశ్వతత్త్వదృష్టిధర్మమును విచారజాలమును

జాతులలోయు, కులాలలోయు, మతాలలోయు, ఆచారాలలోయు, శాస్త్రీలలోయు అని యేకొంతమంది ప్రజా తన ఏర్పాటులలో కేవ్వర్లాడి యేమవని చేశించు యున్నదికాని ఈ మహోద్యమంప్రాబల్యమునొక్క. భరతము భారతదేశమునందు తమ తేవ్వర్గలగలుగుటు కల్గి అప్పు వ్యక్తి విచారణయందుచున్నది. పరీక్షించైన భోజనములు, వివాహములు సర్వసామాన్యములగు చున్నవి. పూర్వగ్రాంథములు, కొన్ని, మొదలగునవి బుగ్గి యగుచున్నవి. విశ్వైక్యదేశాంతర్వ్యాపారముగా యూ తిరుగవానిని యీ వైదిక్క కొరాంగ మహారాష్ట్ర రామకృష్ణ వివేకానంద బ్రహ్మసమాజాది సంస్థాప్రచారా కులము 'పురస్కృత' మరవ్యంచుసైన కొల్లరి. ఈ తత్త్వ శాస్త్రమే స్థలపుస్తకము చాలాకాలము నుండే స్త్రీలు, హరిజనులు, యువకులు, పత్రికలు, పట్టణాలు, పల్లెలు, బజార్లు, కర్మాగారాలు మొదలగు సంస్థలు ఈ సమానత్వమును ఏకత్వ తత్త్వరూపముగ కాకున్నను ప్రత్యక్షరూపముగనైన పాటించియే తీరవలె. అవి పాటించినవానిని సమర్థించి ప్రాత మార్గములవిన్యాసములు సంహరించునట్లు వై ప్రచారోద్యమము శ్రీ ఘనా తోడించునదేమియును లేదని చెప్పవలెను జరిగెను.

ఈ దృష్టివలన ప్రయోజనములు

ఇట్టి విశ్వైక్యదృష్టివల్ల కెన్నియో ప్రయోజనములున్నవి. ముఖ్యముగా మానవకోటికి సూక్ష్మమందూ కర్తవ్యముపోవును. వారికర్తవ్యమే వారియిల్లు, వారిఊరు, వారిదేశము, వారిజాతి కులము ఆచారము మొదలగు పరిమితమైన సంస్థలే కాక పెక్కు కారణములు ప్రపంచమునందంతట వ్యాపించియున్నవని తెలియవలెను. ఇంత విశ్వదృష్టి ఇంక విశ్వసహితములు మానవకోటికీనాడు కలుగుటకు కారణం కేవల స్వతంత్రభావారాములతో తృప్తిపొందక, అన్యుల ఆచారాదులతో పోల్చుకొని, యేది బాగుంటే దాని నవలంబించి, బాగుండని తమవానిని విసర్జింపవచ్చును. పూర్వము అనగా యీ మొదట విశ్వైక్యము ప్రపంచములో వ్యాపించనిదిశాలలో, బుద్ధమతములో, బలవంతులో,

వర్తకులో, మఠపీఠాధిపతులై, రాజులు జమీందారులై, ధనవంతులై జనసామాన్యమునెల్ల అజ్ఞానములోనుంచి మూఢులుగను, దుర్బలులుగను, భయస్థులుగను, పేదలుగను చేసి బానిసలుగను మార్చి తమ చెప్పుచేతలలో వర్తించు మృగతుల్యులుగ నొనరించిరి. ఇది ఒక అన్యాయము దీనిమీద మనము తిరగబడి భేదించవలెను అను జ్ఞానమే వారికి లేకుండా చేసిరి. పైగా దేవుణ్ని బ్రాహ్మణ్ని పాదర్ని సేవిస్తే పుణ్యం రాజును కొలిస్తే క్షేమం కళ్యాణం. వర్తకుడు లేకుంటే ప్రపంచమే నాశనమవుతుంది కనుక వానికి సపర్య చేయుటం కర్తవ్యం అనే క్షుద్రభావములను జనులకెల్లరికి నూరిపోసిరి. బ్రాహ్మణాది మతాధికారులు, క్షత్రియాది రాజులు, వైశ్యాది వ్యవహారస్థులు లేకుంటే యిప్పుడు సాంఘికవాదులు సంస్కారులు మొదలగువారు బోధించు విశ్వాత్వ మెన్నియుగములకో ముందు నుండి యీ ప్రపంచములో రాణించవలసినది. కాని పై మూడుతరగతులవారును తక్కిన జనులనెల్ల తమ స్వార్థముకోసము బానిసలుగా చేసుకొనబట్టియే ప్రపంచనాగరికత యిట్లు క్షుద్రమై క్షీణించుచున్నది. తిరిగి ప్రపంచము ఈ పై జాతులుపుట్టనియుగము లోవలె బాగుపడవలె నన్న యీ మూడుతరగతులను పటాపంచ లొనరించవలెను. అప్పుడుమాత్రమే జ్ఞానముకాని బలముకాని ధనముకాని యే యొక్క చిన్న సంఘములోను నిబిడీకృతమై బూజుపట్టిపోయి పరహింసాపరాయణత్వమూని ఘోరరాక్షస తత్వములుదాల్చక, సర్వులకు సమముగ మాత్రము వ్యాపించగల సుదినములు భూదేవి సంతానమునకు రాగలవు.

మూఢమత విచ్ఛేధనము

పై మూడుసంస్థలవారే ప్రపంచపు టజ్ఞానమునకు, అపౌరుషమునకు అభాగ్యమునకు కారకులు—వీరు ముఖ్యులును సమకారకులే యైనను వీరందరిలో మతాధిపతులు లేక మఠాధిపతు లెక్కువ పాపులు. వారు లేకుంటే పై సిద్ధాంతములే లేకపోవును, సిద్ధాంతములే లేకుంటే తక్కిన తరగతులు రెండును వారి కానరాగా ఉండకపోదురు. వారుచెడిపి బానిసలుగా చేసినది ఒక్క జనసామాన్యమునే గాక స్త్రీ లోకమునెల్ల నవమానించిరి. పురుషునకు బహు భార్యలు బహు వివాహములు కూడును—స్త్రీల కొక్కటికంటె యెక్కువకూడదు. పురుషుడు తాను పిల్లనుచూచి బాగున్న చేసుకొనును లేకున్న మానును—స్త్రీని అతి బాల్యమున తన తండ్రి యెవనికో యెరుగనివానికి కన్యాదానముచేసి వేయును. పురుషుడు స్త్రీని తన యిచ్చవచ్చినట్లు చూడవచ్చును—స్త్రీ నిత్యము పతి భక్తితో యేడ్చుచు దాస్యముచేయవలసినది. పురుషుడు పురములవెంబడిపోయి ఉద్యోగములుచేసి, శ్రీమంతుడు కావచ్చును—స్త్రీ వంటింట్లో కూర్చొని వండడము, పిల్లలను కనడము పెంచడముతప్ప రెండవ పని తలపెట్టకూడదు. పురుషుడు పండితుడు కావచ్చును — స్త్రీకి చదువువస్తే చెడిపోవును. పురుషు డెక్కడపట్టినక్కడ షోకులుచేయుచు వ్యభించరించనూ వచ్చును—స్త్రీ మగనియెదుటతప్ప అందముగా అగుపించరాదు. పురుషుడిదే ఆస్తిఅంతా—స్త్రీకి మనోవర్తియైనా ఒకొక్కప్పుడు లేదు. ఇవి పూర్వపు మతాలు, పూర్వపు రాజ్యాలు, పూర్వపు వ్యవహారాలు లేక వ్యవహారస్తుల పంథాలు—అవతల జనసామాన్యము, ఇవతల స్త్రీలుకూడా యీ యాతన లన్ని యిన్నియుగములలోను అనుభవించినవారే.

పాశ్చాత్యులీ ధర్మప్రారంభకులు

అయితే పాశ్చాత్యదేశస్థులకు ముందుకళ్లువిచ్చవి కనుకను, వారికి అభివృద్ధి నాసించేలక్షణము సరిగా వున్నది కనుకను, సర్వులను సమానంగా చూడవలె ననెడి సహోదరభావము మనకంటె వారికెక్కువ సహజమైనది కనుకను, ఆ దేశములలో ఈ రెండు శాఖలకు మనదేశములలోకంటె విమోచనము వేగము

కలిగినది. అక్కడ విద్య యెల్లరకు నిర్బంధము ఉచితము కనుక విద్యాధికవర్గమొండు ప్రత్యేకముండ అవసరము లేదు. అక్కడ సైనికశిక్షణ ముచితము నిర్బంధము కనుక బలిష్ఠ ప్రభుజాతి లేక రాజజాతి వేరే వుండ నక్కరలేదు. వ్యవహార మెవ్వరైనను చేయవచ్చును. అందుకు తగిన విద్య, శిక్షణము ప్రతిపాఠశాలయందును మప్పఁబడును. ఇట్లు ఆదేశము లన్నిటిలోను పూర్వపుతరగతులు చెదిరినను విద్యాధిక బలాధిక ధనాధిక భేదములుమాత్రము పోక యీ భేదములు క్రొత్త తరగతులైనవి.

రష్యా వారిలో తలమానికము.

రష్యాదేశము ఈలోపమునుగుర్తించి యీక్రొత్త భేదములకూడ చెదిపి, ఒకరికంటె ఒకరి కెక్కువ ధనము నిలవలేకుండునట్లు అందరిని కార్మికులను లేక కూలివారినిచేసి వారికి పూటభత్యములిచ్చి రాణించుచున్నది. అథవా యెవ్వరైనా యీ కూలిలోనే నాలుగుడబ్బులు మిగుల్చుకొని యెవరి అవసరానికైనా బదులిచ్చి యెంతయెక్కువవడ్డీఅయినా తీశాడో వానికి సంఘంలో గౌరవంలేదు, రాజకీయంలో నోటులేదు. ఇకను, చదువుకుంటకు ఆడుకుంటకు పాడుకుంటకు అందరికీ సమానమైన అవకాశములు విశ్రాంతులు ఇచ్చినారు గనుక ఒకరికంటె ఒకరు తక్కువ విద్వాంసులు, యెక్కువ ఆక్రమణశీలురు కాగలమార్గములెల్ల మూయబడి అందరును సమాన పండితులు సమానరాజకీయవేత్తలు, సమాన వ్యవహారజ్ఞులు అయి రాణించుచున్నారు. ఈభాగ్యమెల్లయు వారొక్కరే జుర్రుకొనుచు కూర్చొక యేదేశములో నైనసరే యెవ్వరైనసరే తమదేశములో వ్యాపించియున్న విధానములకు విరోధులుగను రష్యాలో వ్యాపించియున్న విధానమునకనుకూలురుగను బోధించి పనిచేసి సాధించ సంసిద్ధులైనచో వారికెల్ల మాట సాయము ధనసాయము చేతునని రష్యా అభయహస్త మిచ్చినది. ఏఅభయము లేకున్నను ఈయుగధర్మమును బట్టియే యిట్టిభావములు సర్వవ్యాప్తము లగుచున్నప్పుడు రష్యా యొనరించు సహాయము శ్రీరామరక్షవంటిది కాదా! ఇప్పు డేదేశమునుచూచినను సోషలిస్టుపార్టీలేని దేశములేదు. ఇటలీ, జర్మనీ, జపాను మొదలగు దేశములలో ఆతత్వము జాతీయతకు విరోధమనుపేరున హింసింపబడుచున్నది. ఇతరదేశములలో సహింపఁబడుచున్నది. అయితే సామ్యవాదులు హింస అంటే భయపడురకము కాదు. హింసకు ప్రతిహింసచేయుట కెప్పుడును సంసిద్ధులు. ఇట్లు జనసామాన్యమునకు ప్రతిదేశములోను సోషలిస్టులు ఈవిధముగా మోక్షమును తెచ్చుచున్నారు. వారితోపాటే నారీమణుల మహత్తును వారు గుర్తించి వారికి దాస్యవిమోచనము నిచ్చుచు పురుషుని ఘనత యెందునను ఉండకుండ దునుమాడుచున్నారు.

రష్యాలో సంపూర్ణ విశ్వత్వము

స్త్రీపురుషసమానత్వము రష్యాలో వ్యాపించినంత మేరకు మరేదేశములోను వ్యాపించలేదు. స్త్రీపురుషులు స్త్రీపురుషులేతప్ప భార్యాత్వభర్తృత్వబంధుత్వమునూ నవసరములేదు. వివాహకర్మ నిషేధము. ఇదుగో మేమిద్దరముకలిసి జీవించుచున్నామని యిరువురు స్త్రీపురుషు లెప్పుడైనను సర్కారు రిజిస్టరులో వ్రాసి సంతకములుపెట్టి, వారి కిష్టములేనిచో ఆ మర్నాడే కారణము గట్ర యేమీ చెప్పకుండనే వేరే విడిపోవుచున్నామని మరియొకచోట సంతకముపెట్టి ఇతరులతో పొత్తుకూర్చుకొని మరియొకపుటను సంతకములు పెట్టుకొనవచ్చును. ఇది కేవలము చట్టము మాత్రము, రష్యాలో స్త్రీపురుషసంబంధము లంతక్షణికములుకావు, పుంజీదారుదేశాలలోను మతాధిపతుల మన్ననలలో ఉండే దేశాలలోనుకంటె కూడా యెక్కువ శాశ్వతమైనవి అని కొందరు వాదిస్తున్నారు. తెలివితక్కువ కొద్దీ రష్యాలో ఆవేశవశమున ఇట్టియేర్పాటును ఏలాగో చేశారేకాని వీరి విడుపు ముడుపు సంతకాలకు రష్యాలో వుండే రిజిస్టరీలన్ని

చాలవు, సంతకాలు తీసుకొంట కెక్కడలేని వుద్యోగస్థులు చాలరు కనుక తగినకారణాలు లేనిదే ఒకసారి కలిసినవారికి సులభముగా విడాకులివ్వరాదు, కోర్టులు పెట్టి విచారణలు సాగించవాలని ఒక చట్టము కూడ ప్యాసుచేయుటకు ప్రస్తుతము మరికొందరు ఆలోచిస్తున్నారు. ఏదోఒకటి చేస్తారనుకొందాము. అచట నాభార్యా అని భర్త స్త్రీని యెట్టినిర్బంధము చేయలేడు. ఆమె స్వయంగా కూలిపనికిపోయి పని చేసుకుంటుంది. ఆమెనతడు సంతానమును కనుమని బలవంతపెట్టలేడు. గర్భమైనను అతను చూచుచుండగనే ఆమె దించుకోవచ్చును. పిల్లలు పుట్టినతరువాతకూడ ఆమె కిష్టమైన పెంచును లేనియెడల యేసర్కారు క్రెచీకైన అప్పచెప్పును. వ్యభిచారమన్నపదమే ఆదేశమునలేదు. పిల్లలకు తండ్రిపే రుండవలసిన ఆవశ్యకత లేదు. స్త్రీపురుషసంబంధములలో నీతి అవనీతి యను మాటలనరాదు. అయినను పూంజీదారులు మతాధిపతులు పలుకుబడిగలిగియుండు దేశములలో కంటె రష్యాలో స్త్రీపురుషనీతి యెక్కువ చక్కగనుండునట. అవనీతి అనేమాటను సిద్ధాంతమును తొలగించనిదే అసలు నీతిఅనేది వ్యాపించనే వ్యాపించదనీ, అట్లు తొలగించని దేశాలలో నీతియని చెప్పబడునదే నిజమైన అవనీతియనియు సాంఘికతత్వమురొక్క పరమోద్దేశము. నిజమైనవాగరకత బుద్ధి పరువు పని గలజాతి యెద్దియు నీతి అవనీతియను చొప్పదంటు చర్చలతో కాలయాపనముచేయక నిత్యము పని చేయుట, విహరించుట, ఆడుకొనుట, పాడుకొనుట, ఆనందించుట మొదలగు ఎన్నో వినోదములలో తేలియాడుననియే వారి వుద్దేశము. ఇతరదేశస్థు లెవరైన ఆక్షేపించినచో వారిని ప్రత్యాక్షేపించి తమ్ముతాము సమర్థించుకొనుటకు తప్ప వారికి నీతి అవనీతియను తప్పుడుమాటలతో నెట్టిప్రసక్తియు లేదు.

రష్యా ఇంతదూరము పూర్వకాలపు ఛాందసనీతి అవనీతిభావాలను ఛేదించింది కనుకనే ఆదేశములో స్త్రీలు పొందిన అభివృద్ధిని యింకే పాశ్చాత్యదేశములోను పొందలేదు. లేనియెడల నీతియను పేరుపెట్టి పూంజీదారులు వారిని నొక్కిపెట్టుందురు. ఫ్రాన్సులో స్త్రీలకు వోటులు లేవు, జర్మనీలో వుద్యోగములు లేవు, ఇటలీలో సమానత్వములు లేవు, ఇంగ్లాండు మొదలగు ఇతర పూంజీదారు దేశములమాట చెప్ప నక్కరలేదు. సమస్తశాఖలలోను రష్యాలో వున్నంత మంది స్త్రీ వుద్యోగస్థులు ఇతర ఏదేశములోను లేరు. రష్యాలో స్త్రీలకున్నంత యెక్కువ అధికారము, నిరభ్యంతరము, బహిరంగజీవనము, సంఘదూషణాభావము మరియేపాశ్చాత్యదేశమునందును లేదు. ఎందును వారి నీరసము లేదు. పురుషుల కెక్కువకూలి స్త్రీలకు తక్కువ కూలిలేదు. పురుషునికి సర్వదాకూలి స్త్రీలకు పురిటిముందర పురిటివెనుక తక్కువకూలి లేదు. తత్సంబంధమైన ప్రసవశెలవులలో కూడ ఆమెకు పూర్తికూలియే. పెనిమిటిలేక పురుషునకు స్త్రీ స్త్రీయనుకారణమున నెట్టి సపర్యయు చేయ నక్కరలేదు. బిడ్డల కెట్టి సంరక్షణమును చేయనక్కర లేదు. అందుకు తగినవర్సు ఉద్యోగస్థు లాపనిచేయ వలసినదే. తల్లిగర్భమునుండి బిడ్డ క్రిందపడేదాకానే తల్లిది. అటుపిమ్మట ఆమె కిష్టమైన సంరక్షణ చేయవచ్చును లేనియెడల ప్రభుత్వము తన భావిపౌరుడు లేక పౌరురాలుగభావించి వేరే క్రెచీకి తీసుకొనిపోయి స్పెషలునర్సులచేత సంరక్షణ చేయించును. తల్లిగర్భములో పడినప్పటినుండియే బిడ్డ ప్రభుత్వపు బిడ్డ యగుచున్నది. తల్లియడుగులకు మడుగులొత్తి అపరిమితానందవార్ధిలో తేలించి ప్రసవింపజేసి బిడ్డసంరక్షణభారమును ప్రభుత్వమే వూనుకొందురు.

ప్రాచ్యదేశములో తొలుదొల్త ఈవిశ్వత్వదృష్టి యెందులకు ప్రారంభము కాలేదు?

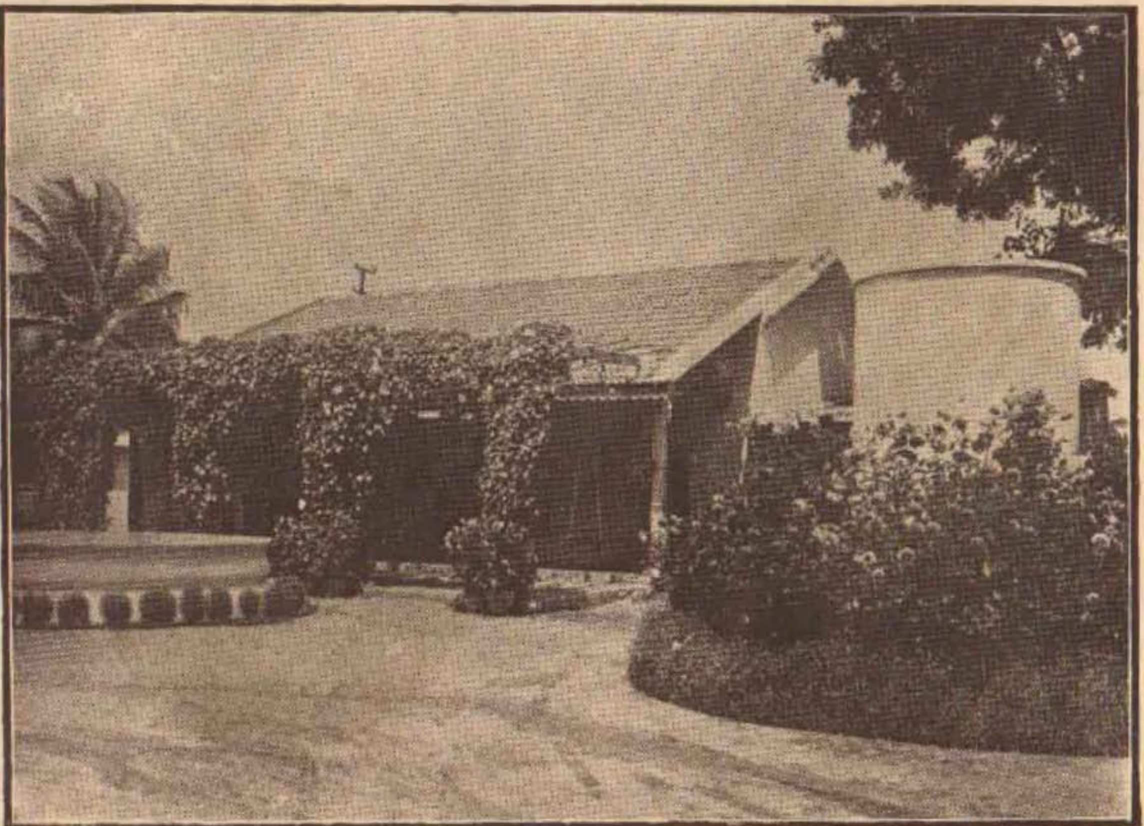
ఇతర పాశ్చాత్యదేశములలో స్త్రీలకు పురుషులకు ఇట్టి అభేదత్వము లేకపోయినను ప్రాచ్యదేశములకు

వేనిసైనను వానిముందర పెట్టినప్పుడు ఇది దిష్టిబొమ్మల వలెనైనను రాణింపవు. ప్రాచ్యదేశములలో పెనిమిటి యొద్ద వినయవిధేయతా గౌరవములు లేక వెల్లిమోటే పోయిన మహిళామణులు అత్యంతవిద్యావతులు, సంస్కర్తలు మహిళా ఉద్యమ నాయకురాండ్రలో కూడ లేరు. భర్త భార్యను సాధారణముగను భార్య భర్తను సగౌరవముగను పిలచుటయే అలవాటయిన యీదేశములో స్త్రీపురుషుల అభేదత్వ మేనాటికైన సిద్ధించునా అని శంకపుట్టును. ఈదేశములో స్త్రీ పురుషుల మధ్య గల మహాఘాతమునకెల్ల యీ గౌరవ భావమే కారణమనిపించును. ఒకరినొకరు నీవు అనియో మీరు అనియో సమానముగ పలుకుటకు మనసొప్పని భార్యాభర్తలుగలదేశములో స్త్రీ పురుష సమానత్వము మిథ్య. ఉపన్యాసాలు సభలు తీర్మానాలు మొదలగునవి లక్ష చేయవచ్చును కాని యింట్లోకివస్తే యెప్పటివరసే, వీధిలోకి వెళ్లితే యెప్పటి వెంగమాటాలే పిగ్గులే, ఉభయులకూకూడా. ఈసిగ్గులు వెంగమాటాలు గౌరవాలు మొదలైనవి కూడా విద్యాధికులు పెద్దకులములవారు నాగరికులు అని పిలువబడే పైజాతులవారిలో మరీ యెక్కువగా వున్నవి. వీరికంటె సాధారణకులస్థులే నయము. వారిలో పురుషులు స్త్రీలను పెద్దకులాలవారిలోవలె 'ఓసేయి' యనే పిలచినచో, స్త్రీలు పురుషులనుకూడ 'ఓరేయి' యనే పిలతురు. లేదా యిరువురకుఆంగ్లవిద్యా వాసన అబ్బినచో 'ఏమో' అంటే 'ఏమోయి' అందురు. కాని బ్రాహ్మణాదులలోవలె 'ఒసేయి' అని పిలచుచున్నను 'ఏమండీ, మీరు' అని గౌరవముచేతురు. గౌరవమమాట దేవుడెరుగును వారిలో నెక్కువ సమానభావమున్నదనుట నిస్సందేహము. గౌరవ మెక్కడుంటే సమానత్వ మక్కడ శూన్యమన్నమాట యెల్లరును గ్రహించవలెను. గౌరవింపబడినవారికి వారి మహోదారదృష్టివల్ల యితరులపై సమభావమున్నను గౌరవించువారికి పట్టి సమభావమును తోచక తామల్పులమనుభావము Slave-mentality లోలోన తచ్ఛాదకతీరదు. ఈగౌరవములను వర్జింపలేనిజాతికి సామ్యవాద ప్రకృతమైన లేక ఆధునిక ప్రపంచసహజమైన సమానత్వ మేనాటికైనా సిద్ధించునా? ఇట్టి సమభావసిద్ధికి భారతదేశ మెన్నియుగములు తపస్సు చేయవలెనో ఎన్నితరములు పాశ్చాత్య నాగరకతా శుశ్రూష చేయవలెనో యెవరికెరుక!

పశ్చిమ దేశములలో
ప్రారంభానుకూల పరిస్థితులు.

అదృష్టవశమున ఆదేశములలో అనాదినుండియు స్త్రీకి పురుషుడు దేవుడను తుచ్ఛభావము మతాధిపతులు మొదలగువారిచే బోధింపబడలేదు గనుక అక్కడివారికి సమానత్వము నిత్యము అనుభవసిద్ధమై యొకరివద్ద నొకరు ఒదిగి ఒకరిమీద కింకొకరు యెగిరి వర్తించకుండ సమానంగా నువ్వా అంటే నువ్వు అని వంటలలో ఆటలలో సభలలో సంభాషణలలో షికార్లలో దుకాణములలో తిరుగుటను వీలగుచున్నది. కాని ఒక్కసారి యీ అసమానభావము నేమూర్ఖ మతాధికారో బోధించితే కలియుగాంతమువరకు ఆభావము పోవునా? అందువను భారతదేశములో ఏయొక్క మూర్ఖుడో మూర్ఖురాలో కాదు, సమస్త పురాణములు కథలు శాస్త్రములు ఇదేగోల! పురుషులంటే స్త్రీలను ఈవిధముగా బానిసలుగా చేసుకొన గోరినారు గనుక వారీఆటలాడినారు కాని, అనసూయ, ద్రౌపది, రుక్మిణి, సావిత్రి మొదలగు స్త్రీలకు కూడ తమ జాతినెల్ల ఈవిధముగా శాశ్వతపురుష బానిసత్వములో ముంచివేసెడి దుర్బుద్ధి యేల పుట్టవలెను? తాము పురుషులతో సమానముగ గౌరవనీయులమనుగర్వము వారి కేమాత్రమున్నను వారిట్టి తుచ్ఛబోధన లొనరించెడివారా? ఇంతకూ పాపము! వారట్టి బోధన లొనరించియుందురా? ఏపాడు పురుషకవియో ఆగాథలను వ్రాసి వాటికి మహిళామణుల పేరులు తగిలించియుండును. వాటిని నమ్మడ

కేసరికుటీరం — బెంగుళూరు

అతిథిగృహము

లేడీ గార్

శ్రీమతి మీరావతీదేవి

మిప్పటివనితామణులలోకమునగాని అప లట్టి వ్యక్తులుండినట్లు యేచరిత్రాపరిశోధకుడు పరీక్షించి నిర్ణయించినాడు! ఎట్టి మూఢవిశ్వాసములైనను దేముడు పేర మోక్షము పేర వ్యాపింపచేయడము ఈ పాడు భరతదేశమున సులభసాధ్యము గనుక పురుషుల ఆటలిచ్చట సాగుచున్నవి కాని యితరపాశ్చాత్య దేశములయందిచ్చటనైన యిట్టిభావములను మూఢులైన జూతురా?

పాశ్చాత్యులే మూఢాచారములమీద నెట్లు ముందు తిరగబడగలిగిరి?

చీనా తిబేతు మొదలగు ఇతర ప్రాచ్యదేశములు కూడ మతప్రధాన దేశములు గనుక అక్కడకూడ భరతదేశమంత ఘోరముగా కాకున్నను అంతకంటె నించుక తక్కువగానైనను స్త్రీ యింటిపట్టుననే వుండవలెను. ఇల్లుచక్కబెట్టి పిల్లలను పెంచుచుండుటయే ఆమె కర్తవ్యము, రాజకీయాలు మొదలగుగోలలు పురుషులకుగాని స్త్రీల కేల, అలసిసొలసివచ్చు పురుషు నానందింపజేయుటకే స్త్రీలకు సౌందర్యము, సౌందర్యపోషణాభిలాష, మాధుర్యము, మధుర గానము, మొదలగు సల్లక్షణముల పరమేశ్వరుడొసంగినాడు, మొదలగు దాస్యభావములు క్రమ్ముకొనియున్నవి. ఇట్టి భావముమీదికి మొట్టమొదట రొమ్ము జెండాయెత్తి తిరగబడినవారు పాశ్చాత్య వనితామణులు. అసలీతిరుగుబాటు జరగడాని కన్నేండ్లో పూర్వమునుంచే ఆదేశములలో స్త్రీ పురుషులలో లింగభేదమంటూ లేక కలగాపులగముగా తిరగడము సహజలక్షణముగా రాణించుచుండెను. ప్రతిస్త్రీయు తనయిచ్చవచ్చినపురుషునితోను, ప్రతి పురుషుడు తనయిచ్చవచ్చినస్త్రీతోను తన స్వంత పురుషుడు స్వంతస్త్రీతో మించి యెక్కువ అనురాగముతో నవ్వుతో చనువుతో కేరింతలతో కాని, వింతలతో ముద్దులతో యేకాంతములతో కాని రాణింపవచ్చును. వారిద్దరును ఒకరినొకరు మోహించుకొనుచున్నారు, దురాచారములో నున్నారు అని యెవ్వరును అనుమానించక వారిగోలకు వారిని వదలెడివారు. అథవా యెవ్వరైన అట్టి అనుమానము పడినయెడల, అందును ముఖ్యముగా ఆస్త్రీపురుషుల భర్తలు భార్యలే అట్టి అనుమానములు పడినయెడల లోకము వారిని తుచ్ఛులుగ నెంచెడిది. పురుషుడంటే వేరే లింగమునకు చెందినవాడు కనుక అతనితోసహ నేకాంతముగ నున్న అతనికిగాని తనకుగాని యెట్టిబుద్ధిపుట్టునో యను భయము స్త్రీకికాని, లేదా అట్లే పురుషునకుగాని ఉండెడిది కాదు. వారు కలియునప్పుడు ఇతరులకుకూడ అట్టి భయముండెడిదికాదు. ఇట్లు కలసెడివారెల్లరు యోగులే, నిష్కళంకులేయని మనము చెప్పలేక పోయినను కలయువారెల్లరును పోకిరీవారే అని మనము చెప్పలేము. కాస్త ప్రమాదములుజరిగినను వారికొక తప్పులోనిది కాదు. ఆచింతయే యెవ్వరును పెట్టుకొనెడి వారుకారు. అట్టిసంబంధములు బట్టబయళ్లగునప్పుడుమాత్రము విడాకులకోర కాందోళన. బట్టబయళ్లుకాని అనేకసందర్భములలో అసలు అట్టిగుళ్లే ఉండకపోవచ్చును. ఇట్టి సరిసమానత్వము, అభేదత్వము, కలుపుగోలుతనము, స్నేహము మొదలగు సుగుణపుంజములు ఒక్క పాశ్చాత్యులలోతప్ప మరి యేయితర నాగరికజాతిలోను మొన్న మొన్నటివరకు లేకుండెను. మనదేశములో సవరలు కోయలు భిల్లులు మొదలగు ఆటవికజాతులలో తప్ప ఇతరజాతులలో నున్నవేమో సందేహము. వారిలోకూడ ఈ తత్తనే వట్టి అనుమానములు పుట్టి ఒకరినొకరు చంపుకొనుట సామాన్యముగ నున్నది. ఇట్టి మహోన్నతస్థితిని నాగరికులగు పాశ్చాత్యులందగలుగుట ప్రపంచమునకెల్ల ఆదర్శప్రాయము.

నిజమైన తిరుగుబాటు ఎప్పటినుండి?

అయితే యీమహోన్నతస్థితిఅంతా స్త్రీపురుషులు ఇష్టా వాకిళ్లూ, తోటాదొడ్డీ, పెళ్లి పేరంటమూ, విందూ

వేడుకా మొదలగు సందర్భములలో ఆడుతూపాడుతూ, నవ్వుతూ కేరుతూ తిరిగేటప్పుడేతప్ప, ఆస్తిహక్కులు, వ్యవహారపుహక్కులు, వోటుహక్కులు, ఉద్యోగపుహక్కులు మొదలగు సందర్భములలో అంతా పురుషులదే అన్నట్లు వుండేవారు. అయినా ప్రాచ్యదేశాలకంటె చాలానయము. ఉపాధ్యాయినులుగా, బోధకురాండ్రుగ, ప్రైవేటు ట్యూటర్లుగ అనేక చిన్నచిన్న స్వతంత్రఉద్యోగాలు వారు చేసుకొనేవారు. వారికి యెన్నిహక్కులు లోపమయినా అసలులో పురుషులతో సరిగా తిరగడము, ప్రక్కన కూర్చోవడము, ఆనందములో తేలడము, సంభాషణలు చేయడము, చర్చలు సాగించడము మొదలగు సౌకర్యములకు వారి కెన్నడును లోటులేదు గనుక, దరిమిలాహక్కులను ఒకటితరువాత నొకటి క్రమముగా పిండి తీసుకొనుటకు వారికి సంపూర్ణమైన అవకాశముండేది. మనదేశాలలోలాగ మగవారిదగ్గర ఆడువారు వెళ్లడానికే మొగమాటమైతే చర్చించడమెక్కడ, సాధించడమెక్కడ, వాదించడమెక్కడ, ఓడించడమెక్కడ, ఆడదాని కిల్లేగతోయి వంటిల్లే గతోయి అనే పాడుదేశాలలో అసలు మహిళా సభలైనాజరగడమెట్లా, జరిగినా ఆతీర్మానాలు పురుషులవద్దకు తీసుకపోయేదెట్లా? రహస్యముగా కుట్రలు చేసి వారిని అదచిపెట్టవలసేగాని.

ప్రాచ్యులాహక్కులు ముందే యేల సంపాదించలేక పోయిరి ?

అసలు సమరమునకుపూర్వము పాశ్చాత్యదేశములలో అట్టి కలగాపులగ మమలలో వుండెను గనుకనే ఆసమరములో వారికి విజయము కలిగెను కాని లేనియెడల పురుషులంటే సిగ్గుపడి వెనకకు నక్కేజాతే అయితే పాశ్చాత్యస్త్రీలకు ఇట్టిహక్కులే వచ్చివుండవికావేమో! ప్రాచ్యపురుషులు ఈరహస్యము నెఱింగియే, వారితో చనువుగాతిరిగితే వారి తీరి నీతి మాటయేలాగున్నా వారు తీరి నెత్తిమీది కెక్కి తమ ఆధిక్యత సంతతినీ బ్రద్దలుచేసి, బానిసలుగా నుండక తప్పక తిరగబడుదురేమో అన్న భయముచేత 'స్త్రీ పురుషులు దూరముగా వుండవాలి, భార్యాభర్తలు తప్ప అన్యులెన్నడును కలియరాదు, ఒకరినొకరు చూస్తే సిగ్గుపడవాలి, మొగము వంచుకోవాలి, కళ్లెత్తి చూడరాదు, నవ్వులాటకూడదు, ఇట్టిపను లేమాత్రము జరిగినట్లు అనుమానము తగిలినను వారిద్దరికీ రంకుకట్టి జాతిలోనుంచి బహిష్కరణము చేసి వేయవాలి' అనే ఘోరశాసనమొకటి ముందే చేసుకొనివుండిరి. ఇట్టి ధీరులయొద్దకు యేమహిళాసభ నాయకురాలు వారి ప్రత్యేక మహిళాసభలో జరిగిన తీర్మానమును తీసుకొనివచ్చి చూపించగలదు? చూపించితే వారిద్దరికీ యేమైనా పరువు నీసంఘము వుంచుతుందా? మహిళా వుద్యమము తొలిరోజులలో అట్టి గౌరవమేమైనా వుంచేదా?

ఇప్పుడు ఎట్లు సంపాదించుచున్నారు ?

అయితే ఇప్పుడు స్త్రీలు ఎక్కువవిద్యావతులు కావడముచేతను, పురుషులకుకూడా బాగా పాశ్చాత్యవాసనలు వంటికిపట్టి ఆ ఆశయములు నచ్చుటచేతను, తెల్లజాతిస్త్రీలు యీయుద్యమములో ఇప్పటికే చాలామట్టుగ జయించి తమజండాను ప్రపంచపు నాలుగు చీకటిమూలలలోనికిని గొంపోయి యెచ్చెచ్చటివారిని రచ్చగొట్టి విశ్వమహిళాసంస్థను స్థాపించి విశ్వమహిళాసభలు జరుపుచు విశ్వమహిళాశ్రేయస్సమస్యల నాలోచించుచు విశ్వములో యెక్కడ యేమహిళకు ఎట్టిహక్కు ఎట్టిగౌరవము నిరాకరింపబడినను దానిని సాధించవలెనని కంకణము కట్టుకొనుటచేతను ప్రాచ్యదేశపు పురుషులకు నోళ్లు కట్టబడినవి. పాశ్చాత్యదేశములలో స్త్రీలు గతనూరు సంవత్సరములాయును పురుషులతో ముఖాముఖిని బాహాబాహిని పోరాడి యెట్టి స్వాతంత్ర్యములను హక్కులను ఆస్తులను ఉద్యోగములను విహారములను

బడసిరి. అట్టివెల్లయు పురుషుల మొగ మేనాడును చూచినపాపమునఁగూడపోకుండనే మనదేశపు మహిళామణులు తీర్మానాలుచేసుకొని నేడు బడయుచున్నారు. అఖిలభారత మహిళామణుల సభలలో గాని, విశ్వప్రపంచ మహిళామణుల సభలలో గాని ఆమోదింపఁబడిన సత్యములను తీర్మానములను ఎదురు చెప్పవలెనను తుచ్ఛకోరిక భారతీయపురుషులకు లేకపోవుటయేకాక, దానికి తప్పక అంగీకరింపవలెనను మహోదార్యబుద్ధికూడా వారిలో బహుళా రాణించుచున్నదని నమ్మవచ్చును. స్త్రీలతో పోరాడి వారొనన్నది తాము కాదనడము పరువు తక్కువగ కొందరకు తోచవచ్చును. కాదన్నను ఆమాట నెగ్గదు. ప్రభుత్వ మీ యుగధర్మమునుబట్టి వారికోరికల నెరవేర్చియే తీరునని తోచుటచేత తమ వలితితనము చూపించుకొనుట కిష్టములేనివా రనేకులు.

సనాతనులుకూడ లొంగుచున్నారు.

ఒక్క సనాతనుల కిట్టిసూత్రములు నచ్చవేమో కాని, నచ్చవనిచెప్పి యింట్లోకూర్చుంటే లాభము లేదు, తాముకూడా రాజకీయములలో పాల్గొని వీధిబడకపోతే తమ ధర్మమింకా నశించుతుందని వారు వారి స్త్రీలుకూడా యిప్పుడిప్పుడు సభలలోదూరి వోటుహక్కులు మెండలైనవి కావాలనీ రాణీగారి వాగ్దానాలను చెల్లించవాలనీ ప్రభుత్వమువారిని ప్రార్థించుకుంటున్నారు. యుగధర్మమో విశ్వధర్మమో ఏకో ఒకటి కానిండు, సనాతనస్త్రీల దగ్గరనుంచి 'మేము మావంటిట్లో వండుకుంటాము, మొగుళ్లను కొలుచుకుంటాము, పిల్లల్ని జోకొట్టుకుంటాము, లక్ష్మివత్తులనోము నోచుకుంటాము, తులసమ్మకు మ్రొక్కుకుంటాము, మహాలక్ష్మిని పూజించుకుంటాము, ప్రపంచ మెట్లాపోతే మాకేమికావాలి, మామోక్షమే మాకు లక్ష్యము' అని యేడుస్తూ కూర్చోక, ఎందుకో ఒకదానికి వీధిపడ్డారంటే అది అసలు యెక్కడెక్కడనున్న మహిళామణులకు స్వార్థదృష్టిపోయి విశ్వాత్వదృష్టి వచ్చినందుకు నిదర్శనముకాదా? ఇది విశ్వప్రపంచ మహిళాసభల ఫలితముకాదా?

ఇస్తాంబులు మహాసభ.

గత విశ్వమహిళా ప్రపంచ మహాసభ ఇస్తాంబులు నగరములో అనతికాలముక్రిందట జరిగినసంగతి పాఠకులకు జ్ఞాపకముండవచ్చును. ఈ అధునాతన నాగరకతనున్న స్త్రీలెల్లదేశములలోను యెల్లమతములలోను నిప్పటికంటె చాలా వెనుకబడి పీడింపఁబడియుండిరేమో కాని మహమ్మదీయమతములోను వారిదేశములలోను వారెక్కువ పీడింపఁబడినట్లు కనబడును. బహుభార్యాత్వమనగా హిందువులు మెండలగువారిలో నొకేసారి యేయిద్దరు ముగ్గురో యిష్టరాండ్రు కాని ఆమతములో లెక్కలేనంతమందిని చెఱబట్టుట కాబోలు ననిపించును. పదునైదేండ్ల క్రిందట పదభ్రష్టుడైన టర్కీసుల్తానునకు వందలకొలది భార్యలుండిరి. వారికి భవనములలోనే చెఱచాల, కొజ్జాల మొగముతప్ప అన్యుల మొగము వారెరుగకుండిరి. ఆభవనములో తిరిగినను బురకా తప్పదు. అట్టి భార్యాదాసీలలో నొకయామె మొన్నటిసభలో ముసుగు పూర్ణముగతీసి ముప్పదిదేశములనుండి వచ్చిన 280 ప్రతినిధులముందర ఉపన్యసించుచు అట్టి దురాచారములమీద తనకావాడు పగతీరినదని క్రోధముతో ఘూర్ణిల్లగా సభయెల్లయు జలదరించెను. టర్కీలో స్త్రీలకు వోటులిచ్చి, శాసనసభాసభ్యత కర్హతనిచ్చి పందొమ్మండుగురితో కెమాలు పాషా సభ నలంకరింపఁ జేసికొనినాడు. టర్కీవనితలెల్లరు అతనికి నివాళులెత్తి 'అటో టర్కు' అను బిరుదమునిచ్చి వానికీర్తిని పాడిరి. అందుకు సూచకముగనే విశ్వప్రపంచ మహిళాసభ అక్కడ జరిగినది. అక్కడి ప్రతినిధిరాండ్రు ఒకరిదేశములో మొజ్జలాకరిదగ్గర యాకరువుపెట్టుకొని ప్రతీకారసమస్యలాలోచించిరి. ఈసభకైన ఖర్చునంతటిని మనదేశములో జూబిలీ ముద్రలవలె టర్కీలో సభాముద్ర

అచ్చొత్తించి పోష్టువారిచే అమ్మించి ఖర్చుకు వినియోగించుటకు కమాలుపాషా అనుజ్ఞ యిచ్చినాడు.

ఆ ప్రతినిధుకాంగ్రెసు దేశములు భాషలు మాత్రమే వేఱుకాని ఆశయములొక్కటే. భూమిమీద మగనామధేయుల కెన్నిహక్కులుంటే ఆడనామధేయుల కన్నిహక్కులుపుండవలసినదే. మతము గితము, శాస్త్రం గీస్త్రం, ఆచారం గీచారం పేరుపెట్టి ఎవ్వరూ ఏకీ ఆకీ దానికి వీలులేదు. కోటిహక్కులకు మూలమైనది ఆస్తి హక్కుగనుక స్త్రీలకు ముఖ్యముగ పురుషులకువలె అవతల తండ్రియొక్క తల్లియొక్క ఆస్తిలోను ఇవతల పెనిమిటియొక్క ఆస్తిలోను హక్కు యిచ్చి తీరవాలి. పైగా వారి యిష్టమువచ్చినవృత్తి పూని యిష్టమువచ్చినంత ధన మార్జించుకో నీయవాలి. వారి ఆస్తిని వారి యిష్టమైనయట్లు దానదత్తాధికారములతో వ్యయపరచుకొనవచ్చును. ఈహక్కు లేకుండా పైపైని యెన్ని హక్కులనిచ్చినా వారు అసలు నిలబెట్టుకోలేరు గనుక సాధించుకోలేరు గనుక అవి వ్యర్థమగును గనుక ఇదొక్కటీ సాధిస్తే చాలునని వారంతా తమతమ దేశాలువచ్చి ఆందోళనలుచేయ నిశ్చయించుకొన్నారు. స్త్రీలకు విశ్వశ్రేయోదృష్టి రాబట్టి వారిట్టి ధీరురాండ్రయిరి కాని కూపస్థమండూకాలలాగుంటే యింకా కుళ్లుతూ వుండవలసినదేనా?

హిట్లరు సనాతనాదుల కర్తవ్యము

ఇట్టిసభల వృత్తాంతములు, ఇట్టి స్త్రీల పౌరుషములు పఠించిన యేపురుషుల శరీరములపై గర్వముచే పులకాంకురములు పొడమకుండును? భావిప్రపంచపౌరులను, వీరులను, శూరులను గనవలసిన మహిళామణుల కిట్టి మహోన్నతపదవి యెంతయు దగియున్నదని యెవ్వరికి తోచకుండును? ఇట్టి వీరనారీమణులుపూనిన యేకార్యము సత్వరవిజయము చెందకుండగలదు? వారి ఘోరదీక్షను ప్రతిఘటించగల మగతన మేమగపురుషున కుండగలదు? స్త్రీలను తిరిగీ వంటింటిలోనికి గెంటివేసిన హిట్లరు మొదలగువారి చర్యలపై వారు తీవ్రించి, అట్టి దుష్ప్రభుత్వముల నోడించవలెనని ఆయాదేశములలోని స్త్రీల నుద్బోధించుచు తీర్మానించిరి. హిట్లరీతీర్మానమును మన్నించిన సరే, లేకున్న విశ్వప్రపంచమహిళాసభ తన శక్తినంతటిని జర్మనీపై కేంద్రీకరించి దండెత్తి అచ్చటి యబలలకు సాయముచేసి హిట్లరునోడింపగలుగుటలో నాశ్చర్యములేదు. ఈదేశపు సనాతనులు, అట్టిదేశముల డిక్టేటరులు మరోదగ్గరా మరోదగ్గరా తమ మహిమలు ఆటలుసాగుతాయి అనుకుంటే అనుకోనీయండి కాని మహిళామణులవద్ద సాగవని నిశ్చయించుకొని వారిఆస్తిహక్కులువారికిచ్చివేసి, యిష్టమైనచనువులు విహారములు ఉద్యోగములు చేయనీయవలెను. గౌరుగారి విడాకులబిల్లుకి బి. దాసుగారి శారదాచట్టపు యెమెండుమెంటు బిల్లుకి, భగవాందాసుగారి అంతర్జాతీయవివాహబిల్లుకీ మొదలయిన వాటికి వోటులిచ్చి వారి ఆశయములను గౌరవించిరా సరే; లేనియెడల శారదాచట్టమును ప్రతిఘటించి ఛీత్కారము చేయించుకున్నట్లే వీనిని ప్రతిఘటించియు సనాతనులు పరాభూతులు కాక మానరు.

సభలు — నివేదికలు

స్త్రీ హితైషిణీ మండలి (బాపట్ల)

ఈ మండలి చతుర్థవార్షికోత్సవము జూలై నెల 13,14 తేదీల శని, ఆదివారములలో సుప్రసిద్ధ దేశసేవకురాలును, త్యాగశీలయు, శారదానికేతన విద్యాలయ స్థాపకురాలును, నగు శ్రీమతి ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మ గారి అధ్యక్షత క్రింద మిగుల వైభవోపేతముగా జరుపబడినది.

13—7—35, గం 2-30ని. లకు మండలివారి సామాన్య దైవప్రార్థనతోను, శారదానికేతన విద్యార్థినియగు తులసీదేవి ప్రత్యేక ప్రార్థనా గీతములతోను సభ ప్రారంభింపబడినది. తరువాత మండలి అధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి వెలగపూడి సరస్వతమ్మ గారు శ్రీమతి ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మ గారి నిరంతర దేశసేవాపరాయణతను, త్యాగశీలతను, సంఘసంస్కరణాసక్తిని స్త్రీజనాభ్యుదయ చింతను ప్రశంసించుచు నేటి మహాసభకు వారధ్యక్షత వహింపవలయునని కోరిరి. శ్రీ క. వరలక్ష్మమ్మ గారు బలపరచిరి. అంత శ్రీ లక్ష్మీబాయమ్మ గారు కరతాళధ్వనులు చెలరేగుచుండ నగ్రాసనము నధిష్టింప, శ్రీ సరస్వతమ్మ గారిచే కర్పూర మాలాలంకృతులుగా చేయబడిరి.

అనంతరము మండలికొఱకై ప్రత్యేకముగా రచియింపబడిన పతాకగీతములను, పతాకములను చేబూల్చి బాలికలు పాడిరి. పిమ్మట స్త్రీసమాజముల ఆవశ్యకత, వానివలన స్త్రీలు పడయవలసిన వివిధప్రయోజనములు స్త్రీవిద్య, స్త్రీల వారసత్వహక్కులు, గృహనిర్వాహకత్వము మున్నగు పెక్కు విషయములగూర్చి యెంతయో చక్కగా అధ్యక్షురాలు ప్రారంభోపన్యాసమొసంగెను. తదుపరి మండలి కార్యదర్శినిచే వార్షిక నివేదిక చదువబడెను. అనంతరము, మండలి నాశీర్వదించుచు కవయిత్రీమణియగు శ్రీమతి డి. భారతీదేవి గారు రచియించి పంపినపద్యములును, శ్రీ వెన్న అనంతరామమ్మ గారు వ్రాసిన పద్యములును చదువబడెను. అనంతరము స్త్రీసమాజములనుగూర్చి శ్రీ క. వరలక్ష్మమ్మ గారిచే వ్రాయబడినపద్యములు చదువబడెను. పిమ్మట మండలితో 'నాపరిచయము' అను వ్యాసమును శ్రీమతి వెన్న అనంతరామమ్మ గారును, 'హిందీభాషవలని లాభ'మనువ్యాసమును దర్శి వజ్రమ్మ గారును, 'స్త్రీసమాజములు' అను వ్యాసమును ఘట్టి సత్యవతమ్మ గారును చదివిరి. తరువాత బాలికలు సంభాషణను 'పెండ్లిచేర'మను హాస్యప్రహసనమును, 'ఒక్కవర'మను స్వార్థభక్తుడు శివుని ప్రార్థించి వరము నడుగుట యనునదియు కడు మనోజ్ఞముగా ప్రదర్శించి సభవారిని కడుపుబ్బ నవ్వించిరి. అంతటితో నాటి కార్యక్రమము ముగింపబడెను.

14—7—35 ఆదివారము 5 గంటలకు మరల సభ ప్రారంభింపబడెను. శారదానికేతన విద్యార్థినియగు తులసీదేవి ప్రార్థన చేసినవెనుక 'మేవాడపతన' మను హిందీనాటకమునుండి కొంతభాగమును ప్రదర్శించిరి. తదుపరి సక్కుబాయి అను తెలుగునాటకము పదిమంది బాలికలచే నత్యంతరమణీయముగా ప్రదర్శింపబడెను. రెండు ప్రదర్శనములమధ్య దేవుడు-పూజారి అను హాస్యప్రసంగము గావింపబడెను. ఈ ప్రదర్శనాంతమున ఈ రెండుదినములు అనేక ఆటలుపాటలు సంభాషణలు, ప్రహసనములు, నాటకములు ప్రదర్శించి సభవారి నత్యంత ప్రమోదభరితులనుగా జేసిన

డి. కృష్ణవేణమ్మ, పి. శారదాదేవి, కె. సుందర కామాక్షమ్మ, ఎ. చారుమతీదేవి, డి. చంద్రకాంతము ఎ. లీలావతి, యస్. సావిత్రమ్మ, పి. విజయలక్ష్మమ్మ జి. శేషమ్మ, కె. వెంకటరత్నమ్మ అను బాలికామణులకును, హార్మోనియం వాయించిన రామాయణము వరలక్ష్మమ్మ అను బాలికామణికిని, పూవుగుత్తులుంచువాజాలు, లేడీస్ మనీపర్సులు, పెప్పరమెంటు సీసాలు, వెండి కుంకుమబరిణె మున్నగునవి బహుమానమీయబడెను. అనంతరము, అధ్యక్షురాలికిని, వార్షికోత్సవము జరుపుకొనుటకై హాలునొసంగిన హైస్కూలు హెడ్ మేస్టరు గారికిని, వార్షికోత్సవమునకై ప్రత్యేక చందాలొసంగిన మహిళామణులకును, తదితరానేక సహాయము లొనర్చిన సోదరసోదరీమణులకును, సభవారికిని కార్యదర్శిని వందనసమర్పణముతోడను, అధ్యక్షురాలి అంత్యోపన్యాసముతోడను, బాలికల మంగళగీతములతోడను, జయజయ శబ్దములతోడను సభ సమాప్తము చేయబడెను. ఉత్సవము రెండుదినములును, పురస్త్రీ లసంఖ్యాకముగా విచ్చేసిరి. ఉత్సవ రెండుదినములు మోదదుగు ఆదెమ్మగారు వడపప్పు ఖర్జూరము పంచిపెట్టిరి.

ఈవిధముగా చతుర్థవార్షికోత్సవమును జరుపు భాగ్యము గల్గించిన పరాత్పరునకు వందనములు.

ఇట్లు,
కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ,
కార్యదర్శిని.

నా పరిచయము

నేను గుంటూరులోనుండగా తఱచు మీటింగులకు, క్లబ్బులకు వెళ్లుచుండేదాన్ని. అక్కడ ప్రతి చిన్న విషయమునుగూర్చి చర్చింపఁదలంచినను పురుషులతోఁ బాటు స్త్రీలకుకూడ ప్రత్యేకస్థలముల నిర్ణయిస్తుండే వారు. అందువలన పురుషులవలె స్త్రీలు యీసభా సమావేశములకైన నిర్భయముగా వెళ్లుచుండేవారు.

అదే అభ్యాసమువల్ల నేను బాపట్ల రాగానే ఇక్కడ స్త్రీల కేమైన సొసైటీలున్నవా అని విచారింప "ఆఁ ఉన్నయి! లేకేం! 'స్త్రీ హితైషిణీమండలి' అని యొక సమాజమున్నది. దానికి శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు కార్యదర్శినిగానుండి పనిచేయుచున్నారు. ఆమెగారు బహుశా మీకు తెలిసియే యుండును. అప్పుడప్పుడు గృహలక్ష్మిలో "శారద లేఖ"లని వ్రాస్తుంటారు" అని యొక సోదరీమణి చెప్పినది. అప్పుడు నేను "ఔనండీ! చూచినట్లే జ్ఞాపకము. అచ్చటి కార్యక్రమమేమిటండీ!" అని యడుగ "ప్రతి సోమ శుక్రవారములు పురస్త్రీలకెల్ల పత్రికా పఠనము చేయుచు, సారస్వతవిషయములు చర్చింపుచు పురాణశ్రవణము గావించుచు యేదో క్రమపడుచున్నది. కాని మా గ్రామములో నామె కుఁ దగిన ప్రోత్సాహము లేదమ్మా! లేకున్న మండలి యిప్పటికి జాల యభివృద్ధి చెందవలసిన"దని చెప్పి వెళ్లినది.

మరొకరోజు సోమవారమగుటచే వెళ్లి మండలిని చూడవలెనని మిగుల నుత్సాహపడితిని. కాని బాపట్ల పురస్త్రీలెల్లరు నాకు క్రొత్తవారగుటచేతను కార్యదర్శినిగారితోఁగూడ నాకుఁ బరిచయము లేకపోవుటచేతను సాహసించి వెళ్లలేక పోయితిని. ఇంతలో నిరుగు పొరుగు సోదరీమణులు కొందరు వచ్చి 'యేమండీ! నాలుగుగంటలైనది. మండలికివచ్చెదరా?' అని అడిగిరి. అన్నదే తడవు వెంటనే బయలుదేఱి మండలికి వెళ్లితిని.

మేము వెళ్లుసరికి నారోజు సోమవారమగుటచేఁ బత్రికను బఠించుచు సోదరీమణులకెల్లరకు రాజ్యాంగ విషయములబోధించుచు వాగ్దేవివోలె విజ్ఞానమయము లగు శారదలేఖల లోకమున వెదజల్లి విద్యావిహీను లగు గృహిణుల ; నెందఱినో సంపూర్ణవిద్యావతుల నుగ నొనర్చిన శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు సభామధ్యమున నాసీనులైయుండెను. అప్పు డీమె

గారిని నేనెచ్చటనో జూచినట్లు జ్ఞాపకమని విచారించికొనగా గుంటూరు మహిళాసభ సమావేశమున రాయసంవారియింటిలో చూచినట్లు చప్పున జ్ఞప్తికి వచ్చెను. సోదరీమణులారా? నేనట్టె పారచూస్తిని. ఆకుంకుమబొట్టు, ఆచిళ్లగోచి, ఆచిళ్లచుట్ట అచ్చమగు బ్రాహ్మణ ముత్తైదువున కించుకేనియు లోపంబు గలిగింపలేదు. హైందవాచారమంతయు నామెయం దుట్టిపడుచుండెను. కాని విద్యావతియగు స్త్రీ యిట్లు నిరాడంబరముగ నుండునా? అని నేనుమాత్రము కొంత గాబరాపడక తప్పలేదు. కారణము ప్రస్తుత కాలమున వేషముల విషయమున విద్యావతులకున్న వ్యామోహతయే. అంతేకాక నేనారోజుననే వారు వ్రాసిన "బట్టు" అనుకథను చూచాను. ఆకథ యెవరో ఒడ్డుపొడవుకల స్త్రీ వ్రాసినదని నాయూహ. ఈవిధముగ నూహలన్నియు నన్నావరించియుండుటచే నామెగారిని గాంచగనే యాకథవ్రాసిన దీమెయోనా కాదా అని నామనస్సు ద్వంద్వావస్థలో పడ్డది. తరువాత నీమెగారు పత్రికాపఠనము పూర్తిచేసి నా దగ్గఱకువచ్చి "యేమండీ! మీరు ప్రతి సోమ శుక్రవారములు తప్పక మండలికి రావలె"నని చెప్పిరి. నాటి నుండి నేటివఱకును మండలికి తప్పక వెళుతూనే యున్నాను.

క్రమేణ కొలదికాలమునకే నా సందేహము లన్నియు వారి సారస్వత విజ్ఞానమువల్ల కొట్టివేయబడ్డవి. ప్రతి సోమ శుక్రవారములు అచ్చట జరుగవలసిన కార్యక్రమమంతయు నియతముగ జరుగుతూనే యుండును.

సోమవారము పత్రికలలోని రాజకీయవిషయములు సారస్వతవిషయములు చర్చింపబడును. శుక్రవారము భారతముగాని భాగవతముగాని రామాయణముగాని పురాణము చెప్పబడును. రాజకీయ సారస్వతవిషయములవలన నిటు లౌకికజ్ఞానమును పురాణశ్రవణమువలన నటు ఆధ్యాత్మికజ్ఞానమును నలవఱచు కొనుటకు నీమండలియందు మంచి యవకాశము లున్నవి. నేననేకచోట్ల ననేకక్లబ్బులను అనేక సమాజములను చూచాను. కాని అన్నివిషయముల సర్వతోముఖముగ స్త్రీలు పైకిరాగల సమాజము ఈ మండలిదక్క నాకెక్కడను గాన్పింపలేదు. ఇతర చోట్ల పాశ్చాత్యవ్యామోహితులై హైందవాచారముల సంపూర్తిగ విడనాడిన సమాజములే పెక్కులు గనుచున్నాము. అచ్చట కేవలము శరీర వ్యాయామమునకొఱకు బేట్మింటు మొదలయినవే యేర్పాటు చేయబడును. కాని జ్ఞానాభివృద్ధికేమాత్రము తోడ్పడజాలవు. ఒకవేళ పత్రికలేమైనయున్నను వానినన్నిటిని బాగుగాచదివి యితరులకు బోధింపగలవారు చాలాఅరుదు. ఆసమాజములు కేవలము బి. ఏ. యం. ఏ., ప్యాసైన స్త్రీలకే యుపయోగపడునుగాని తెలియనివారిని పైకి తీసికొని రాజాలవు. ఈసమాజము తెలిసినవారికే కాక తెలియనివారిని పైకి తీసికొనివచ్చు విషయమున మిగుల నుపయోగముగానున్నది. యథా రాజా తథాప్రజ యన్నట్లు ఈమండలి కార్యదర్శిని గారు మొదలగు కార్యనిర్వాహక వర్గమువారు హైందవాచార సంప్రదాయముల నన్నిటిని సర్వతోముఖముగ పైకి తీసికొనిరావలెనను నుద్దేశ్యములు కలవారగుటచే నీమండలియు నాయుద్దేశ్యములతోనే యభివృద్ధి చెందుచున్నది. ఈమండలి నాలుగుసంవత్సరములలో నింత యభివృద్ధిచెందుటకు ప్రాచ్య పాశ్చాత్య విషయములనన్నిటిని సమ్మేళనమొనర్చి చెప్పగల సమర్థులగు విదుషీమణు లీ మండలిని నిర్వహించుచుంటయే కారణము. ఇతర గ్రామముల యందలి సమాజములు కేవలము ధనవంతులకే వినియోగపడుచుండును. అచ్చటి గౌరవస్థానములన్నియు ధనవంతులవశమే. ఈమండలియం దట్టిభేదభావమే గాన్పింపదు. భాగ్యవంతులుగాని భాగ్యహీనులుగాని యెవరైనను వచ్చి వారికి తగు సహాయము వారు పొందవచ్చును. ఈమండలి కార్యదర్శినిగారు తగుశ్రద్ధతో గ్రామాంతరములనుండి వచ్చిన విద్యావంతులగు పుస

షులచేగాని స్త్రీలచేగాని యుపన్యాసముల నిప్పించుచు పత్రికాధీశ్వరులచే రచింపబడిన కవితలనెల్ల పఠింపించుచు పురస్త్రీలకెల్లరకు సర్వదా సంతోష విజ్ఞానముల నొసగూర్చుచుందురు. పురస్త్రీలకు మండలికై యనుదిన కార్యనిర్వాహకవర్గమువారు పడుచున్న శ్రమ చెప్పనలవిగాదు. వారింతటిశ్రమ పడుచున్నను పురస్త్రీలనుండి తగుసాయము లభించినట్లు కన్పట్టుట లేదు. ఇది విచార్యము. కనుక నోసోదరీమణులారా! మీరు మండలికి సర్వదా చేదోడువాదోడుగానుండి స్వహస్త పరహస్తములసాయము చేయవలెను. ఇతర గ్రామములలో నిట్టిసమాజములకొఱకెంతతపించుచున్నారో మనకెల్లరకుం దెలిసినవిషయమే. అట్టి పరితాప మేమియు లేకుండనే మీపురాకృత పుణ్యము వలన మీకీమండలి లభించినది. కనుక మీరెల్లరు కడు జాగ్రత్తతో నీమండలిని నిలబెట్టుకొనవలసిన వారైతిరి. ప్రతి సోమ శుక్రవారములను తప్పక మండలికివెళ్లి నూతన నూతన విషయముల గ్రహించి మీరెల్లరు సంపూర్ణవిద్యావతులు కావలయునని నా కోరిక. జ్ఞానాభివృద్ధి చెందుట కవకాశముకల మీరును నవకాశములేని స్త్రీలవలె సమయము వృథాచేయవలదని యీ మీసోదరి ప్రార్థన. ఈమండలి శాశ్వతముగ నుండునట్లు డిస్ట్రిక్టుబోర్డువారు 20 సెంట్లభూమిని గూడ నిచ్చుట ఈసంస్థయొక్క భావ్యభివృద్ధికి సూచన. ఇంకను మీరు తగుసహాయమొనర్చిన నియ్యది యావదాంధ్రలోకమునగల స్త్రీసమాజముల కన్నిటికన్న మిన్నయనిపించుకొన గలదని నానమ్మకము.

వెన్న అనంతరామమ్మ.

గ్రంథపరిచయము

శ్రీ సోమనాథ రేఖాశాస్త్రము

డెమ్మీ సైజు 24 పుటలు వెల రు. 0—8—0 పండిత వల్లమాని సోమనాథశర్మ వ్యాఖ్యాత. ఇందు పురుషాంగలక్షణాధ్యాయము; కన్యాన్వేషణాధ్యాయము అను రెండు అధ్యాయములు గలవు. సంస్కృతశ్లోకములు తెలుగు అర్థములు వివరములుగా గలవు. సచిత్రము. ప్రతులు వలయువారు వ్యాఖ్యాత గారికి ఆంజనేయాలయము, కాకినాడ అని వ్రాసిన బడయగలరు.

భక్తముకుంద జీవితము

క్రౌను సైజు 24 పుటలు. వెల రు. 0—6—0 గ్రంథకర్త పండిత వల్లమాని సోమనాథశర్మ గారు. భక్తముకుందుడను నాతనికి భక్త్యానంద పరమహంసగారు భక్తి ప్రేమ యోగము మొదలగు మహాద్వైతాంత విషయములను గూర్చి చేసిన ఉపదేశములెల్ల నిందు క్లుప్తముగ వర్ణింపబడినవి.

ది న్యూయోక్

వాల్యూము II నెంబరు 2 1935 సం|| జూలై నెలది. కారల్ లిబకునెక్టు జీవితము కాంగ్రెసుయెడల విద్రోహము, మన రాజకీయములలో దబ్బాదేముల్లు మొదలగువ్యాసములు గలవు. కాంగ్రెసు, హిందూమతము, మతము, కులము, జాతి, దేముడు, అహింస, స్వదేశి, రాట్నం, భక్తి మొదలగు క్షుద్రసంస్థలు తత్వములు విశ్వాసములనువవి వలిపి చేయునిదే నిజమైన సామ్యవాది లేక సాంఘికవాది యెవ్వరును కాజాలరను పరిశుద్ధతత్వము ఆంగ్లభాషలో యీపత్రిక చెప్పుచుండును. సాంఘికవిప్లవము నింతస్పష్టముగను చక్కగను నిరూపించి బోధించు పత్రిక లత్యల్పముగ నున్నవి. సామ్యవాద మహోఫలితముల నెఱుంగగోరువా రందరును దీనిని తప్పక తెప్పించుకొనవలెను. సంపాదకుడు హెచ్. డి. రాజా గారు, నెం 3 కొండిచెట్టివీధి, మదరాసు.

ఆదర్శ సుఖ జీవనము

డెమ్మీ సైజు సుమారు రెండు వందలపుటలు. వెల రు. 1 ఆంగ్లమున ఋషీరామ్ గారు రచించిరి. శ్రీ కూచి నరసింహంగారు (పిఠాపురం) ఆంధ్రీకరించిరి. ప్రతులు కె. గౌరాంగమూర్తి c/o కూచి నరసింహంగారి వద్ద గాని, ముద్దా విశ్వనాథంగారి (వ్యాసకుటీరం, మేలుపాక, యెలమంచిలిపోస్టు, విశాఖపట్టణముజిల్లా) వద్ద గాని దొరకును ఆంగ్లభాషాప్రతులు వలయువారు ఋషీరాముగారు బి. యె. సిమ్లా వెస్టు అని వ్రాయవలెను. ఆరోగ్యము, విద్య, సంఘజీవనము, పని, ధనము, మనోనిగ్రహము ఇవి సుఖజీవనసాధనములుగా భావించి వీనిమీద ఆరు అధ్యాయములు రచించిరి. అవి చాలా చక్కగానున్నవి. స్వస్వరూపజ్ఞానము బ్రహ్మసాక్షాత్కారము అను మహోలక్షణములు లేని యీ శుష్కసుఖములు ఆదర్శసుఖములు కాకపోవుటచే వానిపైని మరి రెండు అధ్యాయములు వ్రాసి ఆదర్శసుఖజీవనమని గ్రంథమునకు పేరిడినారు. కొందరికి ఆదర్శజ్ఞానముతోనే జీవనము ప్రారంభమై అయాచితముగనే తక్కిన దిగువ భాగ్యములెల్ల అబ్బును. కాని చాలా మట్టుగ సాధారణమానవకోటి

మెట్టు మొదటి మెట్టు ప్రారంభించి ఆరు మెట్లు యెక్క అప్పటికి తృప్తిలేక ఆలోచింపలేనిదే ఆత్మసాక్షాత్కారము లేనిదే తక్కినమార్గములవల్ల కలిగిన సుఖమెల్ల శూన్యమని గ్రహించి ఆదర్శసుఖాన్వేషులగుదురు. ఆదర్శ సుఖజీవనచింత కలుగుటయే కష్టము కాని కలిగినతరువాత సులభసాధ్యమని గ్రంథపాఠకులకు తెలియకపోదు. ఈ రెండింటిలో ఏసౌఖ్యము కోరెడివారైనను దీనిని పఠించక తీరదనుటయే కాక, దీనిని పఠించునప్పుడే యోగ్యులకు ఆట్టిసుఖములు తోచుచుండక మానవని చెప్పుటకూడ సాహసము కాదు.

ఎక్సుకాలేజిగర్లు — డెమ్మీ సైజు సుమారు 130 పుటలు. వెల రు0—12—0 ప్రకటనకర్త కృత్తివెంటి నాగేశ్వరరావుగారు.

వీరు రాజమహేంద్రవర హిందూనాటకసమాజ డైరక్టరై కాలేజిగర్లను నాటకమును అఖిలాంధ్రభాగములను ప్రదర్శించి అసమాన కీర్తి నార్జించినట్లు ఆంధ్రులెల్లరికిఁ దెలియును. అయినను కాలేజీవిద్యార్థినులెల్లరి జీవనమును ఖండించుచున్నదని ఆనాటకరచనను అనేకవిమర్శకులు తెగడినారు. ప్రదర్శనములవలన అంత ఖ్యాతివడసిన నాటకము అస్వల్పకుమ్మకారణముచే దూష్యముగ చేయఁబడుట శ్రీ నాగేశ్వరరావుగారి కిష్టములేక అందుగల కళంకములెల్ల తొలగించి నీతివంతముగఁ జేసి సుస్వతంత్రముగ వేరొకనాటకము వ్రాయించినారు. ఇది దేశోద్ధారక శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారి కంకితము. ఇందు సుగుణ ప్రవర్తనాలోపములకు ఆమె కాలేజివిద్య కాక, 'ప్రేమసంఘము గొప్పది, వివాహము బానిసత్వసూచకము, స్వాతంత్ర్యమెండే సర్వశ్రేష్ఠము' అను దుర్బుద్ధులకు కొందరు యువతీయువకులు వశ్యులగుచుండు దురాచారము కారణము. ఈభ్రమ తీరగానే ఆమె రాముని వివాహమాడును. ముసలి తహసీలుదారి పడుచుకన్యా వివాహమునకు కారణము కొంతవరకు లోకాచారమును చాలావరకు తన అజ్ఞానమును. ఈ అజ్ఞానమతనికి విచ్ఛిన్నముకాగానే అతను ఆపెద్దయెడ భార్యభావమును విడచి పుత్రికాభావమూని ఆమె మోహించిన మోహనునికి కన్యాదానముచేసి, తన ఆస్తియంతయు వారి పేర వ్రాసి ఆఅల్లుని ఆకూతుని ఇంటపెట్టుకొని ఉన్నతమైన వార్ధక్యజీవన మొనరించినాడు. రామప్పంతులను అతని దారిద్ర్య మీతప్పుత్రోవకుద్రోసి పిచ్చెత్తించి వేసినది. హేమదీక్ష, పతిభక్తి హరినాథభక్తి ఆదర్శప్రాయములు. ఇట్టి నాటకములవలన దుస్సంఘనిరసనము సత్సంఘగ్రహణము ఎట్టిమానవులనైనను నీతివంతులుగా చేయక మానవనియు, దుస్సంఘము వర్జనీయమనియు స్పష్టము కాకమానదు. ఈనాటకమునకీ రూపము తెచ్చినందుకు నాగేశ్వరరావుగా రభివందనీయులు.

ఆంధ్రదేశము (మొదటిభాగము) — క్రౌను సైజు 124 పుటలు, వెల సాహిత్యలత చందాదారులకు రు. 0—8—0, ఇతరులకు రు. 0—12—0. క్లబ్బులకు గ్రంథాలయములకు రు. 1—0—0. చీరాలయందలి సాహిత్యలత గ్రంథమాలా సంస్థాపకులు, సుప్రసిద్ధకవి, నవలాకర్త, దేశభక్తాగ్రేసర శ్రీయుత, కర్లపాలెం కృష్ణరావుగారిచే సదరు గ్రంథమాల నాల్గవ కుసుమముగా రచితము. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు పోటీపరీక్ష కంపబడినను, రుచులభేదమునకో యితర కారణముచేతనో ఇది విజయపత్రము నందలేకపోయినది. "అధికారులెట్లు బహుముఖులౌ సంగినను గుణాగుణములను మంచిచెడ్డలను నిర్ణయించి, మెచ్చటించుకొనుటకు అందరికిని సమానముగు హక్కుగల" దని నిశ్చయించుకొని "ఆదర్శప్రాయుడగు ఆధునికాంధ్రు డితడని చెప్పదగిన 'విశ్వదాత' 'దేశోద్ధారక' కా॥ నాగేశ్వరరావుగారి'కిది కృతియొసంగి గ్రంథకర్త ప్రకటించారు. 'ఈ గ్రంథమున ఆధునికాంధ్రుని జీవితమును ప్రతిబింబింపఁజేయుటకు ప్రయత్నించఁబడినది.

రామారావు ఒక పల్లెటూరి స్వల్పచదువు, నిరాకరణ నాయక, ఉత్తమజీవి. అతనిఅన్న పట్టణవాసి సర్కారు వారి 'జోహుకుమ్' రాజారావు ఆంగ్లవిద్య యేమో తన్నుద్ధరించునని తలంచుచు ఆస్తినంతయు వ్యయపరచి మేనమామ ఆస్తినిగూడ యాచించుచు చెన్నపట్నములో బహు కష్టముమీద బి. యల్. చదువుచున్న యువజన అవివాహితవిద్యార్థి. సూర్యనారాయణ మాతృభార్యా వియోగములవలన కొంత స్మశాన వైరాగ్యముండి స్వగ్రామము వీడి చెన్నపురిపట్టి కమీషనుఏజంటై ధనవంతుడగుచున్న అదృష్టశాలి. సుశీల రామారావు కనుకూల కళత్రము. సుందరమ్మ ఆతనిమాత, పూర్వాచార పరాయణురాలు. సావిత్రి అతని చెల్లి భర్త తెలియకుండ ముండమోసిన పదునాలేండ్ల పడుచుపిల్ల. సూర్యనారాయణ కామెనిచ్చి పెండ్లిచేయు ప్రయత్నములు కాస్త ప్రారంభమైనవో లేదో మొదటి భాగము సమాప్తము. ఇతర భాగములను ప్రకటించి యీశుభవర్తమానమును ఇతర ప్రధాన విషయములను గ్రంథకర్తగారు సత్వరముగ అఖిలాంధ్రాధునిక పాఠక లోకమునకు ప్రకటించి హర్షాంబుధి నోలలాడింతురు గాక!

కృషీవల విలాసము డెమ్మీ సైజు సుమారు 120 పుటలు. వెల రు.1—0—0 నాలుగధ్యాయములు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత చాట్రాతి చిన వెంకటప్పయ్యగారు ఏలూరు. లక్కవ రాస్థాన విద్వాన్ కొత్తపల్లి సుందరరామయ్యగారి ప్రియశిష్యులు. బాల్యాదారభ్య కృషీవలవిషయమునుగూర్చి మనస్సున తట్టుచుండు సుందర భావములు 465 పద్యములలో వ్రాసిరి. కవిగారి కవితాపరిణామము, భావపుష్టి, శైలి పటిష్ఠత, క్రమక్రమ వేదాంతదృష్టి, ఐహిక దాంభికఖండన మొదలగు నెన్నో విషయములు అద్దములోవలె యీ మహాగ్రంథమున కానవగును. వీరి గురువుగారి పీఠికతో రాణించుచున్నది.

మచ్చుపద్యము.

చ. జనపరిశుద్ధపాలనపు
సంఘపువోటుకు దుడ్డుచేతితో
వనముల తేరిచూచి యిలు
వాకిట తిర్గుచు నాకు నాకునా
ఘనమగు వ్రాశయింపు గల
నాట్యము కోర్టుకు బ్రోకులాడు దీ
వనలను బుద్ధిమెచ్చు చల
పాదుల కేమిటి తత్వబోధనల్.

కళ. జూలై 15-వ తేదినుండి నెల కొకతూరి వెలువడు మాస పత్రిక. చందా సాలుకు రు. 1—8—0. విడిప్రతి రు. 0—2—6. కార్యస్థానము రాజమహేంద్రవరము. సంపాదకుడు శ్రీయుత వల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి గారు. తొలిపలుకు, స్వాగతం, దీవన, ఆశీర్వాదము, గురువు, కళాపూర్ణోదయం, లోలెటరు, హరినాథ బాబాగారి వ్యాసానువాదం మలాశయ క్రిమిదోషము, సీతాదేవిసిగరెట్టు, వింతలు, ఖలోక్తులు మొదలగు రకరకాలపాకములతో 'కళ' కడుపు నిండించుచున్నది. దర్శనీయమగు ఆకృతి—చెళ్లపిళ్ల వేంకటకవిగారి యాశీర్వాదము ప్రకారమిది చిరంజీవియై వర్ధిల్ల గోరుచున్నాము.

జ్యోతి. లాంఛనామాత్రమైన చక్కని సంపాదకీయపీఠిక; ఆపద్ధర్మ రూపకమైన మునిమాణిక్యం వారి కాంతం భర్తల చీకట్లో తీయని కౌగిలింతతో శుభాంతమగు కథ; కొడవటివంటివారి 'ప్రవాహ' రూపకమైన విధవావివాహకథ; కుటుంబరావుగారి అత్యాచారఘోరం కథ; గూడూరివారి 'మత' ద్వేష ఘోష; దూరస్థ హిట్లరుపరిపాలన దూరు; సామ్యవాదమురొక్క ఉండకతీరని 'రెండుకంటే'; రంగనాయకులుగారి ఆస్తులయేలం లాభాలపంపకం సిద్ధాంతం; శ్రీ సత్యనారాయణరావుగారి యంత్రమహిమా

సంకీర్తనవ్యాసం; మొదలైన యున్నోన్నవిషయము లిందందమును చిందుచున్నవి. ఒకవ్యాసమున కొకటి యీడుతీయబడినది. 'సరదాగా ఓగంట చదువుకోడానికీ—చదువుకున్నాక, ఆలోచించడానికీ—మెదడుకు ఏమాత్రమైనాపని యివ్వడానికీ దీనిఆశయము. మెదడుకు 'ఏమాత్రమైనా' మాత్రమేకాక తీక్ష్ణముగ చురుకుదనమిచ్చి చకచక పనిచేయించే శక్తి నిచ్చుచున్నది గనుక యీసంచిక వీరి ఆశయాలను ద్యోతకంచేయుటం మాత్రమేకాక ఫలింపజేయుచున్న దనవలెను. ఇది మాసపత్రిక. జూన్ నుండి ప్రారంభం. బి. కె. విశ్వనాధ గారు సంపాదకులు. బందరు శ్రీ లక్ష్మీ ముద్రణాలయములో ప్రచురణము. చందా సాలుకు రు. 1—8—0. విడిప్రతిక రెండణాలు. కార్యస్థానము బందరు.

వచన రచనా దర్శని — క్రౌనుసైజు 169 పుటలు. వెల రు. 0–12–0లు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత పప్పు వేణు రామ శర్మగారు. మద్రాసు గవర్నమెంటు ట్రెయినింగుస్కూలు రిటైరుడు హెడ్మాష్టరుగారు. పీఠికలో శ్రీయుత జె. జి. సోమయాజులు గారు సూచించినట్లు పన్నయ చిన్నయ సూర్యాదుల వ్యాకరణములు బహులక్షణోపేతంబు లయ్యు వారు బాలురకు శిక్షలు చేర్చియుండుంగమిని లేక అన్యజాతీయులు తమ బాలురకు విశాలపాఠశాల తరగతులలో చేర్చు తెరంగు లెఱుంగమిని ఉపాధ్యాయులకును విద్యార్థులకునుగూడ ఆగ్రంథము లెందుకును కొలగాకున్నవి. వ్యాకరణసూత్రములను కంఠతా పెట్టినవారికికూడ సూత్రములత్రోవ సూత్రములవి తప్పులత్రోవ తప్పులదిగా ఉన్నది. గ్రంథకర్తగారి యం దీ లోపములు లేకుండుటచేతను ఇతర అందు ముఖ్యముగా ఆంగ్లభాషాసంప్రదాయముల ననుసరించుటచేతను బాలురకు వ్యాకరణసూత్రములు రాకున్నను గురువులకు సులభమైన శిక్షాక్రమమువలన వారు చక్కని వచనలేఖకులగుదురనుట కత్యంతరము లేదు. తరగతి సమూహవిద్యలు, వయోజనవిద్యలు విరివిగా వ్యాపించుచున్న యీరోజులలో ఇట్టి సులభ శిక్షాక్రమములు గురుశిష్యులపాలిటి కల్పతరువు లనవలెను. ప్రకటనకర్తలు అంబికా బ్రదర్సు హైలా పూరు, మద్రాసు.

పద్యమాల — సుమా రిరువదిరెండు పద్యముల గ్రంథము. కవి శ్రీయుత నందివాడ వెంకట రత్నంగారు, వేగేశ్వరపురం (via) కొవ్వూరు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా. కవిగారు చెళ్లపిళ్ల వేంకటకవిగారి శిష్యులు. వేంకటకవిగారి ప్రజ్ఞలను మాధుర్యములను శిష్యవాత్సల్యాది సుగుణములను ఇంత సుందరముగను ఉత్ప్రేక్షాద్యలంకారములు గాని సత్యములగు పద్యములుగను వర్ణించినవారు లేరు. వ. సు. రాయకవియే కవితను ప్రశంసించిరన్న నందలి మాధుర్యము రమణీయ మనవలెను.

వైద్యయోగ రత్నావళి — మద్రాసు సెంట్రలుబోర్డు ఆఫ్ ఇండియను మెడిసిన్‌లో సభ్యులగు శ్రీయుత ములుగు రామలింగయ్యగారిచే రచితము ప్రకటితము. ఇండియన్ మెడికలుస్కూలు ప్రిన్సిపాలు జి. శ్రీనివాసమూర్తిగారు దీనికి ప్రశంసాపూర్వక ఉపోద్ఘాతము వ్రాసినారు. ఇందు 20 ఆసవారిష్టములు 24 చూర్ణములు, 14 లేహ్యములు, 11 గుటికలు, 7 లేపములు, 8 తైలములు, 38 భస్మ సిందూరములు, 57 రసౌషధములు, 43 అనుబంధములు, ఘృతములు, సర్జికల్సు స్పిరిట్సు మొదలగునవి 43 మొత్తము 265 దండులను తయారుచేయు విధానములు, వానిని సేవించవలసిన విధానములు, వానివలన నివారణములగు రోగములు, ఏయేరోగములకు ముఖ్యముగ దేనిని సేవించవలెనను సకల విషయములను తేటతెనుగువచనములో వ్రాయబడినవి.

వీనిలో పెక్కింటిక్రింద యీవిధానము లేయే ప్రాచీనోక్తము గ్రంథములనుండి సంగ్రహించబడినవో వాని పేరులు, తత్సంబంధశ్లోకములు వ్రాయబడినవి. ఇది కేవలము ప్రాచీన ఆయుర్వేదగ్రంథముల కనువాదము కాని, నవీన పాశ్చాత్యానుభవసారముల సంపుటము గాని కాక, ఒక్కొక్కౌషధమును తీసి దానిని తయారుచేయు విధానాదులను ప్రాచీన గ్రంథముల ప్రకార ముదహరించి ప్రతీ ఔషధరచనము సేవనము సందర్భమునను తమ కఖండానుభవమువలన తెలిసిన విషయముల నుదహరించుచు, ఇంతతో ఆగక మళయాళ ప్రాంతమునందలి ధారాభ్యంజనాది విధానములకూడ తెలుపుచు 356 పుటలుగల మహాగ్రంథము వ్రాసినారు. శాస్త్ర శుశ్రూషవలన పెట్టి యత్నార్జితజ్ఞానియగునను మంచి వైద్యుడు కాగల్గుటకు ఈ గ్రంథమును పఠించి యీమార్గ మవలంబించుటకంటె వేరు సులభమార్గములేదు. కేవల వైద్యులేకాక ఆధివ్యాధిభాజనశరీరధారులెల్ల తామేమందుల నెప్పుడు సేవించవలసినది దేనివలన నెట్టిగుణము కలుగుచున్నది తెలుసుకొనుచున్నచో ఆరోగ్యము ద్విగుణీకృతమగుననుటకు సందేహములేదు. వెల రు. 2. తెనాలిలోని ఇండియన్ మెడికల్ స్టోర్సునందుండు గ్రంథకర్తగారివద్ద ప్రతులు దొరకును.

మేనల్లుని పై

శ్రీ వల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావుగారు

నిశిగర్భమున మేటి శశిబాలు డుట్టె, చెల్లికడుపున చిన్ని చంద్రు డుదయించె!
నింగి చంద్రుని క్రమ్మె నీలంపుమొగిలు, చెల్లిపుత్రుని మోము మల్లిపూలేను!
చందమామ మొగాన చందున్నదోయి! మాపాప కళ చందమామ నేదోయి?
పొడుపుకొండకు గల్గె నుడుకుసూర్యుండు, చెల్లికడుపున వెల్గె చల్లన్ని సుతుడు!
వేడితపనుడు కాచె మాడించునెండ, చెల్లిపాపడు పూచె చెంగావినవ్వు!
మింటిసూర్యుని చాయ వెంటాడునోయి, మాబాల సూర్యుడే మంచివాడోయి!

అడవిలో పూవుల్ల అందాలుకాని
ఆమన్ని చిగురించు కోమలతకాని
సంజె పయ్యెరగాలి చలువల్లుకాని
మాచెల్లిపాపల్లో తోచాయిముందు!
మాపాపలో లేని మహిమలేదెందు!

బాలవిజ్ఞానశాఖ

పాటలు

తెల్లవారుజాము

తూర్పుపాటారింది - తొలికోడికూసింది.
కర్పూరకణికలాగను - వేగుచుక్కుంది
నేర్పైనయిల్లాళ్లు - నిద్రపడకలనెత్తి
ప్రాచిపనిచేస్తున్న - పాటలనుపాడేరు;
మేలుకొలుపులుకొన్ని - కవ్వాలుతిప్పుతూ
గొల్లకృష్ణునినాటి - చల్లపాటలుకొన్ని.
భక్తుడొకడెవ్వడో - భజనపాటలుపాడి,
పశుక్కాంటెమతి - నిద్రపట్టకున్నాడు.
పాలేళ్లు నాగేళ్ళు - పట్టుకొని యెడ్లతో
ఊరవలపొలములకు - పారిపోతున్నారు
జానీలువాకళ్ళ - దారెల్లతుడిచితే
కలయుంపిజల్లి - పసుపులు ముగ్గుపెట్టేరు.
తెలివొచ్చినపూరెల్ల - తేటగావున్నాది,
కలవచ్చినట్టుగా - కలకలలాడింది

కథలు

తోళ్లపనియు కర్మయోగమే

పూర్వకాలములో కీవు అనే నగరములో ఒక చల్లని రాజు పరిపాలించు చుండువాడు. అతని ఔదార్యము ప్రజాభిమానము మొదలగు సుగుణములను చూచి "సూర్యభగవానుని పుత్రు"డని అతనిని ప్రజలు పిలచెడివారు. అతనికి హెలెను అను పేరుగల ఒక కుమార్తె ఉండెడిది. ఆమె సౌందర్య మప్సరసలను మించియుండెడిది. పురాణములలో నైనను మనమట్టి సౌందర్యమునుగూర్చిన వర్ణనలను చదివియుండము.

ఆరాజు ఆనగరమును పాలించుసమయమునసే ఒకదినమున రాత్రి పెద్దకొండచిలువ కంటె పెద్దదైన ఒక త్రాచుపాము ఆనగరములో ఒకయింటిలోదూరి ఒక సుందరమైన కన్యను కఱచుకొనిపోయి మ్రింగివేసెను. ఆ మఱునాడు వేఱొకయింటిలోదూరి వేఱొక కన్యను కఱచుకొనిపోయెను. ఇట్లు దినమున కొకొక్క సుందరమైన కన్యకావిగ్రహమును కఱచుకొనిపోవుచుండెను. ఏనాడెవరిపిల్ల నెత్తుకొనిపోవునో యెవ్వరికిని తెలియకుండెను.

పురవాసులెల్లరును ఒక సభచేసి యేనాడెవరిపిల్ల నిచ్చివేయుటో నిశ్చయించుకున్న బాగుండునని తీర్మానించుకొనిరి. నెలకు ముప్పదిచీటీలమీద ముప్పదిపేరులు వ్రాసి కళ్లుమూసుకొని ప్రతిదినము ఒక్కొక్క చీటీని తీయుచు, ఏనాడెవరిపేరుగలచీటి దొరకిన ఆనాడాకన్యకనిచ్చివేయ నిశ్చయించుకొనిరి.

ఇట్లు దినమున కొకొక్కకన్యక మరణించుచుండగా ఒకదినమున హెలెనువంతు పడెను. రాజపుత్రికగదా అని ఆమెను విడచిపెట్టుట కామెతండ్రిమాత్ర మొప్పుకొనకుం

డునా? రాజుయొక్క కర్తవ్యము ప్రజలను రక్షించడమో, అది సాధ్యముకాకున్నచో వారితోకూడ సమానముగ తానునూకష్టము లనుభవించడమో కాని, వారినెల్లరిని మాత్రము కష్టములపాలుజేసి తాను సుఖించ కోరడము కాదు గదా !

హెలెను మరణించుచున్న రాజునకు దుఃఖము పొంగిపొంగివచ్చెను. ఆమె నెట్లయినను రక్షించుటకును, సాధ్యమైనచో తానా త్రాచుతో పోరాడి చంపుటకును దృఢనిశ్చయుడయ్యెను. అది వ్యర్థప్రయత్నమనియు, త్రాచును చంపుటకంటె తండ్రి చచ్చుటయే నిశ్చయమనియు హెలెనుకు తెలియును. ఆమె తనతండ్రిని వారించి తానే చనిపోవుటకు నిశ్చయించెను. రాత్రి సర్పము వచ్చి యామెను తనచీకటిగుహాయొద్దకుఁ గఱచుకొనిపోయెను. తండ్రి విచారించెను.

అది అచ్చట ఆపెసౌందర్యమునుచూచి పరమానందమును పొందెను. ఆమెసౌందర్య మాచీకటిగుహానంతటిని దేదీప్యమానముగా వెలిగించుచుండెను. ప్రతిదినమును ఆపె దివ్యసౌందర్యము నొకసారి దర్శించి పిమ్మట పనిపాటులు చూచుకొనుటకుపోవ నిశ్చయించెను. ఆహా! సౌందర్యములో నెట్టి మహిమ గలదు! క్రిమికీటకాదులలోఁగూడ ఆమోహములో పడనిజీవులు లేవుగదా !

ఆమెకు తీయని ఆహారము, కమ్మని ద్రాక్షసారము, మెత్తని గరికపఱుపు మొదలగునవి యొసగి దినదినమును పరిచర్యలను సలుపుచుండెను. ఒకదినమున పనికిపోవుచు 'నీకేమితేవలెను?' అని ఆచిలువ అడిగెను. 'నీవొసంగుచున్న పదార్థములే నాకు చాలును; వేరేమియు శ్రమపడితేవలదు' అని ఆమె చెప్పెను. 'మొగమాట పడకుము. నీకు మంచినగలు తెచ్చెదనులే' అనిచెప్పి పాము బయటికి పోయెను. దినమును తెచ్చుకొనుచుండు కన్యల నాపెయెదుటకాక వేఱేతావున తినుచుండెను.

ప్రతిదినమును ఉదయమున తాను పనికి పోవునప్పుడు పెద్దరాళ్లనుతెచ్చి ఆమెగుహాద్వారమున కడ్డుపెట్టి పోవుచుండెను. ఆరాళ్లనాపె కదలించి పైకిపోజాలదనియు అన్యులెవ్వరును అందులోదూరజాలరనియు పాముయొక్క నమ్మకము. ఇట్లుండగా హెలెనుయొక్క స్వంతకుక్క ఆమెఉండెడి తావును పసిపట్టి, ఆ గుహాద్వారముకడకు ఒకదినముదయమునవచ్చి లోపల మెల్లగాదూరెను.

హెలెను ఆ కుక్కనుచూచి మిగుల సంతోషించి, ఒకభూర్జపత్రమునుతీసి దానిపైని తాను సుఖముగా ఉన్నట్లువ్రాసి కుక్కమెడకుకట్టి, తండ్రియొద్దకు బొమ్మని వీపుతట్టి పంపెను. తండ్రి తనకుమార్తె జీవించియున్నందుకు పరమానందమునొంది 'ధైర్యముగను ఉత్సాహముగను ఉండు'మని ఆశీర్వదించుచు వేఱొకచీటినివ్రాసి కుక్క నాపెకడ కంపెను.

ఆకుక్కవచ్చిన మూడు నిముషములకు పాము వచ్చుచుండెను. ఆమె కుక్కను చీకటిని ఒకమూలనుదాచిపెట్టి యేమియు నెఱుగనట్లు కూర్చొనెను. ఇంతలో పాము లోపలదూరి

యేదో విచారసూచకముగా ఒకమూల పడియుండెను. ఆమె పాముచెంతకుపోయి 'ఏమి అంతదుఃఖముగానున్నావు? కారణ మెయ్యది' అని అడిగెను. 'నాకు మహా కష్టమువచ్చినది. కొంచెమాహారమును ద్రాక్షసారమును ఇమ్ము. పిమ్మట తెలిపెద' ననెను.

ఆహారానంతరము 'కీవ్రునగరమున కైరిలో అను పేరుగల మాదిగవాడొకడున్నాడు. అతను నాకంటె చాలా బలవంతుడు. నా మీద నతనికి చాలాకోపముగా ఉన్నది. అతనంటే నాకు భయమగుచున్నది' అని చెప్పెను. ఆమె పామును భయపడవలదని ఓదార్చి జోలపాటలు పాడి జోకొట్టి, నిద్ర వచ్చినతరువాత భూర్జపత్రముపై 'కైరిలో ఒక్కడే ఈపామును చంపగలధీరుడు. వానిని బ్రతిమాలి పంపు'మని చీటి వ్రాసి కుక్క మెడకుకట్టి వెంటనే పంపెను.

ఆమెతండ్రి ఆ లేఖనుజదివి ఆనందపరవశుడై తాండవమొనరించి కైరిలోను పిలిపించి, పాముగుహదగ్గరకుపోయి చంపుమనియు, తనకు జయమునిశ్చయమనియు బ్రతిమాలెను.

అయితే కైరిలో మూర్ఖుడు. తనబలము సంగతి నెరుగనివాడు. శాకశ్రమాశీలుడు. నిద్రపోయే నాలుగుగడియలమాత్రమేమో కాని పిమ్మటనెల్ల తోళ్లు బాగుచేయుట చెప్పులు వగైరాలు కుట్టుటయుండే ఆనందము ననుభవించు యోగిలాంటివాడు. 'నా తోళ్లపని యెవరుచేస్తారయ్యా?'అని విసుగుతో అరచి ఊరకొన్నాడు.

"కీవ్రునగరమునందలి సుందర కన్యాలలామలందరితరపున నేను నిన్ను ఆగుహయొద్దకుపోయి సర్పమును సంహరింపవలెనని యాజ్ఞాపించుచున్నా"నని రాజుపల్కెను. కైరిలో యేమీ కదలలేదు. మొద్దురాతి చిప్పవలె కూర్చొనెను. అప్పుడు ఆనగరములో చావగా మిగిలి చనిపోవుటకు సిద్ధముగానున్న సుందరీ విగ్రహములెల్ల యేడ్చుచు మొఱపెట్టుచు అతనియొద్దకువచ్చి పాదములపై బడిరి. అక్కడికి అతనిమనస్సు కటిగినది.

వెంటనే అతడంగీకరించి యెట్టయెదుట నున్న ఒక మహావృక్షమును మూడువ్రేళ్లతో గూడ జెటికి బెత్తువలె చేసుకొని,పాముగుహ వద్దకు పరుగెత్తి "ఎవరోయి, ఇందులో నక్కిపండుకున్నారు? పైకివస్తావాలేదా? రా" అని పెద్దకేకవేసెను. పాము గజగజవణకి తలను కొంచెము పైకిదూర్చి యెవరోఅని తొంగిచూచెను. ఠకీమని ఒక్కపెట్టుపెట్టినాడు కైరిలో, రాళ్లు అవతలకి త్రోసేసినాడు. "రక్షించుతండ్రీ, నామీద జాలి వహించు"అని పాముదీనముగా యేడ్చినది. "మానగరపు దీనసుందరులమీద నీవే మాత్రము జాలిపూనినావోయి? ఈ కబురులు మాను"మని దాని ప్రాణములు పోవునట్లు మరియొక్క పెట్టుపెట్టినాడు. అది మరణించినది.

పిమ్మట హెలెనును తీసుకొని క్రైరిలో కీవు నగరమునకుపోయెను. నగరధ్వజ స్తంభములన్నిటియందు గల చిఱుగంటలును గణగణమని ఉత్సాహముతో ఒక్కుమాఱు మ్రోగినవి. నగర సుందరులెల్లరును రెండు కమ్మనిపూలదండలను గొనితెచ్చి క్రైరిలో హెలెనుల యిరువురి కంఠముల నలంకరించిరి.

"నీవు చేసిన యీమహోపకారమునకు బదులుగా నీయిల్లంతయు బంగారముతో నింపెద"నని రాజుగారు పలికెను. "తమ బంగారమున కాసించి నేనుపోలేదు. ఈ కన్యకామణులయందుగల అభిమాన బలమువల్ల నేనాసర్పమును వధించితిని. వీరి ఆనందము కంటె నా కెక్కువబహుమానమువద్దు" అని చెప్పి అతను తనతోళ్లు బాగుచేసుకొంటకు పోయెను.

కర్మాసక్తి కర్మయోగము అన్న అట్లుగదా ఉండవలెను. తోళ్లపని కాదుగదా అంతకంటె తక్కువపనిలాంటిదైనను కర్మ కాదా, అందుగల యిట్టి శ్రద్ధ యోగము కాదా? ఆపనియందు అతను లీనుడై ఉన్నన్నాళ్లు అతని బలముయొక్క మహిమమే అతనికి తెలియలేదు. అశేష బాలికా ప్రాణసంరక్షణాభారమొక్కటే అతని నాతని కార్యమునుండి కొంచెము తప్పుకొనునట్లు చేసెను. అమూల్యకనకవర్షము నతనిపైఁ గుఱిపింతునని రాజుగారు కోరినను తృణప్రాయముగ నిరాకరించెను. రాజులకు రాజాధిరాజులకుఁగూడ అతని చరిత్ర గుణపాఠమును నేర్పుచున్నది. అట్టి మహనీయులు రాజులు, దర్పములు కొట్టుకొనుచుండు శ్రీమంతులు, పండితులు మొదలగు పెద్దపెద్ద బిరుదులధారులలోకంటె సర్వసామాన్యవృత్తులొనరించు సాధారణ సంసారులలోనే యెక్కువగా నుండవచ్చునని అతని చరిత్ర చెప్పక చెప్పుచున్నది. అయినను ఈకాలములో డాబులులేని వారిని తరుచుగా జనులు లెక్కచేసి గమనించరు. అయినను అట్టివారియందెక్కువ శ్రద్ధను బఱచుట ఉత్తముల లక్షణమైయున్నది. మన పురవీధులలో రోడ్డులప్రక్కను కూర్చొని చెప్పులు కుట్టువారిలోకూడ ఇట్టివారు అనేకులు ఉండవచ్చుననుట ఆటంకమేమి?

నగరవాసులుమాత్ర మానా డమితానందమునొంది పాముగుహకుపోయి, సర్పకళేబరమును సముద్రపుటొడ్డునకు మోసుకొని పోయి విడచిపెట్టిరి. కీవునగరమునకు వెళ్లిన, సముద్రపుటొడ్డున నేటికిని ఒకపాము శవము కనిపించునట. ఆశవ మీ పాము దేయని ఆ ప్రాంతస్థులు చెప్పుకొనుచుందురట. ఇట్టి నిదర్శనములున్నప్పు డిట్టి కథలను నమ్మకుండు టెట్లు?

శిశు శిక్షణము

బుర్రా వెంకటనాంచారయ్యగారు, ఎం.ఏ.,

పసిబిడ్డ — భయము

మనలో కొందఱు పసిబిడ్డ పొడకుండ అన్నా రనుచు బిడ్డలను గుడికదిలి వెలుపలికి రానీరు. ఇది పొర పాటు. పిల్లలు స్వేచ్ఛగా తిరిగినచో మంచి వ్యక్తిత్వ మును గలిగి భవిష్యజ్జీవనమునందు ప్రయోజకులగుదురు. అట్లు కానిచో కూపస్థమండూకములై తెలివిలేని వారై బాహ్యప్రపంచవిషయముల నించుకేనియు తెలియక అజ్ఞానాంధకారమున దేవులాడెదరు. ఇది కాక పిట్ట బుఱ్ఱనినచో బెదరెడుస్వభావము గలిగెడువారయ్యె దరు. భయము బిడ్డని కవసరమా కాదా యను విషయ మును కొంతవఱకు చర్చించు టుచితము.

బిడ్డనికి భయముండవలసినదే. కనుకనే మనవారు "భయమూ లేదు భక్తి లేదు. వీడు పనికిమాలినవా డగుచున్నా"డని మండిపడెదరు. ఆంగ్లభాషయందుగూడ "Spare the rod and spoil the child." అనెడు లోకోక్తి ననుసరించి "అబ్బాయీ సరిగా చదువక పోతే బెత్తంపప్పులు తినుదు"వని యదలించుచున్నా రీనాటి యుపాధ్యాయులు కొందఱు. అది మిగుల పొరపాటు. బిడ్డని నలిపి నైవేద్యము పెట్టినచో వాఁడు దాసానుదాసుఁడుగా తయారగును. కొంత వఱకు యుక్తాయుక్తముల గుర్తెఱింగి కంటిభయ ముతో బిడ్డను పెంచు టుచితము.

మఱికొందఱు బిడ్డలకు భయమనిన యెట్టిదో తెలియగూడదను సిద్ధాంతమును బయలుదేరదీసి పసి గండుల నోట మట్టికొట్టుచున్నారు. కాని నిజముగా భయమనునది శిశువు నభివృద్ధికిఁ దెచ్చెడు ముఖ్యసాధ నము, అపాయకరములగు కార్యములనుండి మనల పరాఙ్ముఖులను జేయునది భయమేగదా! అట్టి భయ మన నెట్టిదియో తెలియనిచో నిరతదుఃఖాపాదియగు మాయలోకమున నెగ్గఁగలమా. క్రవ్యాదులు కొంత వఱకు భయముపీడ స్వేచ్ఛాప్రచారము గావించినచో శీఘ్రముగా మట్టుపెట్టబడును? పిల్లితో నెలుక చెల గాటలాడునా? ఇది స్వభావసిద్ధము. భయము వలననే యది యట్లొనరించుచున్నది. బిడ్డలను భయ మెట్టిదియో యెఱుంగనిపక్షమున—తామీ ప్రపంచ మందు క్లిష్టపరిస్థితుల నెదుర్కొనవలసినపుడు, చేత కాని "దద్దమ్మ"లగుదురు. కాని భయమనునది శిశు వును పూర్తిగా నావరింపగూడదు. అట్లావరించిన యెడల నా పసిపాప యుక్కిరిబిక్కిరగును. సమయా సమయములఁ దల్లియొద్ద కూర్చుండఁబెట్టి మేపి పంచ వత్సరములు రాగనే పిల్లవానిని "అబ్బాయీ బడికి పో, నాయనా! అక్షరాభ్యాస మయినదిగదా" యని శ్రీరంగనీతులు చెప్పినచో బిడ్డ వినునా? బడికిపోవుట అనినచో నది జగత్ప్రళయమునకొని కుములును. మన వారు చెప్పువంగనిది మానైవంగునా యనుట కిదియే తార్కాణము. గ్రాహకము తెలిసినప్పటినుండియు బడియన నేమో యచ్చటి పరిస్థితులేమో తెలుపక పొరుగిటిపిల్లలతో కలసిన, గిల్లి కజ్జములు తెత్తురను భయముతో, నాడుకొననీక ఆకస్మికముగా బడిలోనికి పొమ్మంటే పోతాడా యెట్టువాడు - మనులతాడు గాని.

భయము–దాని వైవిధ్యము

భయమనున దెన్నివిధములో కొంచముచూతము. మృగము లెప్పుడును చచ్చిపోదుమను భయముతో

మెలఁగుచుండును. అట్టిభయమే మానవునియందును గలదు. ఇది సాధారణముగా బాధ ననుభవించుట వలన జనించును. పాలు దొంగతనముగా త్రాగ నలవాటుపడుపిల్లి యొకనాడు సలసల కాచినపాలలో మూతిఁబెట్టినచో నిక నది బ్రతికియున్నంతకాలము పాలజోలికి పోదు. అటులనే యెప్పుడును చాకుతో నాటలాడుకొనుబిడ్డ యొకప్పుడు వ్రేలు కోసికొనినచో నిక దానిని ముట్టుకొనుటకుగూడ జంకును. శారీరక బాధ మానవుఁడెప్పుడో యొకప్పు డనుభవింపవలసినదే కనుక చిన్నతనముననే యట్టిబాధ ననుభవింపఁజేయుట సమంజసము. మనదేశములో పిల్లలకు కర్ణవేధనము మొదలగు బాధ కలుగుచునే యున్నది. కాని "టీకాలు వేయించండయ్యా" అంటే కొందఱు తల్లిదండ్రులు "మాబిడ్డ నల్లారుముద్దుగా పెంచినాము; నీచేతి కప్పగింతుమా" యని యెదురు తిరుగుదురు. తుదకెప్పుడో యొకప్పుడు మిత్తి కప్పగించుచునే యున్నారే!

పితరులిటుల ప్రవర్తించుట బుడుతలకు విషముగా పరిణమించుచున్నది. అటుల చాలమంది పిల్లలకొక పర్యాయము టీకాలు వేయునప్పుడు వారిని మీలో నొప్పిని యెవ్వరోర్చుకొనెదరో చూచెదమని ప్రోత్సాహము చేయుచుండవలెను. వారలదివిని నాకు నొప్పిలేదు నాకు నొప్పిలేదని యొకరినిమించి యింకొకరు పోనభిలషింతురు. పదిమందితోడి చావు పెండ్లితో సమానమని పెద్దలు వచించియేయున్నారు గదా! ఈరీతిన చిన్నతనమునందు నొప్పి ననుభవించినబిడ్డ తన జీవితములో నట్టిఘట్టమునే తా ననుభవింపవలసి వచ్చినపుడు నగుమోముతో నిలుచుండునే గాని పిరికితనము చిన్నమెత్తైనఁజూపదు. అందువలన దానికి నాత్మవిశ్వాస మెక్కువగును.

మనకు తెలియనిదానివిషయమై భయముఁజూపుట సహజమే. వన్యమృగము లట్టిభయమునేఁ జూపుచుండును. "ఏమో పులేయున్నదో భూతమేయున్నదో దానిజోలికి పోవలదని" మనము సాధారణముగా చెప్పుచుండుటయే పిల్లలను చెరుచుచున్నది. అందులకే కొందఱు పిల్లలు పట్టణమందు దారితప్పి వారి తల్లిదండ్రులను గానక రోదన మొనర్చుచున్నారు. మరి కొందఱు సాహసికులు తమదారి నెటులనో కనుగొని వారి తల్లిఁదండ్రులను జేరుచున్నారు. బిడ్డలు సాహసకృత్యము లాచరించునటుల వారిని ప్రోత్సహించుట పితరులమగు మనవిధియై యున్నది.

మూడవది పట్టుపడెదమను భయము. మానవుడు తెలివితేటలలో నారితేరిన కొలదియు నీభయ మెక్కువగా కలుగును. కనుకనే కొందఱు స్వేచ్ఛగా బహిఃప్రదేశములందు రాత్రికాలమున సంచరింప భయపడెదరు. ఆకారణముచేతనే కొందఱు రాత్రులయందింటిలో పడుకొన నిచ్చగింపరు. రాత్రులం దెవ్వరేని తలుపు గొళ్లెము బెట్టి కొంపను నిప్పంటింతురేమో యనెడు భయము వారిని పీడించుచున్నది. బిడ్డలున్న యింటిలో మూలలకు వెళ్లి యేవస్తువునైన తీసికొని రమ్మనినచో వాడు వెనుదీయుట మనకు సువిదితమే. అట్టిభయము బిడ్డని ఆవేశింపకుండునటుల మనము తగు శ్రద్ధ వహింపవలెను.

నాల్గవది తోటివారలు తమవర్తనమున నేమనుకొనెదరో యనెడు భయము. ఇది మనభారతదేశము వంటి దేశమందే తాండవమాడుచున్నది. మానవుఁ డెల్లప్పుడును తోటివారల పెట్టుపోతల కాశింపక పోయినను వారితో కలిసిమెలిసి తిరిగెడి స్వభావము కలవాఁడైయున్నాడు. కనుక సంఘమున కాతఁడు సర్వకాలసర్వావస్థలయందును వెఱచుచునేయుండును. ఈ వెఱపే లేనిచో వానిని పట్టపగ్గములేయుండవు. బిడ్డను తనసంగడికాండ్రలో నెవ్వరేని గేలిచేసినచో "చూడవే అమ్మా! వాడు నన్నెక్కిరిస్తున్నాడ"ని తల్లితో మొఱపెట్టుట మనకు తెలిసినవిషయమే. కాని వాని మేధాశక్తి పరిపక్వదశనుపొందగనే యట్టి హేళన కాతఁడు పెడచెవిపెట్టి "ఏనుగుపోవుచున్న

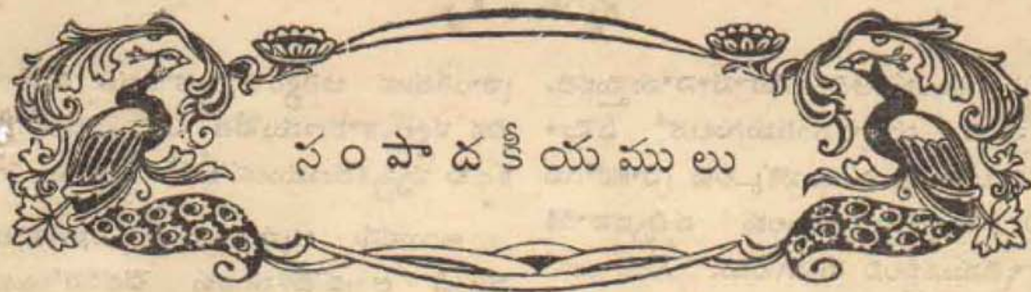
చక్కలన్ని మెరుగ"వని నుడువ మొదలిడును. స్త్రీలు శరీరము నలంకరించుకొను విషయమునను, వస్త్రధారణమునందునను తోటివారల యభిరుచి ననుసరించియే సంచరించుట యీభయమువల్లనే.

ఐదవది ఒంటరితనమువలని జనించెడిభయము పిల్లల నింటిలో నొంటరిగా వదలిపెట్టినచో నావురు మని యేడ్చెదరు. పెద్దవారుకూడ నొక్కరేయున్నపుడు బిక్కు బిక్కు మనుచు నుండుదురు. ఇది మానవునికి స్వాభావికమే.

ఇదికాక చీకటియునినచో బిడ్డలు భయపడుదురు. ఆభయమే పెద్దవారైనను వారిని వీడదు. ఈచీకటి భయము మెందువలనఁ గలుగుననగా, బిడ్డని పెద్దవారు "నాన్నా చీకటిలోకి పోవద్దు బూచియున్న"దని యొకటేభయపెట్టెదరు. బూచి యున్నదో లేదో శిశువు విలోకించెనా? ఎఱుఁగునా? లేదు. నిజముగా బూచియేయున్నదికాఁబోలునని వాడుపొద్దుగ్రుంకగనే యింటిలోనికాలు బయటపెట్టడు. ఇదికాక మనము పిల్లలకు దయ్యములు మొదలైనకథలు చెప్పుచున్నాము కనుక చిన్నవా రద్ర చీకటిలో, గాలి దయ్యములు పెనుభూతములు భేతాళుఁడు వగయిరాలు చెలరేగి తిరుగునని శంకించి యింటిలో నడఁగిమడఁగిపోవుదురు. కొందఱు మానసికశాస్త్రవేత్తలు మనపూర్వికు లెప్పుడో గుహాలో నివసించిరనియు వారు చీకటిలో ఘాతుక మృగములవలన బాధపడిరనియును దానివలన వారలు చీకటియునినచో కలఁతఁజెందిరనియు అట్టి శంకయే వారిసంతతివారలమగు మనఁలగూడ బాధించుచున్న దనియుతలంచుచున్నారు.

కొందఱు తల్లిదండ్రులు ప్రతిదానికీ భయపడెదరు. అట్టిభయమే వారినన్ని విధముల ననుకరించుచున్న వారి సంతానమునుగూడ పట్టి పీడించును. ధ్వనియనినచో గూడ కొందఱు భయముపడెదరు. కనుకనే పెళపెళ యురుములు మొదలుపెట్టగనే మనలో కొందఱు "అర్జున, ఫల్గున" యని యరచుచున్నారు.

ఆరవది మతబోధవలన బిడ్డలకు కలిగెడిభయము. ఇట్టి భయమునకు మనము తావొసంగఁజేకూడదు. పాపము చేయఁగూడదనియు అట్లు చేసినచో నరకమున భగవంతుఁడు మనల వేపుకతినుననియు, యమదూతలు యినుపముక్కులు నీలిగడ్డలు శంకకొప్పులు గలవారనియునను మనము చెప్పుకొనుట బిడ్డలు కని వైరాగులు మొదలగువారినిఁజూచి భయపడుదురు. కొందఱుబిడ్డలు బిచ్చగానితోలేఁజూచి నిలువుగుండెపడి ఏడ్పు మొదలు పెట్టెదరు. దానికిహేతువు మన తెలివి తక్కువతనమే. మనము "నాయనా అల్లరిచెయ్యవద్దు, కదలితే బూచివాడు సంచిలోవేసుకొని పోతా"డని చెప్పుదుము. ఆభయమే వేరుపురుగై పిల్లవానిని బాధించుచున్నది. అటుల భయంపడినపిల్లలకు బిచ్చగాని సంచితీసి యొకమారు చూపినచో నాభయము పోయి "ఓస్, ఇంతేనా" అని బిడ్డ చిందులు వేయ ప్రారంభించును. పిల్లివలని భయముగూడ నిటులనే బిడ్డకుఁ గలుగుచున్నది. అల్లరిచేయుపిల్లలను మనము పిల్లికూతలుకూసి భయపెట్టుటలేదా? దీనివిషయమి కొకమాటు ముచ్చటింతము.

ప్రథమ వ్యాసము :—

గృహలక్ష్మి ప్రథమవ్యాసమును తరచు సంపాదకులే వ్రాయుట ఆచారమైయున్నను, యీసంచికయందు సుప్రసిద్ధాంధ్ర విద్వాంసులును, భాషాభిమానియు, దేశాభిమానియు, 'గృహలక్ష్మి'యం దనవరత వాత్సల్యసిద్ధులునునగు ఒక మహనీయునిచే వ్రాయబడినదానిని అచ్చొత్తించినాము. ఏదో స్వల్పకారణముకతన వారు తమ పేరు ప్రకటింపగోరలేదు. కాని వ్యాసపాఠకులకు వారి సంతతపత్రికాపఠనావ్యాసంగము, వివిధవిలేఖక విలేఖనీ ప్రజ్ఞా పరిచయము, సునిశిత సుందరవిమర్శనా నైపుణ్యము, పత్రికా పోషకలేఖకవర్గముల యందనురాగము మొదలగు సుగుణములు వ్యాసాద్యంతమును ప్రతిబింబించుచుండక మానవు. ఎంతకాలమునైన నా హరించగల వకీలువృత్తిలో అప్రమత్తులై యుండియు పత్రికా ప్రపంచముపై నింత దృష్టిబరపి, ఇంత తీక్ష్ణముగ పఠించుచు ఇట్టి చక్కని వ్యాసములు వ్రాయ నౌత్సుక్యముగల వారు మన ఆంధ్రరాష్ట్రపాఠక లోకములో నరుదుగ నున్నారన్న నది కల్లగాదు. గృహలక్ష్మి గత యేడేండ్లలోను పాఠకలోకమునకును మహిళాభివృద్ధికిని విజ్ఞానవ్యాపనమునకును చేసిన కొన్ని సేవలను వా రుగ్గడించు సందర్భములఁగూడ అతిశయోక్తులు పక్షపాతములు మొదలగు మార్గములలోనికి జాఱక యాథార్థ్యశ్రద్ధతో వ్రాసిన యీ వ్యాసమునకై వారికి మే మనేక కృతజ్ఞతాపూర్వక నమస్కారము లొనరించుచున్నాము.

స్పష్టీకరణములు—వడ్డీలు:—

కులద్వేషములు కొందరుమూర్ఖులలో పెరుగుచున్నవను కారణమున కులములను కులాభిమానములను ఖండించు వీరులకు నండివాడ వెంకటరత్నముగారి కులాభిమానమను నొక చిన్నగ్రంథము అంజనము వంటిది. అతను వ్రాసినట్లు 'తన జననీజనకులపై తన పుట్టిన కులముపైనఁ దన గ్రామముపైఁ దనదేశముపై భక్తిని గనుబరచని వాడు పశువుగా నెన్నబడున్' అన్నదానికి సందేహములేదు. ఒడ్డీలనగా వివిధప్రాంతములనుండి చెదరి ఒక ప్రాంతమున సెటలు అయినవారని అర్థమని శ్రీగిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు తెలుపుచున్నారు. వీరందరును ఏక జాతివారుకారు. ఇట్టివారు పెక్కు లొక్కప్పుడిప్పుడుత్కళమనఁబడు ప్రాంతమున నివసించిరి గనుక అక్కడి

వివిధజాతులకు అది సమూహనామమైనది. ఆప్రాంత మసారవంతమగుటనో ఏమో కొన్నిజాతులు చుట్టుప్రక్కలకు ప్రాకిపోయినవి. ఆంధ్రప్రాంతములకు వచ్చినవారికి మాత్రమువడ్డీలని పేరుగలదు. గంజాంలో కొందరువడ్డీలను సృష్టికరణములందురు. ఇతర ప్రాంతములందలి వడ్డీలనందరిని సృష్టికరణములనే అందురేమో విచారణీయము. ఒక్కసంగతిమాత్రము నిజము. అసలు గంజాం సృష్టికరణములకు గూడ ఓఢ్రము రాకపోవుటనుంచి తెలుగు బాగా వచ్చుటనుంచి వారుత్కళప్రాంతమున కొంచెముకాలముమాత్రముండి వెంటనే ఆంధ్రప్రాంతములకు వచ్చి చిరకాలము స్థిరమైన జాతియని చెప్పవలెను. ఆ దేశప్రాంతము మీదుగా యిచ్చటికివచ్చినందుకు ఒడ్డీలను పేరుదక్కనది. ఎక్కడున్నను ముసద్దీ జాతి, వ్యవహారదక్షకజాతి, విద్యాబోధ జీవనజాతి అగుటచే నియోగులనుకంటె వీరినే యెక్కువగా పంతులను బిరుదుతో గంజాంజిల్లాలో పిలుచుచుందురు. వీరుత్తరాదిమత్స్య భుక్కుబ్రాహ్మణజాతులై ఉండవచ్చును. ఉత్కళప్రాంతములనే వీరుండిపోయినచో అక్కడి బ్రాహ్మణులవలె ఉత్కళబ్రాహ్మణులై ఉండివుందురు. కాని శాకాహార ఆంధ్రబ్రాహ్మణ ప్రాంతదేశములలో వారికాపేరు పట్టలేకపోయినది. అయినను రూపురేఖలయందును వర్చస్సునందును తెలివి తేటలందును విద్యాసక్తియందును వచశ్శుద్ధియందును వీరత్యంత ఉన్నతమైన అంతస్థుగలవారై యున్నారు. వీరుత్కళ ప్రాంతమున అత్యంతాల్పకాలము నివసించిన స్వల్పకారణముచేత వీరిని వడ్డీలనుటకంటె సృష్టికరణములనుటయే నయము.

అయినను ఆప్రాంతముల ననతికాలముండి ఆంధ్రదేశమునకు చెదరిపోయిన వారినందరిని సృష్టికరణములన వీలులేదు. బెజవాడప్రాంతమున వడ్డివారు అను ఉప్పరజాతివంటి జాతి యొకటున్నదని విందుము. వారు కేవల మత్స్యభుక్కులుగాక మాంసభుక్కులు. వారుకూడ యెక్కడనుంచో చెదరివచ్చినవారగుటచేత వడ్డివారనబడుచున్నను సృష్టికరణములకును వీరికిని విస్తారము భేదముగలదు. సృష్టికరణము లేప్రాంతమునుండి ఉత్కళముమీదుగా ఆంధ్రదేశమునకువచ్చినను మొట్టమొదట బయలుదేరిన ఉత్తరప్రాంతమునందలి బ్రాహ్మణులై వుందురు. తక్కిన వడ్డివారు లేక వడ్డీలను గూర్చి అట్లుచెప్ప వీలులేదు. ఓఢ్రసంప్రదాయములు, భాష, ఆచారములు మొదలగునవి యేమీపట్టకముందే ఓఢ్రదేశమును విడచివచ్చి ఆంధ్రదేశములో స్థిరబడి ఆంధ్రాచార భాషా సంప్రదాయములన్నిటియందు ఆంధ్రులతో సమానులైన వీరిరువురను అలవాటుకొద్దీ వడ్డీలనియనినను ఉత్కళశబ్ద ముపయోగించి ప్రస్తుత లేక ప్రాచీనోత్కళులతో సంబంధముగల వారని వాదించుటకంటె అవివేకములేదు.

దక్షిణాంధ్రపత్రిక;—

ఇది ఒక అపూర్వమైన పత్రిక. ఒక లిపిలో వేఱొకభాషను వ్రాయు పత్రికలే

ప్రపంచమున అరుదు. ఈపత్రిక అట్టి సాహసమునకు గడంగుటయేగాక నిర్విఘ్నముగ జయించుచున్నది. భాషపరిశుద్ధమైన ఆంధ్రభాష—అక్షరములు అరవఅక్షరములు. కకారాది అయిదువర్గముల యిరువదియైదు అక్షరములతో జటిలమైన ఆంధ్రభాషను అరవములోని ప్రతివర్గ ప్రథమాంత్యాక్షరమాత్రమగు పదియక్కరములలో నెట్లు ప్రకటింపఁగలుగుచున్నారా అని సందేహముకలుగుట సహజము. ద్రవిడభాషకు వత్తుఅక్షరముల ప్రయోజనమట్టే లేదు. వత్తులుకానిసాదు అక్షరములు రెండింటికిని ఒకే అక్షరముండి వారి కనుకూలముగునట్లు పలుకుచుండును. ఇందుకే దీనిని 'అన్—ఫోనటికుస్క్రిప్టు' అందురు. అయినను అరవమునకు అంతకన్న మంచి లిపి ఆవశ్యకతేయే లేదు. అరవదేశపుటాంధ్రులకు పరుషసరళభేదమైనను ఆవశ్యకము. దానికే ఈలిపియందు ఒక చక్కని యేర్పాటు చేయబడినది. సంస్కృతగ్రంథములు పఠింపఁగోరువారికిమాత్రము సాధ్యమగునట్లు సమస్త సంస్కృతాక్షర యుక్తమైన 'గ్రంథలిపి' యని వేరే లిపియున్నది. సాధారణు లెవ్వరికిని అదిరాదు. కనుక సంస్కృత శ్లోకములను తెలుగు పద్యములను త్యాగరాజువారి పాటలను అరవవారు చదువునప్పుడు లేక పాడునప్పుడు చాలా అవకతవకగానే వుండును. కాని గ్రంథాక్షర లిపి అలవాటైనవారు చదివినచో లేక పాడినచో సంస్కృతశ్లోకములు వేదముల పనసలు చాలా బాగుండును. తెలుగుపద్యములు పాటలు గ్రంథలిపిలో వారు వ్రాసుకొనియుండమిని ఒకమోస్తరుగానే ఉండును.

అట్టి గ్రంథలిపియైననుకాని అరవలిపిలో యీ పత్రికాసంపాదకులగు శ్రీయుత సాధు వరదరాజం పంతులుగారు తమ బ్రహ్మాండ ప్రయత్నమున కెట్లు గడంగినారాయని ఆశ్చర్యము కలుగకమానదు. అయితే వారి పూర్ణాశయము దక్షిణాది ఆంధ్రులెల్లరు ఆంధ్రభాషను సర్వదాతమిళ అక్షరములలోనే చదువవలెను, ఆంధ్రోత్కృష్ట పురాణగ్రంథములన్నియు వారికొరకై యీఅరవలిపిలో త్రిప్పివ్రాయవలెను అనియెంతమాత్రమును కాదు. ఇదియెల్లయు తాత్కాలిక ద్రవిడదేశాంధ్రభాషారక్షణోపాయమాత్రము. తొలిచూపున కిదియొక పిచ్చిప్రయత్నమువలె కనిపించును కాని ఇంతవేగము మనకు వేరుశరణ్యము దొరకదనియు, పంతులుగారి దీక్షవలన ఈఉద్యమము దక్షిణాంధ్రజనులలోనెల్ల అతివేగముగ ప్రాకి వారిమనస్సులకు నింపుగూర్చుచున్నదనియు తెలుపుటకు సంతసించుచున్నాము. దక్షిణాదిదేశములలో చిరకాలము ముఁడిపోయి మాటలుమాత్రము నాలుగు జ్ఞాపకముండి జోరుగా అరవమాటలతో జోడించి మాట్లాడుట కలవాటుపడి తెలుగు అక్షరములనామరూపములే యెఱుగని సుమారు రిరువదిలక్షల ఆంధ్రులకొరకే తప్ప, తక్కిన ఆంధ్రులకొరకిది ఉద్దేశింపఁబడలేదని స్పష్టము.

అట్టి ఆంధ్రులకు ఆంధ్రభాషలో పరుష సరళాక్షర భేదములున్నవనిమాత్రమే తెలియునుగాని వత్తు సాను అక్షరములున్నవని తెలియదు. ఆసంగతిని అరవలిపిలో తెలుపఁ గడంగుటకంటె దుస్సాధ్యము బాదరబందీ వేరేలేదు. పంతులుగారంతటి కార్యమునకు పూనుకొనినకంటె తనకత్యంత ప్రియమైనట్టియు, ఆంధ్రభాషాభ్యాసమున కత్యంతావశ్యకమైనట్టియు పరిశుద్ధాంధ్రలిపి ప్రచారమునకై గడంగుటయే కర్తవ్యము. ఆంధ్రలిపి ప్రచారప్రయత్నములు ఫలించు రోజు లివికానట్టులున్నవి. పాతిక అక్షరములతో తెమిలిపోయే అరవలిపికి చిరకాల మలవాటుపడినవారు యాభైఆరు అక్షరములు గలిగినటువంటిన్ని, పొల్లక్షరము వెనుక ఆంగ్లభాషలోవలె సాదుఅక్షరము చేర్చగానే గుణింత మేర్పడుచున్న భాష కలవాటుపడినవారు క్యావుడీ క్రావుడీ తావత్తు సావత్తు మొదలగు అసంఖ్యాక భేదములతో గూడిన గుణింతమును కలిగినటువంటిన్ని ఆంధ్రలిపిని నేర్చుకొనుట సులభసాధ్యము కాదు.

వారికి తెలుగు భాషను వారెఱిగిన అరవలిపిలోతప్ప బోధింపక వీలు లేదు. ఆంధ్రలిపి నేర్వుమనిన వారు అసలుభాషా ప్రయత్నమే మానివేయుదురు. ప్రభుత్వమా డబ్బుపెట్టి పెక్కురాంధ్రులుగల ప్రాంతములలోనైన అక్షరములైన నేర్పు ఒక ప్రాథమిక పాఠశాల నెలకొల్పు పాపమునఁబోదు. ఉత్తరాది ఆంధ్రోద్యమనాయకులా, తగిన పండితులను పదిపది హేనుసంవత్సరములపాటా యా ప్రాంతములలోనే నెలకొను పరతునై పంపించి, వారికి తగిన వసతి కల్పించి, మరవుపట్టుచున్న వారి కాంధ్ర భాషను లిపిని జ్ఞాపకమును తేబోరు. వీరిరువురుఁగాని లేక యేరొక్కరుగాని అట్టి పుణ్యమునకు కట్టుకొనినను, బహువ్యాపకములు, నిరంతర జీవనాధార సమస్యాసంపీడనములు కలిగిన యీ ద్రవ్యలేమి ధనయుగములో నెంతమంది ఆట్టిలిపిని నేర్చుకొనుటకై శ్రద్ధబరపగలరో విచారణీయము. ఇట్టివన్నియు సమకూరువఱకు నెదురుచూచుచు మిన్నకయూరకొనుటకంటె ముందు భాషాభిరుచిని బాగుగా కలిగించినచో లిపియందు తనంతటతానే శ్రద్ధయేల కలుగకుండగలదో చూచెదను గాకయని శ్రీపంతులుగారి ప్రతిజ్ఞ.

వారి సంకల్పము నెరవేరుచున్నది. అరవలిపి క్రొత్తగా నేర్చుకున్న ఉత్తరాదివారికి అది చదువుకొనుట కష్టము కావచ్చును కాని అరవలిపి మాత్రమే నేర్చుకొని తెలుగు భాష మాట్లాడుటవచ్చిన దక్షిణాదివారి కది ఆంధ్రభాషా విజ్ఞానమును బాగాపోషించుచున్నది. గత రెండుసంచికలలో రాయసం వెంకటశివుడుగారు, తేకుమళ్ల కామేశ్వరరావుగారు కె. రాధామణిగారు, ద్వివేదుల రామమూర్తిగారు మొదలగు ఉత్తరాదివారియొక్కయు, సాధుశంకరం పంతులుగారు, భాగీరధి సోమయాజులుగోపాలయ్యగారు మొదలగు దక్షిణాది విలేఖరుల

యొక్కయు మంచి కథలు వ్యాసములు వార్తలు నవ్వులాటలు వింతలు యెన్నో వ్రాసి పత్రికను సర్వాంగసుందరముగా నొనరించి నారు. అరవలిపి నేర్చుకొనినియైనను, ఆ ప్రాంత యీ ప్రాంతభాషా సంభాషణా భేదములను తెలుసుకొనుటకును, ఇతర విషయములను పఠించుటకును ఉత్తరాది ఆంధ్రులకే ఉత్సాహము పుట్టునట్లు పత్రికను నడిపించుచున్న శ్రీవరదరాజంపంతులు గారిని మేమెంతయుఅభినందించుచున్నాము. ప్రతి సంచికయందును శ్రీమతి వరదరాజం పంతులుగారి సతీమణి జయలక్ష్మమ్మగారు రచించిన భాషా ప్రశంసకీర్తనలు కానవగు చున్నవి. చందా సంవత్సరమునకు 1 రూ. మాత్రము.

పంతులుగారు దక్షిణాంధ్రప్రాంతముల యందే విధమునైన సలక్షణాంధ్రభాషా ప్రచారము చేయవలెనని ఇప్పటికి పదిసంవత్సరములకు పైనుండి తీవ్రప్రచారము చేయుచున్నారు. నేడిట్టి ప్రయత్నమునకు గడంగి విజయమందు చున్నందుకానందించు చున్నారు. ఇది సామాన్యవిజయము కాదు. ఇప్పుడా ప్రాంతముల నాంధ్రులొండొరులకు తమిళభాషలో గాక తమిళలిపిలో నాయను ఆంధ్ర భాషలో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు జరుపుకొనుచుండుట గానవగును. ఆంధ్ర లిపీ ప్రారంభమునకిది ఆసన్నయుగమనుటకు సందేహము లేదు.

ఇట్టిశుభసమయమున ఆదంపతులకు కలిగిన ఆపత్తు ఆంధ్రులెల్లరికిఁగూడ మిగుల దుఃఖకరమైనది. వారి యేకపుత్రుడు శ్రీ సాధు శివసుబ్రహ్మణ్యమను పదునాలుగేండ్ల బాలుడు మార్చి 27 వ తేదిని అకాలమరణమునంది పరమపదము వేంచేసినాడు. పుత్రశోకమున మునిగియున్న ఆదంపతుల కాంధ్రలోకము సానుభూతి చూపుచున్నది. అరవదేశముననే ఆబాలుడు పెఱిగినను అతని తలిదండ్రుల అపారఆంధ్రభాషాభిమానమువలన అతనికి ఆంధ్రభాషలోనే అక్షరాభ్యాసము, శతకములు పట్టుట, రుక్మిణీకల్యాణాది కావ్యములు చదివించుట, పత్రికలకు వ్రాయించుట, దక్షిణాంధ్రదేశమున భాషాప్రచారకోపన్యాసము విప్పించుట మొదలగు కళల నెన్నిటినో అతనికి నేర్పి, తమ సంకల్పములను సాధించగల వ్యక్తి ఆబాలుడు కాగల శిక్షణమును అతని కొసగూర్చుచుండిరి. అట్టి యాతని మరణమువలన వారికి కలిగిన లోపమును గర్భశోకము నింతంతకాదు. దాని నతిక్రమించి తమదీక్షలో తాము మునిగి పత్రికా నిర్వహణాది కార్యములను నెరవేర్చుటకు తగిన ధైర్యోత్సాహములను పరమేశ్వరుడు వారికి ప్రసాదించునుగాకయని యీశ్వరుని ప్రార్థింపుచున్నాము.

ది నేషనల్ ఇండియన్ లైఫ్ఇన్స్యూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్:—

కలకత్తాలోనున్న యీకంపెనీకి యిప్పటికి సుమారిరువదియేండ్లు దాటినవి. ఆరంభములో ఎక్కువమంది భీమా పట్టాదారులుగా చేరడము, పెక్కులు చావడము, ప్రీమియ

ము ఆదాయములకంటె మరణముల క్లెయిముల కెక్కువ చెల్లించుకోవలసి రావడము మొదలైన అవస్థలు దీనికిపట్టక భీమాగా నడిచినది. 1934 లో రు 36, 92, 750 లు మొత్తముగల 2634 దరఖాస్తుల నంగీకరించిరి. ఇవికాక యింకా వెయ్యిదరఖాస్తులుండెను. ఆలోచించి అంగీకరించదగిన వాని నంగీకరించియుందురు. 1933 లో కంటె ప్రస్తాపసంవత్సరము రు 12,83,900ల భీమాలు హెచ్చినవి. అనగా నూటికి 53 చొప్పున హెచ్చు. పట్టాల సెక్యూరిటీమీద యిచ్చిన అప్పులు గతసంవత్సరముకంటె రు 3,491 ఎక్కువ అనగా రు 72, 908లు. సకల విధాయముల మొత్తము రు 11,06, 906-12-5 లు. అంతకు ముందువత్సరముకంటె రు. 96, 462-10-2 హెచ్చు. సంవత్సరాంతముకు రు. 52,50, 244-6-1లు లైఫ్ ఫండు మొత్తము.

ఈ సంవత్సరములో మరణములవలన 111 గురికి సుమారు రు 1,96, 947-6-0 లున్ను మెచ్యూరు కావడమువల్ల 182రు కు రు 3,02, 379-5-0లున్ను చెల్లించిరి. మరణములకంటె మెచ్యూరు పట్టాలు నూటికి 60 చొప్పున హెచ్చు. కంపెనీభాగస్వాములకు నూటికి 12½ చొప్పున డివిడెండు పంచిపెట్టిరి. టి. వి. రాఘవయ్యగారు దక్షిణజిల్లాలకు ఆర్గనైజరుగాను ఏజంటుగాను ఉన్నారు. భీమాచేయించుకొనువారి కిది చాలా అనుకూలమైన కంపెనీ అనుటకు సందేహము లేదు.

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.